

**DELEØKONOMISKE POTENTIALER FOR STRATEGISK REGIONAL UDVIKLING OG
BÆREDYGTIG VÆKST**

Potentialer, partnerskaber og udvikling i Region Hovedstaden

Olsen, Flemming ; Jørgensen, Michael Søgaard; Burgess, Camilla Newcomb; Kjøgøx, Peder

Publication date:
2017

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Olsen, F., Jørgensen, M. S., Burgess, C. N., & Kjøgøx, P. (2017). *DELEØKONOMISKE POTENTIALER FOR STRATEGISK REGIONAL UDVIKLING OG BÆREDYGTIG VÆKST: Potentialer, partnerskaber og udvikling i Region Hovedstaden*. Cph Facilitation.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

DELEØKONOMISKE POTENTIALER FOR STRATEGISK REGIONAL UDVIKLING OG BÆREDYGTIG VÆKST

Potentialer, partnerskaber og udvikling i Region Hovedstaden

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING OG ANBEFALINGER, s. 3
2. BEGREBER OG KONCEPTER OM DELEØKONOMI, s. 13
3. DE SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER AF DELEØKONOMI, s. 19
4. DELEØKONOMI SOM LØFTESTANG FOR BÆREDYGTIG VÆKST OG FORRETNINGSUDVIKLING, s. 28
5. DELEØKONOMI I ET MYNDIGHEDS- OG STYRINGSPERSPEKTIV, s. 31
6. BOLIG OG BYGGERI - ROBUST OG LEVENDE LOKALKULTUR, s. 41
7. TRANSPORT OG MOBILITET - BÆREDYGTIGE LØSNINGER, s. 45
8. FORSYNING, FØDEVARER OG FORBRUG, s. 55
9. VIRKSOMHEDSSYMBIOSER OG FORRETNINGSUDVIKLING, s. 64
10. TEKNOLOGI, INNOVATION OG SMART SOLUTIONS, s. 69
11. BILAG
 - SYMPOSIET OM DELEØKONOMI D. 10. JANUAR 2017, s. 75
 - REFLEKSIONSSPØRGSMÅL, s. 76
 - INVITATION TIL SYMPOSIUM OM UDVIKLING AF DELEØKONOMI, s. 79
 - DOKUMENTATIONER, DELTAGERLISTE, BILLEDER OG METODE TILGANGE TIL DEN VIDERE PROCES OG NETVÆRKSDANNELSE FRA SYMPOSIET D. 10. JANUAR 2017, s. 80
 - KONTAKTDATA PÅ OPDRAGSGIVER, PROJEKTTEAM MFL, s. 88

INDLEDNING OG ANBEFALINGER

Rapporten som et strukturerende Working Paper

Denne rapport "Deleøkonomiske potentialer for strategisk regional udvikling og bæredygtig vækst" er resultatet af et udviklingsforløb gennemført af cphfacilitation for Region Hovedstaden i november 2016 – januar 2017. Forløbet er led i regionens udmøntning af sin regionale vækst- og udviklingsstrategi "Copenhagen – hele Danmarks hovedstad" inden for væksttemaet "Smart vækst – investeringer". I vækst- og udviklingsstrategien beskrives deleøkonomi som "vækstdriver inden for den smarte vækst" og ønsket om øget viden på området:

"Regionen vil sammen med relevante parter tage initiativ til at kortlægge de økonomiske potentialer og tilkoblede udfordringer for en styrkelse af en socialt ansvarlig deleøkonomi i Greater Copenhagen ved at:

— Undersøge potentialer for mindre brug af ressourcer ved deleøkonomi

— Afdække barrierer for en styrkelse af deleøkonomien

— Investere i de digitale udviklings- og vidensmiljøer, der kan løfte de digitale services i regionen inden for deleøkonomi sammen med de relevante parter."

(Region Hovedstaden, 2015)

Denne dokumentation og rapport bidrager til regionens arbejde med deleøkonomi knyttet til de to første indsatser beskrevet ovenfor. Forløbet er tilrettelagt, og rapporten er udarbejdet, i tæt samarbejde med Center for Regional Udvikling. Den kan læses som et *Working Paper*. Det rapporterer dialoger med aktuelle aktører og interessenter i regionen. Det søger at kortlægge, strukturere, indledningsvis analysere, og understøttende handlingsrette aktiviteter på formelle og uformelle udviklingsplatforme med deleøkonomiske potentialer.

Grundlaget for rapporten

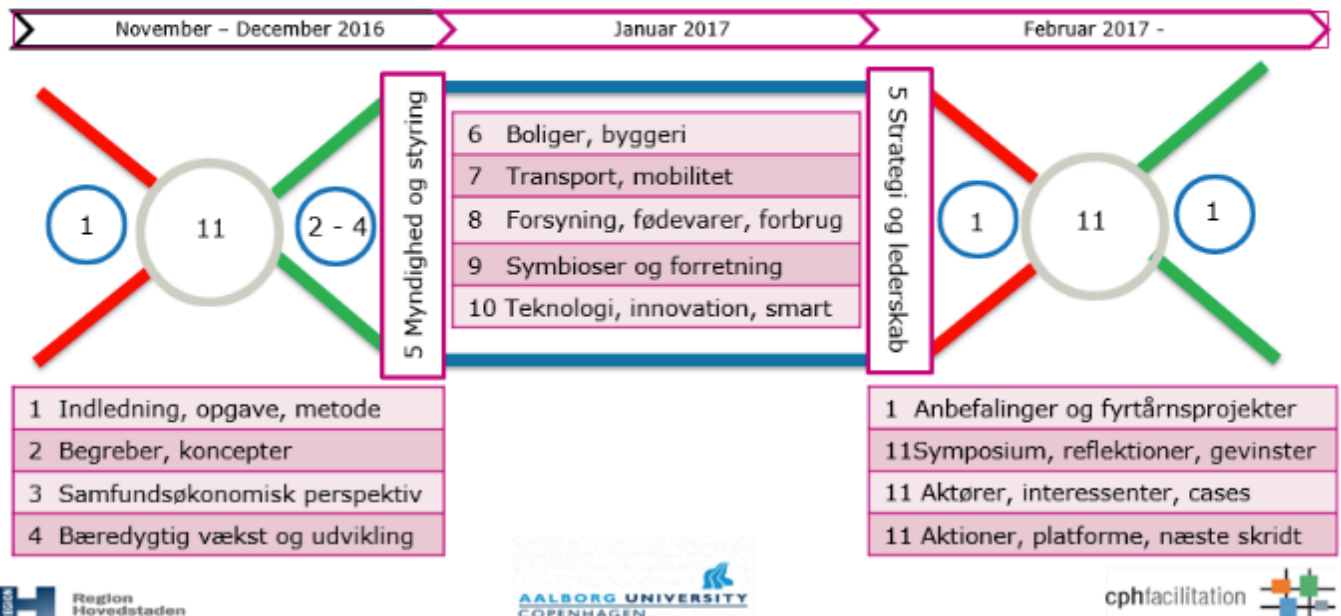
Rapporten er baseret på dels en kortlægning af danske og udenlandske erfaringer beskrevet i artikler, rapporter, i forskning, fagpresse og medier, samt på aktørers og myndigheders hjemmesider. De udvalgte temaer, perspektiver og potentialer er foldet yderligere ud dels i opsøgende interview med fag- og forskningsmiljøer, og dels i dialoger og analyser på et symposium i januar 2017 med godt 80 aktører fra myndigheder, virksomheder og civilsamfundsorganisationer. Symposiet omfattede 5 oplæg og drøftelser om principielle temaer og dilemmaer, samt diskussioner i 6 udvalgte tematiske workshops med idé- og handleplansudvikling. Drøftelserne blev baseret på et inspirationskatalog med dokumentation af de forudgående interview og analyser udsendt til alle deltagere før symposiet. De blev understøttet af en række refleksionsspørgsmål vedheftet her som bilag. Temaerne for workshopene var:

- Bolig og byggeri – robust og levende lokalkultur
- Transport og mobilitet – samskabelse af fremtidens multimodale mobilitetssystemer
- Forsyning, fødevarer og forbrug

- Virksomhedssymbioser og forretningsudvikling
- Teknologi, innovation og smart solutions
- Governance og partnerskaber – understøtning af transformationer

Deltagerne i de enkelte workshops udvekslede erfaringer fra egen praksis, indkredsede anvendelse af begreber og metoder, diskuterede udfordringer i og potentialer til deleøkonomiske tiltag, og skitserede en række forslag til konkrete initiativer fra 2017. Med kortlægning af drivers og barrierer prioriteredes de mest lovende opmærksomheder for både praktiske udviklingsindsatser, teoretisk-metodiske udviklinger, forskning og begrebsudvikling, samt handlekraftige partnerskabsdannelser. Se nærmere i afsnittene og i bilaget: Dokumentation, deltagerliste, billeder og metoder.

UDVIKLINGSPROCESSEN OG RAPPORTERINGENS OPDELING I AFSNIT

Rapportens og udviklingsforløbets struktur og tematiseringer

I det følgende gennemgås rapporten og de aktuelle udviklingstemaer:

- *Kap. 2: Begreber og koncepter om deleøkonomi:* Kapitlet beskriver forskellige perspektiver på deleøkonomiens aktuelle samfundsmæssige betydning, giver en oversigt over deleøkonomiske tilgange og aktiviteter inden for forskellige samfundsområder, og beskriver hvordan deleøkonomiens indvirkning på ressourceeffektivitet kan vurderes. Kapitlet peger på forskellige organisationsformer for deleøkonomisk aktivitet forankret i stat, marked og civilsamfund, og peger bl.a. på etableringen af offentlige steder og institutioner som en kendt deleøkonomisk strategi.

- *Kap. 3: De samfundsøkonomiske effekter af deleøkonomi:* Kapitlet beskriver, hvordan traditionelle samfundsøkonomiske statistikker og modeller ikke er i stand til at opfange alle samfundsøkonomiske aspekter af de nye deleøkonomiske aktiviteter. Kapitlet peger på behovet for udvikling af nye begreber, metoder og indikatorer. De skal sikre fælles grundlag for klare prioriteringer af nye strategier mellem bæredygtighed, optimering, innovation og disruption.
- *Kap. 4: Deleøkonomi som løftestang for bæredygtig vækst og forretningsudvikling:* Kapitlet beskriver erhvervsøkonomiske og virksomhedsstrategiske aspekter af deleøkonomi for nye og for eksisterende virksomheder, og giver eksempler på aktuelle deleøkonomiske forretningsmodeller hos produktionsvirksomheder, servicevirksomheder og platformsvirksomheder indenfor forskellige samfundsområder. Kapitlet fremhæver bl.a., hvordan eksisterende produktionsvirksomheder er begyndt at etablere deleøkonomiske services i tilknytning til deres produkter. Med delebiler som eksempel illustreres mekanismer i det dynamiske samspil mellem civilsamfund og nye og eksisterende virksomheder indenfor et deleøkonomisk område.
- *Kap. 5: Deleøkonomi i et myndigheds- og styringsperspektiv – governance og partnerskaber, der understøtter strategiske transformationer:* Kapitlet beskriver statens, regionernes og kommunernes aktuelle politiske målsætninger for deleøkonomi. Det giver eksempler på kommuners eget og tværgående udviklingsarbejde med deleøkonomiske perspektiver. Kapitlet beskriver endvidere, hvordan partnerskaber kan styrke grundlaget for, og støtte realisering af, politiske målsætninger.
- *Kap. 6: Bolig og byggeri – robust og levende lokalkultur:* Kapitlet beskriver boligen, boligområdet og det lokale fællesskab som naturlige, nære og fælles platforme for deleøkonomiske initiativer. Det gennemgår eksempler på deleøkonomiske aktiviteter i almennyttige boligafdelinger, i bofællesskaber og i anlægsprocesser. Kapitlet illustrerer traditionen for deleøkonomisk aktivitet i almennyttige boligafdelinger og andelsforeninger. Det beskriver en række initiativer fra de seneste år. Inddrager idéer, som tænker generationer sammen i sunde og stærke boligområder. Det inddrager udviklingstendenser i design og planlægning af mere multifunktionelle byer, der rummer og kvalificere større social og kulturel diversitet. Det peger på potentialerne i at skabe rammer for deling af ressourcer, samt brugen af helheds- og cirkulær økonomi i bygge-, anlægs- og vedligeholdelsesarbejder.
- *Kap. 7: Transport og mobilitet – bæredygtige løsninger:* Kapitlet beskriver eksempler på trinvis og helhedstænkt udvikling af fremtidens højteknologiske og multimodale mobilitetssystemer og transportkulturer. Med afsæt i allerede igangværende udviklinger i kommuner og regioner tydeliggør det behovet for en gennemskuelig, langsigtet og overordnet strategi for navigation og styring af trafikulturen med fokus på synergi og innovation. Med henvisning til succesrige erfaringer med danske innovations- og virksomhedsdrevne disruptionmodeller skitseres behovet for videreudvikling af en digital platform, der giver borgerne og alle udbydere mulighed for at planlægge fleksible transportløsninger på tværs af bus, tog, delebiler, bycykler m.m.
- *Kap. 8: Forsyning, fødevarer og forbrug:* Kapitlet beskriver de aktuelle organisationsformer inden for forsyning med el, vand, varme m.m., samt fødevarereproduktion og -forbrug. Der trækkes linjer til udvikling og samskabelse af praksis og forbrugerkultur på andre forbrugsområder. Tøj, design, fashion og arkitektur er andre eksempler på udviklingsområder med både regionalt og internationalt innovations- og vækstopotentiale. Kapitlet identificerer en række nye initiativer inden for disse samfundsområder med muligheder for udvikling af nye relationer mellem producenter, distributører, forbrugere og myndigheder. Her skitseres platforms- og pilotprojekter med en

uudtalt reference til branding af Greater Copenhagen som hub og kraftcenter for udvikling og eksport.

- *Kap. 9: Virksomhedssymbioser og forretningsudvikling:* Kapitlet beskriver erfaringer med samarbejde mellem virksomheder om ressourceoptimering. Kapitlet gennemgår danske erfaringer med symbioser inden for udnyttelse af affald og energi, og beskriver en række ideer til fremtidige symbioser inden for udnyttelse af lokaler, energioptimering, genanvendelse af affald, samt on-demand produktion af produkter og reservedele. Med henvisning til de metoder, der har skabt de aktuelle resultater og modeller, åbnes for tænkning om strategi og innovationsudvikling på virksomhedssymbioser mellem små og mellemstore virksomheder, Industrielle vidensmiljøer, forskning og myndigheder.
- *Kap. 10: Teknologi, innovation og smart solutions:* Kapitlet beskriver betydningen af evnerne til, og vilkårene for, at indkredse og udnytte potentialerne i den teknologiske og digitale udvikling, som del af udviklingen af attraktive regioner og lokalområder. Denne udvikling vil gavne virksomheder og fremme produktudvikling, produktionsoptimering, cirkulær økonomi og genbrug. Kapitlet giver eksempler på, hvordan smart city strategier både i lokalby-, centerby- og i storbyområder kan skabe bæredygtig udvikling. Dette baseret på innovation, samskabelse med borger-, forsknings- og kulturinddragelse i living labs, rugekasser, 1:1 innovation hubs og andre former for udviklingsmiljøer.

Deleøkonomiske initiativer som del af, og inspiration for, Region Hovedstadens fyrtårnsprojekter¹

Som opsummering af analysen og idéer fra symposiet er der foretaget en første analyse af, hvordan regionens strategiske fyrtårnsprojekter kan blive inspirerede og kvalificerede af de analyser, opmærksomheder, skitser til handleplaner og drøftelser om netværksdannelser, der er identificerede i udviklingsperioden og dette Working Paper.

Med afsæt i ovenstående oversigt kan der peges på følgende tematiseringer og indsatser, der alle er i gang i større eller mindre grad. Her vil en strategisk prioritering af støtte og styrkelse kunne resultere i konkrete effekter allerede i 2017-18, i gevinstrealisering og synergiskabelse og i kvalificering af langtidsplanlægning frem mod fx 2025 - også koordineret til strategi og indsatser i det samlede Greater Copenhagen.

Fyrtårnprojekter under udvikling:

Trafikplan for hovedstadsregionen:

- **Gør trafikplanen til en mobilitetsplan**, der integrerer den kollektive trafik med de deleøkonomiske mobilitets leverandører. Trafikplaner fokuserer på den offentlige trafik og på det offentliges investeringer i vejnet, parkeringsanlæg, stationer m.v. Der vil være potentiale i at koble delebilsoperatører og bycykler med andre, så det bliver enklere at planlægge en tur og en kvalitetsoplevelse på hele den strækning, der ønskes tilbagelagt. Mødet mellem udbyder og

¹ Region Hovedstaden (2015): Copenhagen - Hele Danmarks hovedstad. Regional vækst og udviklingsstrategi. Region. Hovedstaden (2017): Regionale Løsninger på Regionale Udfordringer, Handlingsplan 2017-18 for den regionale vækst

rejsende-pendler og udnyttelsen af trafikkapaciteten 24:7:365 kan kvalificeres gennem udvikling af åbne, digitale og eksemplariske platforme. Afsættet er tilgangen Mobility as a Service (Maas).

- **Gør trafikknudepunkter til kraftcentre og udviklingshubs.** Der findes allerede en række trafikknuder i hovedstadsregionen, og der kommer flere til ved etableringen af Metro cityringen og letbanen. Der vil være potentiale i at skabe rammer for kontorfællesskaber, hvor mange deler kontorer samt indkøbsmuligheder ved disse trafikknudepunkter, og koble dette med delebilsmuligheder.
- **Skab fordele for delebilskørsel og for transport, der ikke drives af fossile brændstoffer.** Skab mulighed for at delebiler kan køre i særlige baner, eller i busbaner, samt muligheder for central afsætning og påstigning understøttet af apps, der formidler budskabet om samkørsel. Billiggør km udgifter for køretøjer med ikke fossile brændstoffer fx via offentlige ladestandere og skattemæssige omlægninger.

Styrk de vækstkritiske kompetencer i hovedstadsregionen:

- **Skab rammer for udvikling og deling af kompetencer,** så fx små virksomheder deles om at ansætte de nødvendige kompetencer, fastholde kompetencemedarbejdere, og at tiltrække international eller regional arbejdskraft i samarbejde med nye funktionaliteter på jobcentre og i erhvervsuddannelses- og forskningsmiljøer. Integrer kompetencestrategierne med krav i kommune- og regionsplaner, samt i større anlægsarbejder og i offentlige kontrakter, og i praksis i offentlige-private virksomhedssamarbejder. Styrk udlån og projektteam samarbejde, hvor vidensmedarbejdere og håndværksmæssige specialister eller kunstnere ansættes hos såvel offentlige som private arbejdsgivere. Opbyg læringspraksis og videnshubs, hvor konsulenter/rådgivere delvis udlånes til private, offentlige, internationale virksomheder og (anlægs)projekter.
- **Skab praktiske rammer, lovgivningsmæssige og økonomiske vilkår** for "sandboxes", "praktik-delejobs" eller living labs for læring i praksis – både for de nuværende og for de kommende, danske og internationale medarbejdere på arbejdsmarkedet
- **Understøt pilotprojekter, der skaber værktøjskasser** for deleøkonomiske tiltag i både materiel og immateriel produktion, og dermed nye kompetencer hos medarbejdere og nye kapaciteter i virksomheder og lokalsamfund.

Skab næste generation af living labs for klima-, bæredygtigheds- og disruption tilpasninger:

- **Skab rammer for fx urban farming og fødevareforskning.** Øget begrønning af byens tagflader og tidligere befæstede arealer vil sikre bedre muligheder for, at regnvand opfanges og anvendes ressourceoptimerende – og i udbygning af by- og bæredygtighedskulturer og løsninger. Urban farming vil endvidere i et vist omfang reducere transport af landbrugsprodukter, og udvikle innovative fødevareteknologier og bæredygtige, eksemplariske og attraktive bykulturer.
- **Tænk i udvidede partnerskaber,** fx mellem forsyning, energi og fødevarer – mellem metropolen og landdistrikter. En eksemplarisk case er det aktuelle deleøkonomiske partnerskab mellem

Københavns Kommune, HOFOR og Lolland, hvor parterne deler udvikling og brug af energi og fødevarer i et forpligtende samarbejde².

Understøt øget ressourceeffektivitet og betingelser for cirkulær økonomi:

- **Del en varmemester.** Små andelsboligforeninger og ejerforeninger samt små virksomheder har ikke ressourcer eller viden til at sikre den optimale anvendelse af energiressourcer. Ved at dele en varmemester og driftteknisk vejleder vil det være muligt at betale for kompetent viden om, og sikre pasning af energi- og ressourceanlæg, og dermed mulighed for at spare ressourcer og løfte driftskompetencer.
- **Tænk i klogte kvadratmetre.** Hvordan kan byggematerialer genanvendes ved nybyggeri eller i vedligehold i boligforeninger og hos boligadministratorer? Hvordan kan det offentlige, det civile og det private sambruge bygninger og anlæg? Hvordan kan det offentlige selv optimere bygningsanvendelsen og vedligehold? Hvordan kan private virksomheder selv, i lokale partnerskaber og ved inddragelse af digitale løsninger, der skaber synergier mellem den fysiske, den digitale, den organisatoriske organisation, optimere deres bygningsanvendelse og deres transportforbrug?
- **Skab kulturer for deling** af reservedele og udstyr, fx 3D printere på bibliotekerne, værksteder på erhvervssymbioser, i boligforeninger eller i trafikknudepunkter. Initiativet skal sikre højere grad af reparation, fremfor indkøb af nyt udstyr. Der vil være potentiale i, at små virksomheder flytter i et fællesskab, hvor man deler teknologisk viden.
- **Se affald som guld.** Skab rammer for og del viden om genbrug af ressourcer så nær ved forbrugeren som mulig. Udvidet genbrugsstation, digitale genbrugsmarkeder.
- **Brug overskudsmad** fra supermarkeder, restauranter, offentlige køkkener og virksomheder, sygehuse til medarbejdere, lokalområde og lokalvirksomheder.

Vækst og beskæftigelse i fødevarerektoren:

- **Skab tætte forbindelser** mellem fødevarereproducenter, der forædler deres produkter og markedet i de større byer. Deleby projektet, som DAC har stået for, beskriver det udviklingspotentiale, der er opstået af et tættere samspil mellem fødevarereproducenter i Lejre og stjerne restauranter i København. En række tilsvarende processer er i gang i Region Skåne, på Bornholm og andre steder i Greater Copenhagen.
- **Husk at skelne mellem duplikering og opskalering.** Der vil være potentiale i begge dele. En transfer af succesfulde løsninger fra en kontekst til en anden. En konceptualisering af en produktionsmetode fra forsøg over standard til optimering evt. med udvikling af produktionsteknologisk styring og maskinel. En opskalering med standarder i større og regionale løsninger, der principielt kan eksporteres. Helhedstænkning mellem duplikering og opskalering kan testes i valgte tætte og strategiske samspil mellem udviklingsområde, metropol, centerbyer og landområder, så de i større udstrækning bliver hinandens forudsætning. Således at udviklingen af

² Grøn bro fra Lolland til København, <http://www.hofor.dk/pressemeddelelse/groen-bro-fra-lolland-til-koebenhavn/>

netop sådanne samspil bliver en strategisk planlægnings- og styringsopgave. Tilsvarende gælder etablering af platforme for udvikling af samspil og løsninger mellem private, offentlige og civilsamfundsaktører.

Smart Greater Copenhagen:

- **Prioriter indsatsområder, definer målsætninger og skab udviklingsplatforme.** Skab rammer for "sandboxes" og living labs. Skab eksperimentelle og nære netværk mellem lokalsamfund, virksomheder, højteknologisk forskning og myndigheder. Støt udvikling af innovative løsninger og ny lokal praksis.
- **Skab lovgivningsmæssig mulighed for deleøkonomiske frikommuner.** Skab en udviklingsplatform og et attraktivt partnerskabsmiljø, med politisk vilje til midlertidigt at dispensere fra gældende regler og tillade en praksis, der forsøgsvis fremmer nytænkning. Dokumentér og analysér forløbet, og opdel det i iterative faser. Lad nye tiltag blive udviklet og testet 1:1 som et muligt fremtidsscenarie for en virkelighed.
- **Udpeg og invitér katalysatorer for digital, teknologisk og organisatorisk transformation.** Der er brug for, at innovative aktører, små virksomheder og civilsamfundsaktører støttes i at rulle nye teknologier ud i en større skala. Etablér one-stop-shops, der kan hjælpe aktører med viden om eksisterende lovgivning, dispensationsmuligheder og trends for udviklinger – herunder med kontakter til attraktive partnerskabsmiljøer.

De aktuelle regionale målsætninger, fyrtårnsprojekter og anlægsarbejder som udviklingsplatforme

En læsning af de aktuelle målsætninger og projekter tydeliggør, at der er en mangfoldighed af initiativer i gang. Men samtidig synliggøres behovet for prioritering og systematisering af de kommende initiativer og af målene med dem i 2017-18. For at skabe overblik og for at navigere strategisk, kan de Initiativer, der indeholder deleøkonomiske potentialer, opdeles i kategorierne:

1. **Generelle tilføjelser af deleøkonomiske perspektiver og gevinstmuligheder i igangværende projekter,** fx om klimatilpasninger eller om trafikplaner. Det anbefales at medtænke deleøkonomiske vinkler og analyser i arbejdet med igangværende projekter. Det kan kvalificere beslutninger om finansiering, herunder tydeliggøre samarbejder med mulige investorer. Et fokus kan være, hvordan offentlige investering medfører størst mulig effekt og tiltrækker størst mulig medfinansiering begrundet i deling af gevinsterne for investorerne.
2. **Eksperimentelle model projekter – radikale fornyelser af praksis,** fx wifi, mobildækning, hub i særlige områder gennem offentlig brug af kommunale net i skoler, på biblioteker mv. (model Svejls, Østerbro/Nordhavn) og førerløse eller eldrevne biler og busser i særlige by- og landområder i 17-18. Det kan ses som lokale udviklings- og internationale demonstrationsprojekter.
3. **Trinvis fornyelse af praksis,** fx fastholdelse, udvikling og tiltrækning af kompetent arbejdskraft og internationalisering. Valg af indsatser på områder i udvikling og under transformation. Fx. på sundhedsområdet frem mod 2024; nye supersygehuse, nye sundhedssamarbejder imellem region

og kommuner, sundhedsvidenskabelig forskning, KU Panum og universitetshospitalerne, sundhedsteknologisk og lægemiddeludvikling i erhvervssymbioser og innovations/ deleøkonomiske partnerskaber. Fx kreativ vækst på fødevarer, energi, råstof og forbrugsområdet (design, tøj, mode, møbler) i 2017-18

De mange aktører, og de komplekse dynamikker på de nævnte områder, kalder på en tilkobling af en professionel styring af etablering af deleøkonomiske partnerskaber, og deres rammer og aktiviteter. Dette med fokus på effektskabelse og modeludvikling. Projekterne kan ses som strategiske investeringer. Deleøkonomiske analyser kan bidrage til udviklingen af metoder og indikatorer, der kan sætte tal på de mulige gevinster. Et internationalt eksempel på sådanne analyser knyttet til områderne fødevarer og landbrug, energi og råstoffer, sundhed og velfærd, samt byudvikling kan ses i rapporten "Better Business. Better World" udkommet 25. januar 2017³. Metoderne kan transformeres til analyse af regionale dynamikker. De dokumenterer på 4 områder frigørelse af ressourcer og udvikling af internationale markeder til en samlet værdi af 84.000 milliarder kroner.

Både disse makroøkonomiske analyser og de i rapporten dokumenterede mikroøkonomiske erfaringer kalder på fornyelse af regionens og myndighedernes rolle. Kortlægningen tyder på, at Greater Copenhagen aktuelt står i samme position på deleøkonomiområdet, som man i 2011-12 stod på indenfor klima- og miljøområdet. Den udvikling, der siden er sket af viden, metoder, climateknologier og strategier, udviklet i samspil mellem praksis, forskning, virksomheder, civilsamfund og myndigheder, kan inspirere til nytænkning om planlægning og afprøvning af praksis omkring deleøkonomi, som fremmer af bæredygtig vækst i regionen – via Fyrtårnsprojekter og strategiske investeringer.

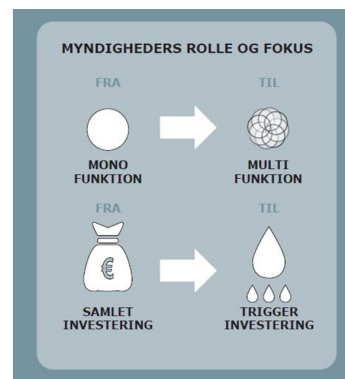
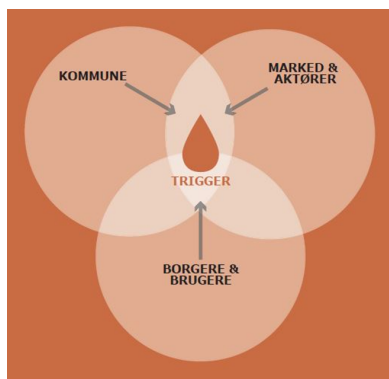
Derfor har myndigheds- og udviklingstemaet et særligt fokus. Aktørerne i de aktuelle projekter, samt danske og internationale studier kalder på en gentænkning af myndighedsrollerne mellem lovgivning, tilsyn og understøttende ledelse og inspiration af en regional bæredygtig og deleøkonomisk udvikling.

For hvert af Fyrtårnsprojekterne, og på hver af de 6 deleøkonomiske udviklingsplatforme, som de regionale aktører undersøgte på Symposiet, kan der opstilles kvalificerende **SWOT analyser**. Hvilke deleøkonomiske traditioner og styrker er afsættet for projektet, hvilke aktuelle svagheder skal erstattes med nye løsninger, hvilke potentialer kan realiseres, og hvilke trusler og snubletråde indeholder forløbet eller den skitserede vision om den fremtidige praksis?

På samme måde kan der, i tilknytning til kommende udbud, Challenges og Calls, opstilles **Trigger Planning processer** (tænk dominoeffekt, hvor et projekt fungerer som løftestang ift. nye projekter). Dette som grundlag for regionens og myndighedernes valg af bidrag, positioner og indsatser i visions- og gevinstrealiserende projektforsøg⁴. I næste fase af udviklingen af deleøkonomi kan regionens investeringer derved skabe rammer og muligheder – hvor lokale og internationale aktører skaber resultater, løsninger, viden, kompetencer og gevinster - der igen skaber regional vækst, bæredygtighed og velfærd.

³ <http://report.businesscommission.org/>

⁴ Vi investerer i kystsikring, fordi andre så vil investere i egnen. Fra monokultur til multikultur. <https://www.rm.dk/siteassets/regional-udvikling/klimatilpasning/publikationer/trigger-planning.pdf> Se modeller på næste side

I arbejdet er opstået en idé om udvikling af et deleøkonomisk kompas, der kunne støtte de mange aktører i at navigere i deleøkonomiens potentialer og kompleksiteter. Med afsæt i denne rapport, kan et kompas pege frem mod succesfulde effekter i konkrete og nyskabende projekter med deleøkonomiske perspektiver.

Læsning af rapporten

Rapporten, eller det aktuelle Working Paper, kan ses som et aktuelt overblik over de aktiviteter, afklaringer og udviklinger, der optager de aktører, der arbejder med afdækning af deleøkonomiske potentialer, udfordringer, udviklinger og partnerskaber i Region Hovedstaden og Greater Copenhagen. Der er i opsamlingen lagt vægt på at gengive alle aktørers perspektiver på og opfattelser af deleøkonomi. Derfor favner idéopsamlingen bredt. Det rejser samtidigt spørgsmål om, hvad man fremadrettet vil betegne som deleøkonomi. Det kalder på videre afklaring af, hvilke metoder og begreber vi har til at beskrive, analysere og forstå deleøkonomisk praksis. Rapporten her vil således kunne bruges som et inspirationskatalog til præcisering af deleøkonomiske initiativer i kommende projekter.

Indsatserne er tematiserede, og en læser kan derfor begynde, hvor overskrifterne signalerer den største genkendelighed. Med det afsæt kan man læse sig selv, sine interesser og sine aktiviteter ind i en større regional helhed og i en global udviklingstrend.

Man kan lede efter inspirationer, idéer, aktioner og aktører, som det kan være nyttigt og givende at opsøge for etablering eller videreudvikling af partnerskaber. Man kan studere de regionale udbud af projektmuligheder for at afdække mulighederne for medfinansiering af en udvikling ind i en projektmæssig deleøkonomi. Man kan indkredse, hvor man i 2017 kan følge med i, hvad der er relevant for udvikling af ens egen praksis, og hvor man kan bidrage til fornyelse af den fælles regionale praksis og forståelse af deleøkonomiske perspektiver og potentialer.

God læsning og god arbejdslyst.

Referencer

Region Hovedstaden (2015): Copenhagen – hele Danmarks hovedstad. Regional vækst- og udviklingsstrategi.

Regionale Løsninger på Regionale udfordringer, Region Hovedstaden, Vækstforum Hovedstaden, Greater Copenhagen Handlingsplan 2015-17 og 2017-18

Grøn bro fra Lolland til København, <http://www.hofor.dk/pressemeddelse/groen-bro-fra-lolland-til-koebenhavn/>

<http://report.businesscommission.org/>

BEGREBER OG KONCEPTER OM DELEØKONOMI

I løbet af det seneste årti er en række deleøkonomiske initiativer udviklet med henblik på fælles udnyttelse af forskellige ressourcer og derigennem skabe bedre samfundsøkonomi, bedre velfærd eller øge samfundets ressourceeffektivitet, og dermed mindske behovet for at udvinde nye ressourcer. Deleøkonomi er ikke et nyt fænomen. En række eksisterende modeller for udveksling af varer og tjenesteydelser som hotelophold, biludlejning, taxakørsel m.m. kan også karakteriseres som deleøkonomi. Også offentlige institutioner og steder kan ses som en deleøkonomisk strategi for at etablere og sikre adgang til ressourcer (Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016). Eksempler er biblioteker og deres udlån af bøger, musik, spil m.m., lige som etablering af et offentligt vejnet og jernbanenet er en deleøkonomisk måde at udvikle samfundets infrastruktur på. Det nye, i de seneste års fokus på deleøkonomi, er dels den store opmærksomhed som følge af én række IT-baserede såkaldte platformsvirksomheders facilitering af deling af udnyttelsen af ressourcer, dels en række civilsamfundsinitiativer med lokal fælles udnyttelse af ressourcer eller bytte og salg af brugte produkter.

Perspektiver på deleøkonomi

I en analyse af de seneste års fokus på deleøkonomi peger Martin (2016) på forskellige perspektiver på deleøkonomi, der afspejler de meget forskellige synspunkter på deleøkonomis muligheder og trusler:

- Deleøkonomi som privatøkonomisk mulighed
- Deleøkonomi som mulighed for reduceret ressourceforbrug og miljøpåvirkning
- Deleøkonomi som mulighed for en decentraliseret og demokratisk økonomi
- Deleøkonomi som årsag til uregulerede markeder og en neoliberal økonomisk udvikling

En række internationalt førende eksperter inden for deleøkonomi er især kommercielt rettede (fx Botsman og Rogers (Botsman & Rogers, 2010). Omvendt er personer som Michel Bauwens, David Bollier og Yochai Benkler mere fokuserede på de demokratiske og fællesskabsorienterede aspekter af deleøkonomi (Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016).

Hvor der på dansk oftest anvendes ordet deleøkonomi, anvendes på engelsk en række forskellige begreber som 'collaborative economy', 'collaborative consumption', 'sharing economy' og 'peer-to-peer economy' (Concito, 2015, Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016). Begreberne er svære at oversætte til dansk. Definitionerne ligner hinanden, men lægger vægt på forskellige aspekter af deleøkonomiske aktiviteter:

- Collaborative economy: lægger vægt på de decentraliserede relationer mellem udbyder og bruger – sammenlignet med den traditionelle markedsøkonomi, der karakteriseres som en centraliseret økonomisk model
- Collaborative consumption: lægger vægt på at skelne mellem det traditionelle produktejerskab i modsætning til at købe eller på anden vis opnå produktadgang
- Sharing economy: lægger vægt på at opnå en højere udnyttelse af "underudnyttede" ('underutilized') ressourcer

- Peer economy og peer-to-peer economy: lægger vægt på den direkte relation mellem to aktører om lån eller leje af et produkt eller en ressource. Det kan være mellem to borgere eller mellem to virksomheder.

Deleøkonomiske initiativers indhold og strukturer

I analyser af deleøkonomi, der har til formål at skabe overblik over området og dets miljømæssige, sociale og samfundsøkonomiske aspekter, er det væsentligt at skelne mellem forskellige deleøkonomiske initiativer i form af:

- Hvilke samfundsområder og sociale praksisser er i fokus?
- Hvilke ressourcer deles?
- Hvem er bruger af den deleøkonomiske aktivitet?
- Hvordan er den deleøkonomiske aktivitet organiseret?
- Hvilke systemelementer indgår i faciliteringen af delingen af ressourcer?

Der er i dansk regi lavet flere analyser af deleøkonomiske aktiviteters karakter og omfang med bl.a. Erhvervsministeriet, Dansk Industri, Concito og Dansk Arkitekturcenter DAC som initiativtagere (Concito, 2015; Dalberg, 2014; Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016). Tilsammen peger disse analyser på en række ligheder og forskelle mellem deleøkonomiske initiativer med hensyn til samfundsområder, organisering og brugere.

En overordnet status for deleøkonomi i Danmark baseret på ovenstående aspekter ser således ud:

- Samfundsområder og sociale praksisser: mobilitet, drift og vedligeholdelse, ferieophold, ernæring, social omsorg, havebrug, ressourcegenanvendelse og planlægning
- Ressourcer der deles: boliger og andre former for lokaler; data; energi- og materialeressourcer; fødevarer; haver og andre former for udearealer; kapital; redskaber, tøj og andre forbrugsgenstande; tid; transportmidler
- Brugere: borgere, offentlige institutioner og virksomheder
- Organisering: borger-til-borger (peer-to-peer, P2P), virksomhed-til-borger (business-to-consumer, B2C), virksomhed-til-virksomhed (business-to-business, B2B), virksomhed-til-offentlig institution (B2G), offentlig institution-til-borger, mellem offentlige institutioner.
- Systemelementer i deleaktiviteter: faciliteter til formidling, bestilling, abonnement, betaling m.m.

Nedenstående tabel viser eksempler på deleøkonomiske aktiviteter medfokus på forskellige ressourcer (baseret på egne analyser samt Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016):

Ressource der deles	Danske eksempler
Affald	Upcycling af affald: Guldminen. Industriel symbiose: Kalundborg Symbiose
Arealer	Delehaver: BoGro
Boliger og andre bygningsfaciliteter	Airbnb og andre former for midlertidig boligudlejning. Brug af skoler til fritidsaktiviteter
Fødevarer	Økologiske fødevarefællesskaber: Brinkholm m.fl
Kapital	Indsamlingsportal: Caremaker.dk. Crowdfunding
Køretøjer	Delebiler: GoMore, Letsgo. Samkørsel: GoMore Taxakørsel: Uber
Redskaber	FabLabs, Naboskab.dk
Tid	Besøgsvenner
Viden	Samarbejde om samfundsmæssige udfordringer: Tagdel.dk

Rapporten "Delebyer" (Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016) giver en oversigt over forskellige organisatoriske rammer, der anvendes i forbindelse med deleøkonomiske aktiviteter:

- Deling i det fysiske rum: besøgsvenner, fælles udnyttelse af haver, fab labs
- Deling gennem netværk: fødevarefællesskaber, industrisymbiose
- Deling gennem webside og app: virtuelle klædeskabe, debiler, korttidsleje af bolig som alternativ til booking af hotel

Deling kan foregå med eller uden betaling for adgangen til ressourcen. Betalingen kan være en engangsydelse for leje af et produkt, en byttehandel, en donation, eller ske som del af et medlemskab. Digitale platforme, hvor der betales for leje af et produkt muliggør, at transaktioner kan finde sted mellem enkeltpersoner ved at matche udbud og efterspørgsel via en betalingsplatform. Airbnb tilbageholder det indbetalte beløb indtil forbrugeren har godkendt ankomst til opholdsstedet. Online betalingssystemer vurderes at have væsentlig betydning for, at deleøkonomisk aktivitet har fået et større omfang i de seneste år (Altimeter Group, 2013).

En aktivitet, der måske normalt ikke betragtes som en del af deleøkonomi, men kan betragtes som deling af ressourcer, er crowdfunding. Der skelnes i en rapport fra Erhvervs- og Vækstministeriet mellem fire former for crowdfunding med forskellige formål og deltagere (Erhvervs- og Vækstministeriet, 2015):

- Donationsbaseret crowdfunding, hvor der er tale om donationer. Projekterne har oftest velgørende formål som indsamling til dyr sygdomsbehandling
- Reward baseret crowdfunding, hvor investor får en form for belønning for sit bidrag. Der kan både være tale om immaterielle belønninger, fx at bidragsyder får sit navn i rulleteksterne på en film, eller materielle belønninger, såkaldte "pre-buys", hvor bidragsydere køber produkter eller ydelser, der endnu ikke er sat i produktion.
- Lånebaseret crowdfunding, hvor private og professionelle investorer låner direkte til virksomheder uden om traditionelle banker. Det betyder, at der kan være mange investorer om at finansiere en enkelt virksomheds lån.
- Aktiebaseret crowdfunding, hvor private og professionelle investorer investerer direkte i virksomheder mod at få en andel i virksomhederne.

Deleøkonomis samfundsmæssige betydning

I en analyse af deleøkonomiske aktiviteter samspil med samfundsudviklingens andre dynamikker er nogle centrale problemstillinger:

- Hvordan påvirker deltagelse i deleøkonomiske aktiviteter sociale praksisser og de dertil knyttede ressourceforbrug og miljøbelastninger?
- Hvad betyder byrums, boligområders og infrastrukturers udformning og organisering for etablering og anvendelse af deleøkonomiske initiativer?
- Hvad er de juridiske muligheder og barrierer for kommuners, virksomheders, organisationers og borgeres etablering og deltagelse i deleøkonomiske aktiviteter?
- Hvad betyder deleøkonomi for samfundsøkonomi, konkurrencevilkår, erhvervsudvikling, forbrugerbeskyttelse, samt arbejdsforhold og beskæftigelse?

Deleøkonomiske forretningsmodeller kan udfordre etablerede virksomheder på deres kerneforretning, men kan også betyde, at virksomheder finder nye markedsmuligheder. Samspillet mellem arbejdsmarked og deleøkonomi formes bl.a. af rettigheder for personer, der baserer deres indtjening på deleøkonomiske tjenester sammenlignet med arbejdstagerrettigheder i traditionelle virksomheder. På den ene side kan deleøkonomi betyde nye indtjeningsmuligheder, men deleøkonomi baseret på selvstændige enkeltpersonvirksomheder kan også betyde social dumping og personer, der i perioder er uden indtjening. De nuværende arbejdsmarkedsregler kan udgøre en barriere for arbejdsløses deltagelse i deleøkonomiske aktiviteter, hvis deltagelse i deleøkonomiske aktiviteter ikke kan tælle som beskæftigelse for arbejdsløse og kontanthjælpsmodtagere.

Normer og regler for deleøkonomiske initiativer er ikke nødvendigvis regulerede som andre kendte typer kunde-leverandør-relationer, hvor der kan være regler og normer for, hvordan arbejdet udføres, hvilken uddannelse der kræves, krav om ren straffeattest m.m. samt forhold som forsikring, garantistillelse, klageadgang m.m. Deleøkonomi kan udfordre skatteindbetalingens nuværende betydning i den danske samfundsmodel, hvis indtægter ikke opgives til skattevæsenet eller ikke er skattepligtige. Hvis deleøkonomiske virksomheder ikke påtager sig det sociale ansvar for medarbejderne ved sygdom, barsel,

pension etc., vil det betyde ulige konkurrencevilkår mellem ydelser leveret på regulerede markedsvilkår, og ydelser leveret ud fra deleøkonomiske forretningsmodeller.

Deleøkonomi og ressourceeffektivitet

Deleøkonomi som strategi nævnes ofte som en af strategierne for at fremme en mere cirkulær økonomi. Hvor cirkulær økonomi har fokus på at øge samfundets ressourceeffektivitet gennem længere produktlevetid og bedre produktudnyttelse, er deleøkonomi én af flere strategier, der kan indgå i en strategi for cirkulær økonomi ved at de enkelte produkter udnyttes mere effektivt, når de bliver benyttet af flere, fx når samme delebil benyttes af flere brugere på forskellige tidspunkter. Omvendt kan deleøkonomi have et bredere sigte end cirkulær økonomi, idet det ikke nødvendigvis kun er materielle ressourcer, der deles i et deleøkonomisk initiativ. Der er således også eksempler på deleøkonomi, hvor det er ressourcer i form af tid eller viden, der stilles til rådighed for andre.

Ud over at deleøkonomi og cirkulær økonomi har et vist fælles fokus som økonomiske begreber og strategier, så er totaløkonomi og livstidsomkostninger andre hyppigt anvendte økonomiske begreber i de seneste års fokus på at reducere ressourceforbrug og miljøbelastninger. De to sidstnævnte begreber har bl.a. til formål at sætte fokus på forskellen mellem investeringsomkostninger og driftsomkostninger for bygninger og produkter, hvor højere investeringsomkostninger kan betyde, at de senere driftsomkostninger til energiforbrug, vedligeholdelse m.m. kan reduceres, således at de samlede omkostninger til afdrag på investeringer og til drift i bygningens eller produktets levetid eller livstid reduceres.

Det kan være vanskeligt at måle betydningen af deleøkonomi-initiativer på nationalt plan. Concito peger i en analyse af deleøkonomi på, at der ikke var et faldende bilsalg i perioden 2011-2015, selvom delebilsordninger skulle være blandt de mest udbredte ordninger i antal og økonomi (Concito, 2015). Det er imidlertid muligt, at bilsalget i perioden var steget endnu mere, hvis delebilsordninger ikke var blevet mere udbredte i samme periode. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at det relativt beskedne antal medlemmer af delebilsordninger sammenlignet med privatbilsflåden på et par millioner private biler i Danmark og et årligt salg af nye private biler på over 100.000 private biler (Danmarks Statistik, 2017). Selvom en stigende andel af de nye private biler er leasede – ca. 25 % i 2016 – , er det ikke udtryk for en tilsvarende stigning i udbredelsen af delebiler, men udtryk for ændring i husholdningers måde at anskaffe sig private biler på. Forskellen på leasede private biler og delebiler illustrerer vigtigheden af at se på ændringer i sociale praksisser for at forstå nye ejerformers samfundsmæssige og miljømæssige betydning.

Et andet aspekt af deleøkonomisk aktivitets betydning for ressourceforbrug og ressourceeffektivitet er, hvordan eventuelle økonomiske besparelser ved deltagelse i en deleøkonomisk aktivitet anvendes. Hvis frigjort økonomisk råderum anvendes til andre ressourcekrævende aktiviteter – den såkaldte rebound-effekt – , kan det betyde, at der ikke er en miljømæssig gevinst. Analyse af sådanne aspekter kræver kvalitative studier baseret på interviews med brugere af deleøkonomiske aktiviteter.

Hvis deling om udnyttelse af ressourcer skal betyde reduceret ressourceforbrug, kan det være afgørende, at produkter, der deles, har en kvalitet, som gør, at de kan tåle at blive anvendt hyppigt. Det vil fx gælde tøj og en række elektriske og elektroniske produkter (Concito, 2015).

Referencer

Altimeter Group (2013): The Collaborative Economy: Products, services, and market relationships have changed as sharing startups impact business models. To avoid disruption, companies must adopt the Collaborative Economy Value Chain

Botsman, R. & Rogers, R. (2010): What's Mine Is Yours: The Rise of Collaborative Consumption

Concito (2015): Deleøkonomiens klimapotentiale

Dalberg Research (2014): Analyse af barrierer og udviklingsmuligheder for peer-to-peer virksomheder i Danmark, Erhvervsstyrelsen

Danmarks Statistik (2017): Rekordmange nye personbiler i 2016, tilgængelig på <http://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=22617>

Erhvervs- og Vækstministeriet (2015): Crowdfunding i Danmark

Martin, C.J. (2016): The sharing economy: A pathway to sustainability or a nightmarish form of neoliberal capitalism?, Ecological Economics, Vol. 121, pp. 149–159

Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center (2016): Byens deleøkonomi – En forundersøgelse af deleøkonomiske potentialer for dansk byudvikling, Partnerskabet Deleby, Dansk Arkitekturcenter

DE SAMFUNDSØKONOMISKE EFFEKTER AF DELEØKONOMI

mellem kortlægning, begrebsudvikling, innovation og disruption

Grønlænderne har 27 ord for sne. Vi har aktuelt et ord for fænomenet deleøkonomi. På Region Hovedstadens Symposium om deleøkonomi fremhævede flere deltagere, at forståelserne og de beskrivende ordvalg var bredere på engelsk, hollandsk og spansk (her citeret fra plenum):

"Vi har brug for fælles forståelser og definitioner af, hvad den "gode deleøkonomi" er. Hvad kan den, hvad kendetegner den, og hvilke effekter og potentialer har den?"

Vi har brug for, hvad der kan måles i aktioner og sammenhænge, hvor deleøkonomi er en dimension. Hvad kan i dag ikke måles i deleøkonomi? Hvad får man ud af at arbejde med deleøkonomiske tilgange – også ud over økonomiske gevinster? Hvordan måler andre, og hvordan vil vi måle de ikke-økonomiske effekter i deleøkonomi?"

Deleøkonomi kan man ikke tænke sig til, man må prøve sig frem, bumpe ind i udfordringerne, og håndtere dem undervejs. Der er tale om økonomisk og værdimæssig aktionsforskning, som kræver udvikling af kontekstuelle indikatorer for, hvad god deleøkonomisk praksis er, og hvilke dynamikker der skaber praksis og gevinster.

Hvordan forholder vores tolkning af deleøkonomi sig til andre økonomiske og bæredygtighedsmæssige begreber? Kan vi kortlægge aktuel praksis, som vi vil kalde deleøkonomi for at danne bro mellem målsætninger om bæredygtighed og om økonomisk vækst?"

Er de finansielle transaktioner, vi ser på de nye platformsøkonomier, innovation, disruption eller nye udtryk for samfundsøkonomisk praksis? Er deleøkonomi blot et af flere økonomiske perspektiver eller en af flere økonomiske muligheder i fælles og gensidige transaktioner?"

At indfange, kortlægge og forstå ny praksis gennem udvikling af nye begreber og indikatorer

Økonomen Keynes skrev: Når en mand gifter sig med sin husholderske, så falder bruttonationalproduktet. Credit Suisse tydeliggør i nedenstående model problemet ved at dokumentere, at både de økonomiske og samfundsmæssige effekter af deleøkonomi ikke viser sig tydeligt i de aktuelle økonomiske opgørelser⁵. Modellerne mangler indikatorer, der kombinerer effekterne af de realiserede visioner og handleplaner. Den mangler at knytte deleøkonomiske tiltag og effekter til aktuelle samfundsøkonomiske dokumentations- og målemetoder. Komplexiteterne i bevægelserne og effektskabelserne, både på kort og på langt sigt, befinder sig i, hvad men kunne kalde de grå zoner i det økonomiske billede.

Det er forståeligt, fordi deleøkonomien arbejder efter andre paradigmer end traditionel økonomi. Oprettelsen af Danske Banks projekt X til udvikling af nye typer af bankforretninger, som organisatorisk er adskilt fra moderorganisationen, illustrerer klart problemet og udfordringen. Uden denne adskillelse var den danske betalingsplatform Mobile Pay måske aldrig kommet til verden. Omvendt betyder fremkomsten af sådanne muligheder for udveksling, som fx etableringen af Uber, udfordringer for det eksisterende

⁵ Stephan Hall, James Pennington <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/what-s-the-sharing-economy-doing-to-gdp-numbers/>

finans- og skattesystem. Det samme gør det erkendte behov for en fornyet taxalovgivning, og også ny skattelovgivning som følge af etableringen af Uber. SKAT skriver på sin vejledning;

"Deleøkonomi er et økonomisk princip, hvor privatpersoner deler, lejer, køber eller bytter produkter og tjenester. Det spænder over at udleje bolig og bil til at tilbyde hjælp mod betaling eller udveksle tjenester. Hvad det betyder for din skat afhænger af, hvilken form for deleøkonomi det er:

Udlejning af bolig

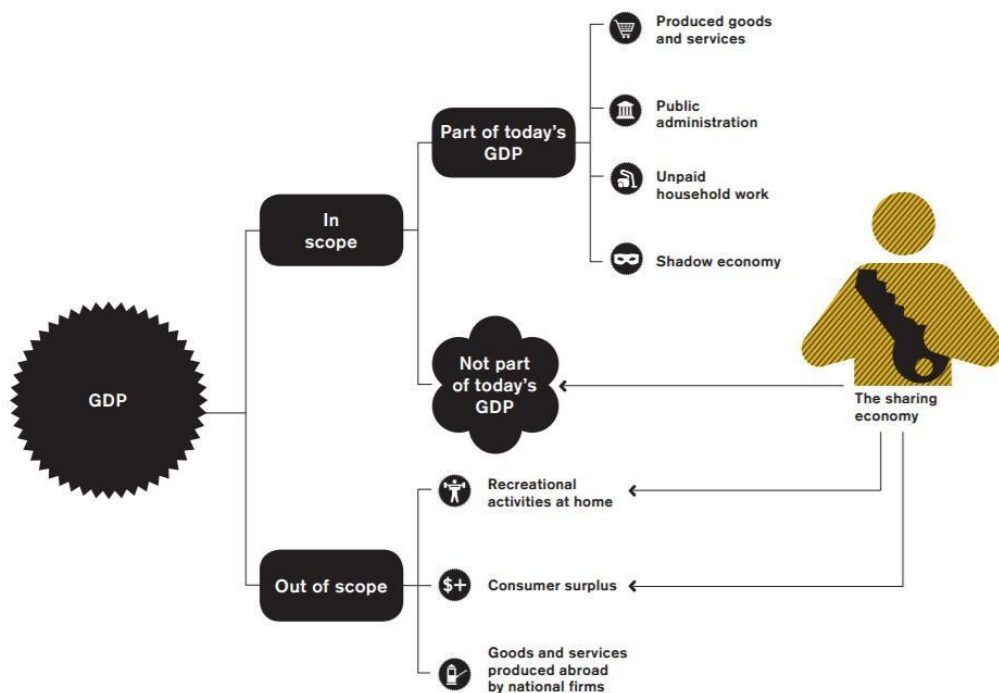
Samkørsel og udlejning af bil

Salg og bytte af tjenester og ting

Crowdfunding

For uddybende og fyldestgørende juridisk information, se den juridiske vejledning"⁶.

I modellen nedenfor fra Credit Suisse tydeliggøres, at værdiskabelsen ikke kun er økonomisk. Der er tale om komplekse praksisformer, der på samme tid kan være innovative og disruptive. Med inspiration fra Center for Offentlig Innovations (COI) nyudviklede Innovationsbarometer kan hævdes, at det er nødvendigt inden længe at skabe et "deleøkonomi-kompas". Det kan hjælpe aktørerne i deleøkonomiske udviklinger til at navigere mellem optimering af opgaveløsninger og etablering af visioner indenfor de traditionelle økonomiske rammer, og trinvis udvikling af nye praksisformer og forandrede betingelser, indfanget af nye økonomiske metoder.

GDP components

GDP measurement now considers the value-added share of domestically produced goods and services, public administration, unpaid household work and parts of the shadow economy. Sharing activities that replace or add to existing economic activities should be included as sharing spreads. Source: Credit Suisse

Deleøkonomi repræsenterer i praksis nye og mere komplekse økonomiske varer og bytte transaktioner. Mange falder udenfor de traditionelle økonomiske platforme og registreringer. Derfor kalder fremkomsten

⁶ <http://www.skat.dk/SKAT.aspx?old=2179826>

at deleøkonomi på nye og klare definitioner, metoder og handleplaner, der kan indfange bevægelserne. Det kalder på kortlægning og dokumentation af ny og "god" praksis – og på indikatorer for "de gode, nye tilstande" og for "de problematiske følgevirkninger eller tab". Et operationelt og konkret udgangspunkt kan være opbygning af "rugekasser" til udvikling, dokumentation og studier af særlig interessante, nye og innovative praksisformer. Det kan ske regionalt i udvalgte lokalområder og i udvalgte sektorer, fx i form af (forskningsunderstøttede) Fyrtårnsprojekter, calls, udbud og partnerskabsinvitationer.

Brug kendte metoder – men erkend når de ikke længere slår til

Succesfulde deleøkonomiske virksomheder (offentlige og private) synes at have en evne til, ofte ved hjælp af nytænkende brug af innovativ teknologi, at; *"hjælpe kunderne (borgerne) til at finde den løsning, de godt kan lide"*. Udviklingen af deres praksis er ofte båret af en fornyende kultur blandt innovative iværksættere og ledere. *"Meget unge mennesker, der sammen gerne vil starte nye selskaber, prøve nye ideer og gøre nye ting"* De er *"i konstant dialog med brugerne opbyggende evnen til at forudse, hvad brugerne måske ville kunne lide"* (Ibid.). De skaber *"viden om hvordan produkterne reelt blev brugt og de brugte den viden offensivt"*.⁷

I sagens natur er risikoen ved udvikling af nye produkter, services og ydelser større end ved trimning af velkendte og indtægtsgivende produktion til kendte kunder. Traditionelle virksomheder – private som offentlige – bygger på erfaringer. Innovativ, deleøkonomisk og bæredygtig praksis bygger på nysgerrighed. Derfor repræsenterer deleøkonomisk praksis potentialer, kulturer, metoder, resultatskabelser og adfærdsformer, der ikke lader sig forstå og ikke lader sig indfange gennem traditionelle registreringer. Store og velrenommerede verdensfirmaer som Nokia, Blockbuster, Kodak, flyselskaber, medieimperier mv. er lukket eller opkøbt af små innovationsvirksomheder, der har vokset sig til giganter. Det er bevægelser, der har lagt regioner øde, og rystet nationer som bl.a. Finland.

De nyskabende virksomheds- og praksisformer standardiseres og videreudvikler sig hastigt. Airbnb tilbyder i dag, 4 år efter sin etablering, overblik over og prisbillig adgang til langt flere overnatningsmuligheder, end Hilton hotellerne har opbygget gennem 93 år.

For den offentlige sektor, og for regioner med ansvar for erhvervs- og lokaludvikling, er det, som for virksomheder, vigtigt at kunne navigere mellem optimering af det bestående og prioritering af det kommende. Derfor er det vigtigt at erkende, hvilke metoder der er brugbare i hvilke sammenhænge, og hvor der er behov for udvikling af nye metoder og nye strategiske udviklingsplatforme.

I det arbejde kan interessenter og aktører i den deleøkonomiske udvikling lade sig inspirere af metoder og temaer i COI's innovationsbarometer, offentliggjort i november 2016⁸. Inspirationerne kan bidrage til at tematisere deleøkonomisk praksis og involvere centrale aktører. Erfaringerne kan danne model for nye lokale udviklingspartnerskaber med fokus på værdiskabelse, optimering og gevinstrealisering i en dansk, deleøkonomisk praksis.

⁷ Marc Randolph, medstifter af Netflix, Financial Times og Politikken, Økonomi, 19. oktober 2016, s. 5

⁸ <http://innovationsbarometer.coi.dk/>

Dokumentationerne og analyserne indeholder 16 centrale opmærksomheder, bl.a.:

1. Sæt politisk retning
2. Brug medarbejdernes, kundernes og borgernes idéer
3. Genbrug og spred løsninger og erfaringer
4. Samarbejd på tværs og skab nyt med frivillige

5. Tag en forsker med om bord og brug ny teknologi
6. Gå sammen og organisér smartere
7. Sats strategisk, håndtér økonomien og styr processerne

Deleøkonomi – mellem bæredygtighed, innovation og økonomisk udvikling

Hvad taler vi om, når vi taler deleøkonomi? SKAT ser et økonomisk princip: Deleøkonomi er et økonomisk princip, hvor privatpersoner deler, lejer, køber eller bytter produkter og tjenester. Det spænder over at udleje bolig og bil, til at tilbyde hjælp mod betaling eller udveksle tjenester. Hvad det betyder for din skat, afhænger af, hvilken form for deleøkonomi det er.

Regeringen ser et potentiale for vækst: Deleøkonomi er i kraftig vækst i mange lande, og giver nye muligheder for virksomheder og borgere. Regeringen ønsker, at Danmark kan udnytte deleøkonomiens potentiale både som drivkraft for vækst og innovation, og som løftestang til en bedre udnyttelse af kapitalapparat og naturressourcer.

Andre aktører har andre forestillinger, hvor ressourcebevidsthed, bæredygtighed og realiseringen af FN's 17 Verdensmål (SDG), som det afgørende bagtæppe, er fremtrædende⁹. Derfor er der behov for, lokalt gennem praksis og i den offentlige dialog gennem begrebs-, metode og analyseudvikling, at differentiere forståelser af og værktøjerne til videre udvikling af deleøkonomi.

Så tilbage til de økonomiske indikatorer og dokumentationer via en model udviklet af Credit Suisse¹⁰, der dokumenterer BNP værktøjernes manglende evne til at opfange nye økonomiske bevægelser¹¹

Konklusionen er, at vi ikke umiddelbart kan se effekterne af deleøkonomi i de nuværende økonomiske nøgletal. Eller værre måske: At det, der ud fra bæredygtigheds- og samfundsværdiskabende udviklinger ses som positive indikatorer, umiddelbart vil slå igennem som negative udviklinger i BNP. Altså tilbage til Keynes: Når en mand gifter sig med sin husholderske, så falder bruttonationalproduktet.

Der forestår dermed et væsentligt og udfordrende opgave i at arbejde med at integrere deleøkonomien både i økonomiske analyser og i strategier og handleplaner for regional, innovativ udvikling og driftsmæssig stabilisering.

Deleøkonomi som reel fornyelse eller Kejserens nye klæder?

Deltagerne i symposiet fremhævede, at det er vigtigt at anerkende, at deleøkonomi, uanset definition, altid har eksisteret. Tuskhandel /byttehandel, andelsbevægelsen, kollektiver, naboskab, offentlige forvaltning og service og folkeoplysningens mange foreninger. Nogle spurgte, hvad er det nye? Handler det kun om

⁹ SDG, Sustainable Development Goals, 17 mål vedtaget af FN i 2016, relaterer til regional udvikling og bæredygtig praksis, <http://www.unitedworldschools.org/sustainable-development-goals-sdgs-and-uws/?gclid=COjMpMW759ECFvPJGQodv28KFA>

¹⁰ <https://www.credit-suisse.com/us/en/articles/articles/news-and-expertise/2015/11/en/whats-the-value-added-of-the-sharing-economy.html>

¹¹ <https://www.credit-suisse.com/us/en/about-us/responsibility/news-stories/articles/news-and-expertise/2016/07/en/sharing-economy-sharing-instead-of-owning.html>

digitalisering? Nej, selvfølgelig ikke, men hvad er det så, og hvad er praksiseksemplerne, perspektiverne og indikatorerne, som illustrerer det betydningsfulde nye?

Hvornår vil vi kalde noget god deleøkonomi? Er indikatorerne en digital platform, bæredygtighed i snæver eller bred forstand? Enkelte nævnte "leasing" som det nye sort¹², hvilket måske på den korte og snævre bane er bæredygtigt, fordi bilen genbruges. Men hvorfor er fem nyproducerede leasede biler bedre bæredygtighedsmæssigt end en gammel brugt bil og en cykel på den lange bane – spurgte nogle af deltagerne?

Deltagerne kaldte på at forståelserne og sprogbrugen omkring deleøkonomi bliver udviklet og nuanceret. Måske også gerne bliver fordansket med lokale eksempler og begreber, fx social deleøkonomi eller bytteøkonomi. På samme måde blev der kaldt på mere klare kriterier for betydningsfulde deleøkonomiske bestræbelser, både i almindelighed, i de regionale strategier og i calls for og udbud af Fyrtårnsprojekter med deleøkonomiske perspektiver og tilgange. Der blev gjort opmærksom på mulighederne for supplerende økonomisk følgeforskning. På den måde kan der fokuseres systematisk på effekterne af regional og partnerskabsbåren investering i projekter til udvikling af deleøkonomiske potentialer og strategier. Et tema kunne være kortlægning af samspil mellem deleøkonomi og traditionel økonomi, samt fornyende økonomiske og finansielle begreber, som angivet i denne model:

Deleøkonomi, som den tolkes blandt aktørerne i regionen, bidrager både til økonomisk bæredygtig vækst og til værdiskabende udvikling. Væksten udtrykkes i optimering af brugen/genbrugen af ressourcer (naturens økonomi) og i værditilvæksten af stadig mere videnstunge og kvalitetsfulde produkter og services lokalt og globalt (markeds og virksomhedsøkonomier).

Udviklingen af produkter, produktionsformer, distribution og genanvendelse (læs flergangs salg eller deling af samme produkt) er eksempel på flytningen fra monokultur til forretningsmæssig multikultur og synergi. Både i produktionsmiljøet – (erhvervs- og videns symbioser) og i anvendelseskonteksterne og distributionsledet (forretningsmodellerne). De succesfulde samarbejder på disse områder bæres

¹² I 2016 blev 42% af alle nye biler i Danmark leaset, 58% blev købt – et udtryk for deleøkonomi eller for flytning af forbrugskulturen fra ejerskab til tilkøbt periodevis brugsret?

erfaringsmæssigt af tillid, og af en opfattelse af markedet som et "ever moving target" hvor kunderelationen er erstattet af en klient eller (udviklings)partnerskabsrelation. Derfor er den lokale kontekst, kultur og evne til kompetenceudvikling afgørende for udviklingshastigheden og virksomhedernes valg af placering.

Den lokale økonomi er et "messo" konglomerat af mikro og makroøkonomi, af finansielle transaktioner, af vare-, og service- og venskabs transaktioner. I Danmark er andelsbevægelsen et eksempel på en kultur og praksis, der sammenkæder disse transaktioner. Dynamikkerne kan studeres i lokale "rugekasser" eller "sandboxes" i relation til udvikling af nye livsformer, der bygger på FN's 17 Verdensmål og COP21 målene. Den franske dokumentarfilm Demain fra 2016 illustrerer i filmisk format denne udvikling af nye livsformer globalt¹³.

Privatøkonomien indfanger det individuelle menneskes økonomiske ageren, Homo Economicus. Navigation, strategier og drivkræfter er afhængige af både psykologiske, sociale, miljømæssige og økonomiske-lovgivningsmæssige forhold.

Modellen stræber mod at synliggøre de mange, meget forskellige, kort og langsigtede drivkræfter, der forenes i perspektiverne omkring deleøkonomi. Nærværende Working Paper søger at strukturere undersøgelsen af samspillene i lokale kontekster, tematiserede analyser og tematiske "markeder".

For at illustrere de politiske paradigmer, der knytter sig til sådanne undersøgelser, er hver cirkel mærket med en farve. Modellen illustrerer, hvor i kommunale og regionale udviklingsplaner det er muligt at finde tilgange til og myndighedsansvar for håndteringen af helhedstænkning om deleøkonomi. I kommuner med blåt flertal vil opmærksomheden ofte ligge på de blå økonomiske perspektiver, med grønt flertal ofte på bæredygtighedsperspektiver, og med rødt flertal ofte på de sociale perspektiver.

Den grå ring fokuserer på indsatser i kommuner, hvor teknologiudvikling og innovation er i fokus, mens den sorte er et område, som kun få og oftest familie-, bolig- eller finansrådgivere tager sig af. Man kan hævde, at skatte- og afgiftssystemet også har en væsentlig privatøkonomisk dimension i fortolkning og forståelse af deleøkonomiske potentialer. Modellen antyder derfor også, at den myndighedsmæssige tilgang til deleøkonomi ofte er påvirket af, i hvilken forvaltningsenhed temaet er placeret.

Opmærksomheder og navigation i muligheder

Blandt deltagerne diskuterede man:

Hvad er målet med deleøkonomi egentlig? Handler det om CO2, økonomi, færre biler eller hvad?

Hvad med det, der ikke kan måles? Alt det, der forsvinder i regnskaberne? Fx det sociale i at køre sammen med andre i private biler.

Kan der laves lokale aktionslæringsværksteder omkring deleøkonomi, hvor vi kan se på, hvad der egentlig sker hos folk i virkeligheden – og hvordan deleøkonomi er berigende og meningsfuld?

¹³ Demain, film og undervisnings-/diskussions materiale, trailer https://www.google.dk/?gws_rd=ssl#q=demain+trailer

Kan vi kalde det deleøkonomi, når der sker noget omkring "ejerskab"? Først var der LP'er, så CD'er, nu iCloud. Nu behøver man ikke at eje musikken fysisk, men det fint at kunne downloade/streame, når det er nødvendigt. Hvilke sociale, økonomiske, kulturelle og samfundsmæssige ændringer er det udtryk for? Og hvordan spiller fx Region Hovedstadens projekt om Grøn Mobilitet, eller Københavns Kommunes beslutning om krav om bæredygtige drivmidler i buskontrakterne fra 2019 ind i udviklinger af praksis og mindset?

Der er også negative sider af deleøkonomi – mange platforme er mulige, og andre umulige at regulere. Ældre deleøkonomier betaler skatter. Mange nye deleøkonomier betaler ikke skatter. Vi vil gerne se på mulighederne, men vi skal huske at tænke reguleringen med ind. Huske at medtænke risici, og at dokumentere både drivere og barrierer for "gode" udviklinger.

Deleøkonomi og arbejdsret? Mange af områderne, som vi har kæmpet for i Danmark kan bringes under pres af den "dårlige" deleøkonomi. Overenskomsterne, lovgivningerne og forbrugerbeskyttelsen skal være med til at sikre vilkår og forbedringer. Vi skal stille krav til den nye deleøkonomi, så den bliver en løftestang for værdifuld udvikling. Derfor må vi lære at forstå, hvad den er, og hvordan den kan håndteres gennem lokale udviklingsprojekter.

Nu er vi et sted, hvor alle er med på de potentialer, som er til stede. Men det kan ikke gøres uden input og initiativer til styring. Er det godt for miljøet, at vi vælger at køre mere sammen privat i stedet for med toget. Det kræver en strategi og indsigt og dokumentation af, hvad der sker, når vi går denne vej. Hvem vil lede disse afklaringer?

Der er altså med mange tilgange tale om at navigere i udforskningen af en dansk eller regional deleøkonomisk praksis og forståelse. Der bliver kaldt på viljen og evnen til at se muligheder og faldgruber til at arbejde med optimering og nyskabelser og til at igangsætte systematiske praksisstudier på udvalgte arenaer.

Referencer

Stephan Hall, James Pennington <https://www.weforum.org/agenda/2016/10/what-s-the-sharing-economy-doing-to-gdp-numbers/>

<http://www.skat.dk/SKAT.aspx?old=2179826>

Marc Randolph, medstifter af Netflix, Financial Times og Politikken, Økonomi, 19. oktober 2016, s. 5

<http://innovationsbarometer.coi.dk/>

<http://www.unitedworldschools.org/sustainable-development-goals-sdgs-and-uws/?gclid=COjMpMW759ECFVpJGQodv28KFA>

<https://www.credit-suisse.com/us/en/articles/articles/news-and-expertise/2015/11/en/whats-the-value-added-of-the-sharing-economy.html>

<https://www.credit-suisse.com/us/en/about-us/responsibility/news-stories/articles/news-and-expertise/2016/07/en/sharing-economy-sharing-instead-of-owning.html>

Demain, film og undervisnings-/diskussions materiale, trailer

https://www.google.dk/?gws_rd=ssl#q=demain+trailer

DELEØKONOMI SOM LØFTESTANG FOR BÆREDYGTIG VÆKST OG FORRETNINGSUDVIKLING

Dette afsnit beskriver erhvervsøkonomiske og virksomhedsstrategiske aspekter af deleøkonomi.

En højere udnyttelsesgrad af de samme ressourcer baseret på deleøkonomiske initiativer kan på den ene side mindske behovet for nye varer og derved reducere efterspørgslen. På den anden side kan deleøkonomi skabe et øget økonomisk råderum til andre former for forbrug og derved udvikle efterspørgslen efter andre produkter og services (Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016). Deleøkonomi kan betyde nye forretningsmuligheder for både nye og eksisterende virksomheder, der kan tjene penge på ydelser ved at produktejerskab erstattes med adgang til et produkt eller anden form for ressource (fx en bil, værktøj, et haveareal) eller en serviceydelse (besøg). Nye deleøkonomiske virksomheder kan udfordre en række etablerede virksomheder på deres kerneforretning, men eksisterende virksomheder kan også videreudvikle deres markedsmuligheder ved at inddrage deleøkonomiske modeller som større eller mindre del af egen forretningsmodel. Deleøkonomiens erhvervsøkonomiske effekter afhænger bl.a. af, hvordan forretningsmodellerne inddrager hensyn til arbejdsmarkeds- og forbrugerforhold sammenlignet med konkurrerende forretningsmodeller.

Deleøkonomiske forretningsmodeller

En andelsbaseret tilgang til deleøkonomi kan findes inspiration tilbage i slutningen af 1800-tallet, hvor andelsvirksomheder blev etableret inden for forarbejdning af landbrugsprodukter og salg af dagligvarer ud fra et ønske om at skabe økonomisk samarbejde mellem socialt ringere stillede mennesker, som alternativ til de private forarbejdningsvirksomheder og de private købmandsgårdes lokale monopol for derigennem at forbedre egne økonomiske vilkår, som producenter og forbrugere.

Nye forretningsmodeller, baseret på deleøkonomiske principper, kan øge beskæftigelsen blandt private, arbejdsløse og nystartede virksomheder, men vil måske samtidig reducere antallet af job i etablerede virksomheder, der før stod for leverancen af de berørte produkter eller services. Deleøkonomi kan betyde nye forretningsmuligheder for nye eller eksisterende virksomheder, der kan tjene penge på ydelser ved at produktejerskab erstattes med adgang til et produkt eller anden form for ressource (fx en bil, værktøj, et haveareal) eller en serviceydelse (besøg). Nye forretningsmodeller kan udfordre en række etablerede virksomheder på deres kerneforretning, men kan også betyde, at nogle virksomheder videreudvikler sig og derigennem finder nye vækstpotentialer. Nedenstående tabel viser en oversigt over forskellige deleøkonomiske forretningsmodeller (og eksempler på ordninger og virksomheder) identificeret via rapporter, hjemmesider m.m. (herunder Altimeter Group, 2013; Winterhalter, Wecht and Krieg, 2015; Fjalland, og Landbo, (red.), 2016); Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center, 2016):

	Produktionsvirksomheder	Servicevirksomheder	Platformsvirksomheder
Salg af produktadgang (parallel produkt-anvendelse)	Professionelt værktøj (Hilti) Biler (BMW og Mercedes) Printere, kopimaskiner (Xerox) Sundhedsteknologi (Philips)	Hoteller o.l. Biludlejning Delebilsklubber (Hertz, Letsgo) Tøjudlejning (fest)	Overnatning (Airbnb m.fl.) Peer-to-peer billeje (GoMore) Samkørsel (GoMore) Tøjbytte (Share Your Closet)
Salg af brugte produkter (sekventiel produkt-anvendelse)	Sundhedsteknologi (Philips), Professionelt værktøj (Trumph) Møbler (IKEA) Salg af brugte bilreservedele (Renault)	Antikvarier: Bøger, møbler og boligudstyr Tøj Biler og bilreservedele	eBay og andre platforme for brugte produkter

Udviklingen inden for delebilsområdet over de seneste 20 år viser et dynamisk samspil mellem civilsamfundets ønsker om nye måder at forbruge på og eksisterende og nye virksomheders udvikling. I dag findes der således en række forskellige aktører på delebilsområdet:

- Eksisterende bilfabrikker, der har udviklet en produktlinje for delebiler (bl.a. BMW og Mercedes)
- Eksisterende biludlejningsvirksomheder, der har udviklet delebilsordninger og samarbejder med ikke-kommercielle delebilsklubber (Hertz)
- Nye virksomheder, der er udviklet omkring delebilskoncepter i form af koncepter for delebilsklubber (LetsGo) og peer-to-peer udlejning (GoMore m.fl.)
- Lokale delebilsklubber

Tilsvarende mekanismer i dynamikken kan forventes inden for andre deleøkonomiske områder.

Business-to-business deleøkonomi

En rundspørge blandt Dansk Industris medlemsvirksomheder viser, at der er et potentiale for deleøkonomi imellem virksomhederne. Hvis virksomhederne deler deres overskudskapacitet, vil det kunne forøge BNP med op til 3,9 mia. Kr. (Dansk Industri, 2016). DI har opgjort antallet af deleøkonomiske platforme i Danmark i 2015 til ca. 100, primært rettet mod forbrugere, men der er efterhånden også kommet nogle platforme, der retter sig mod deleøkonomi fra virksomhed til virksomhed. Barrierer for at dele overskydende kapacitet er bl.a. manglende viden om udbud og efterspørgsel, juridisk usikkerhed, samt et ønske om at andre virksomheder ikke få adgang til virksomhedens faciliteter. Platforme kan skabe overblik over udbud og efterspørgsel af uudnyttede ressourcer.

Normer og regler med betydning for konkurrencen mellem forretningsmodeller

Konkurrencen mellem ydelser leveret på regulerede markedsvilkår og ydelser baseret på nye deleøkonomiske forretningsmodeller formes bl.a. af regler for kunde-leverandør relationen. En del etablerede brancher har fastsat regler og normer for kvalitet, uddannelse m.m. Derudover er forhold som

forsikring, garantistillelse, klageadgang m.m. centrale, og de er ikke nødvendigvis formaliserede i nye deleøkonomiske initiativer. Konkurrencen påvirkes også af skatteforhold og arbejdstagerrettigheder. Konkurrencen mellem hoteller og Airbnb, samt mellem taxaselskaber og Uber, er to ofte diskuteret eksempler, hvor bl.a. ligheder og forskelle i skattebetaling, arbejdsforhold og kvalitetsforhold har været del af kontroverserne.

Referencer

Dansk Industri (2016): Deleøkonomi blandt virksomheder kan øge velstanden med 1,7 mia. kr., *Indsigt*, september 2016

Fjalland, E.M.P. og Landbo, B. (red.) (2016): Deleby - Et samskabt magasin om byens deleøkonomi, Partnerskabet Deleby, Dansk Arkitekturcenter

Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center (2016): Byens deleøkonomi – En forundersøgelse af deleøkonomiske potentialer for dansk byudvikling, Partnerskabet Deleby

Winterhalter, S., Wecht, C.H. and Krieg, L. (2015): Keeping Reins on the Sharing Economy: Strategies and Business Models for Incumbents, *Marketing Review St. Gallen*, Vol. 4, pp. 32-39.

Sådan kan udskældt deleøkonomi blive en fordel for almindelige danskere, A4 Ugebrev, http://www.ugebreveta4.dk/saadan-kan-udskaeldt-deleoekonomi-blive-en-fordel-for-20712.aspx?redir=newsletter&utm_campaign=guest_Organisk_ikkevalideret_artikel&utm_medium=newsletter_nl_2nd&utm_source=newsletter_Morning&nlid=ODcw&aid=20712

DELEØKONOMI I ET MYNDIGHEDS- OG STYRINGSPERSPEKTIV

Governance og partnerskaber understøtter transformationer

Fremvæksten af deleøkonomiske løsninger sker i et samspil mellem politiske myndighedsafgørelser, politisk understøttelse af deleøkonomiske projekter, markedsinitiativer og en række civilsamfundsinitiativer.

Staten og deleøkonomien.

Staten sikrer rammer for deleøkonomiske aktiviteter i kraft af lovgivning. Det er centralt, at de lovgivningsmæssige rammer er så fleksible, at potentialet for vækst kan realiseres, og de forstyrrelser, som globaliseringen og den teknologiske udvikling skaber, kan omsættes til økonomisk, social eller miljømæssig vækst. På den anden side skal lovgivningen sikre, at deleøkonomiske løsninger ikke udkonkurrerer eksisterende forretningsmodeller, som det kan blive tilfældet, når Uber i større udstrækning bliver en konkurrerende taxavirksomhed fremfor samkørsel.

"Regeringen ønsker, at Danmark kan udnytte deleøkonomiens potentialer både som drivkraft for vækst og innovation og som løftestang til en bedre udnyttelse af kapitalapparat og naturressourcer... Deleøkonomien skal bidrage til at væksten øges på en bæredygtig og smart måde. Regeringen vil i 2017 fremlægge en strategi herfor." (Regeringsgrundlaget- For et friere, rigere og mere trygt Danmark, 2016).

Hvordan skaber lovgivningen optimale muligheder for vækst i kraft af deleøkonomi?

Drøftelserne på symposiet tydeliggjorde behovet for at balancere mellem at skabe rammer for udvikling af nye deleøkonomiske initiativer og dermed vækst, samtidig med at der sikres tryghed i forhold til arbejdstagerrettigheder, forbrugerrettigheder og virksomheders lige konkurrencevilkår, samt skatteindbetalinger til finansiering af vores velfærdssamfund.

Til støtte ved udformningen af fremtidig lovgivning vil det være hensigtsmæssigt mere præcist at afklare, hvordan deleøkonomien vil kunne bidrage til at løse en række samfundsudfordringer, såsom trængsel, miljøbelastninger, innovation i forhold til produktudvikling, og nye arbejds gange og dermed økonomisk vækst.

Der peges endvidere på behovet for at begrebsafklare deleøkonomien. Deleøkonomien kan være et middel til at skabe et bedre miljø (cirkulær økonomi), til vækst og innovation (shared economy) eller til at styrke fællesskaber (collaborative economy). Andre lande har flere begreber for deleøkonomi. Et mere nuanceret begrebsapparat kan være med til at skabe afklaring i forhold til lovgivningsmæssig regulering.

Symposiet peger på, at reguleringen må være forskellig fra case til case, eller fra prototype til prototype. I forhold til fremvoksende initiativer peger deltagerne på, at det er afgørende, at lovgivningen skaber rammer for "sandboxes", hvor nye innovative tiltag kan afprøves.

Der blev foreslået et deleøkonomisk kompas som redskab til afklaring af potentialer og risici ved forskellige initiativer, og som grundlag for strategier til udviklingen af disse nye initiativer. Kompasset vil være en form

for SWOT analyse, der vil kunne bruges til nærmere at vurdere forskellige deleøkonomiske tiltags styrker, svagheder, muligheder og trusler.

Der er endvidere behov for, at Danmarks Statistik udvikler nuancerede økonomiske nøgletal, der kan beskrive værdien af de forskellige deleøkonomiske prototyper, så værdierne kan opgøres og initiativerne evalueres. Der er også et stort potentiale i at udnytte den store mængde af data, som det offentlige har, i forhold til udviklingen af nye tiltag.

Regionerne og deleøkonomien

Regionerne har ansvaret for udarbejdelsen af "Den regionale vækst og udviklingsstrategi", der udarbejdes i samarbejde med kommunerne i regionen, virksomheder og uddannelsesinstitutioner en gang i hver valgperiode.

Region Hovedstaden skriver i strategien "Copenhagen – hele Danmarks hovedstad" om deleøkonomien:

"Der er betydelige potentialer for grøn omstilling og jobskabelse i Greater Copenhagen ved at styrke udviklingen inden for deleøkonomien, fx brugen af delebiler og effektiv udnyttelse af offentlige ressourcer samt udviklingen af tjenester for internationalt besøgende." (Den Regionale Vækst og Udviklingsstrategi for Region Hovedstaden, 2015)

Region Hovedstaden beskriver to afgørende rammevilkår i arbejdet med realisering af den regionale vækst og udviklingsstrategi:

1. Effektiv og bæredygtig mobilitet.

Hovedstadsregionen skal være fossilfri i 2050, og derfor skal CO₂-udledningen fra transportsektoren nedbringes, parallelt med at den kollektive trafik styrkes og gøres mere effektiv, smart og attraktiv. Det skal være nemt at cykle, fordi det nedsætter CO₂ udslippet og gavner folkesundheden. Samtidig skal delebilisme og samkørsel udbredes. Analyser viser, at regionens bilister spildte 9,3 mio. timer i trafikken i 2012, og tallet forventes at være fordoblet til 18,4 mio. timer i 2025

2. Kompetent arbejdskraft og internationalisering

Det er vigtigt at have fokus på kvalificering af vækstkritiske kompetencer i uddannelsessystemet, og det internationale perspektiv og kompetenceniveau skal styrkes i de små og mellemstore virksomheder gennem back up.

På baggrund heraf har regionen formuleret 4 strategiske væksttemaer: sund vækst, grøn vækst, kreativ vækst og smart vækst.

Til at understøtte arbejdet med målsætningerne i den regionale vækst og udviklingsstrategi er der under overskriften "Regionale løsninger på regionale udfordringer" gennemført 10 fyrtårnsprojekter i perioden 2015-2016 og i december 2016 besluttet yderligere 10 fyrtårnsprojekter for perioden 2017-2018.

Skemaet viser sammenhænge mellem rammevilkår, strategiske væksttemaer og fyrtårnsprojekter:

Indsatsområder	Fyrtårnsprojekter 15-16	Fyrtårnsprojekter 17-18
Effektiv og bæredygtig mobilitet	1. Grøn mobilitetsplanlægning	1. Trafikplan for hovedstaden
Kompetent arbejdskraft og Internationalisering	2. Kvalitetsløft af EUD uddannelser frem mod 2020 og 3. Efterspørgselsstyret efteruddannelse	2. Vækstkritiske kompetencer 3. Tiltrækning og fastholdelse af udenlandske talenter
Grøn vækst	4. Klimatilpasning	4. Living lab for klimatilpasning 5. Ressourceeffektivitet og cirkulær økonomi
Sund vækst	5. Copenhagen Science region 6. Copenhagen Healthtech Cluster	6. Sund vækst via banebrydende teknologier
Kreativ vækst	7. Kommercialisering af de kreative erhverv 8. Flere kinesiske turister til Greater Copenhagen	7. Vækst og beskæftigelse i fødevaresektoren
Smart vækst	9. Copenhagen wifi og styrket mobil og bredbåndsdækning 10. Udvikling af fælles datahub	8. Smart Greater Copenhagen 9. Digital infrastruktur og fælles datahub i Greater Copenhagen 10. Greater Copenhagen som udviklingshub for bæredygtig E-materiale løsninger

Region Hovedstaden har i alt i perioden 2015-2018 afsat 160 mio. kr. til at støtte op om disse fyrtårnsprojekter. Samlet set udmønter Region Hovedstaden årligt 212 mio. kr. gennem den regionale vækst- og udviklingsstrategi, erhvervsudviklingsmidler, og EU's strukturfondsmidler (Regionalfonden og Socialfonden). Erhvervsudviklings- og EU midler indstilles af Vækstforum Hovedstaden. Det er forudsat, at projekterne medfinansieres fra de deltagende kommuners virksomheder og uddannelsesinstitutioner, således at projekterne udføres indholdsmæssigt og finansielt i et partnerskab.

Hvilke deleøkonomiske initiativer egner sig bedst til skalering og hvordan støtter regionen disse?

Hovedstaden ser deleøkonomien som et middel til at løse en række udfordringer i regionen og i Greater Copenhagen. Regionen har fokus på, hvordan deleøkonomien kan bidrage til grøn omstilling, vækst og jobskabelse. Derfor fokuseres på:

- hvordan delebiler og nye transportmønstre kan bidrage til at reducere trængslen i hovedstadsregionen
- hvordan ressourceeffektive fællesskaber kan udvikles ved fokus på dele- og cirkulærøkonomi
- hvordan disruptive og deleøkonomiske forretningsmodeller kan skabe vækst og løse regionale udfordringer.

Deltagerne i symposiet understreger, at der er brug for, at kommunerne, borgere og små virksomheder arbejder sammen, for det er i krydsfeltet mellem disse aktører, at det nye skabes. Der er brug for strukturer, der skaber rammer for dialoger, og som skaber tryghed. Udgangspunktet for mange deleøkonomiske tiltag er i mange tilfælde det lokale, boligområdet eller et virksomhedsfællesskab, men når disse skal vokse, er regionen en vigtig platform.

Da fremvæksten af deleøkonomiske initiativer sker gennem et kompliceret samspil mellem en række aktører med forskellige roller, ansvar og interesser, så er den indirekte styring afgørende, da beslutninger ikke træffes et sted, men sker mange steder.

Her kan regionerne være platformen for dialoger, understøtte projekter, gennemføre analyser, stille forslag til styringsmodeller samt støtte, at gode lokale deleøkonomi projekter skaleres op til større målestok i et regionalt perspektiv.

Kommunerne og deleøkonomien

En screening af kommuneplanstrategier og udvalgte kommunale politikker viser, at kun få kommuner direkte nævner deleøkonomien som en målsætning, mens der formuleres en række konkrete mål, hvor deleøkonomiske tiltag kan være med til at understøtte udviklingen. Der er endvidere stort sammenfald i målsætningerne som hovedstaden, forstæderne, købstæderne og landområderne beskriver, idet der peges på en bæredygtig vækst, støtte til udvikling af deleøkonomiske vækstvirksomheder, samt samspil med civilsamfundet om udvikling af nye former for fællesskaber.

Herunder oplistes en række væsentlige kommunalpolitiske målsætninger, hvor deleøkonomi er et redskab til at realisere målsætningerne:

- Mobilitetsfremme
- Smart Cities gennem brug af data
- Platforme der kan understøtte iværksætteri og innovation
- Erhvervssymbioser og OPP partnerskaber
- Turismesamarbejder, bl.a. med fokus på flere overnatningsmuligheder
- Begrænsninger i " Brug og smid væk kulturen" gennem cirkulærøkonomi
- Udformning af byrum, fortætning af boligmasse og laboratorier for borgerfællesskaber

Udformning af strategierne er startet forskellige steder i kommunernes politiske og administrative system. Flest er startet på det tekniske område med fokus på den cirkulære økonomi, men også kulturområdet har i en del kommuner bidraget til udformningen af deleøkonomiske målsætninger. Det er imidlertid afgørende, at kommunalbestyrelsen/ byrådet tager ansvaret for initiativer og målsætninger, for det er i den helhedsorienterede indsats, at de store potentialer for vækst findes .En bæredygtig vækst kan med fordel rumme både økonomisk, social og miljømæssig vækst, hvilket kræver helhedsblik hos den politiske og administrative ledelse

Til inspiration beskrives her konkrete eksempler på, hvordan København, Albertslund og Lejre beskriver arbejdet med deleøkonomiske målsætninger.

Delekultur –et indsatsområde hos Kultur- og Fritidsudvalget i Københavns kommune

Københavns kommune har valgt også at arbejde med udvikling af deleøkonomi i regi af Kultur og Fritidsudvalget.

Der har været afholdt en konference ” Deledagen ”, hvor ca. 60 aktører inden for delekultur og deleøkonomi var samlet og udarbejdede en række forslag til et bruttokatalog om deleøkonomiske tiltag.

Disse forslag blev behandlet i Kultur- og fritidsudvalget i maj 2016, og på baggrund af denne behandling blev der udarbejdet en bruttoliste på 22 forslag.

En række forslag går på at udvide bibliotekernes rolle og funktion i forhold til deleøkonomi:

Naboskab på bibliotekerne er en løsning, der skal sætte borgerne i stand til at dele eller låne dyrere eller mere skrøbeligt udstyr, fx el-værktøj, køkkenmaskiner eller fritidsudstyr. Materialer opstilles i et elektronisk sikret skab på biblioteket, hvorfra borgere kan låne udstyret.

CPH Maker Space er et tilbud, hvor musikinteresserede i fællesskab kan eksperimentere med musik og lydproduktion. Det er muligt at booke og hacke elektroniske instrumenter og lydmaskiner, samt at låne en Maker-kasse på biblioteket.

Demoteket er en fysisk del af biblioteket, hvor borgerne kan indlevere deres egenproducerede kulturgjenstande til udlån til andre gennem bibliotekssystemet.

Andre forslag tilgodeser iværksætteres og innovatørers behov for at kommunen faciliterer en udviklingsplatform for dem, fx Pop Up delehus. Etablering af et åbent midlertidigt udviklingsfællesskab mellem data-interesserede, deleøkonomiske iværksættere og kommunen, hvor kommunen stiller faciliteter til rådighed til gengæld for, at aktører arbejder med relevante data og platformløsninger for kommunale problemstillinger.

Delehus, et inkubator miljø for delekultur og deleøkonomi, der rummer et byttehus, hvor der eksperimenteres med byttetjenester og forretningsmodeller for byttetjeneste, samt en mode- og tekstil-virksomhed med kjole-bytte butik, fashion maker space og et center for bæredygtig mode.

Delekøkkener – Et sprudlende vækstlag for gastronomi, madlavning, måltider og fødevarerproduktion i Københavns kommune. Der etableres en platform til at distribuere ledig køkkenkapacitet til iværksættere, der mangler køkkenfaciliteter, fx i skolekøkkener.

Der er endvidere forslag der inkluderer museer og musikskoler, genbrugsstationer samt civil til civil projektet, fx Cook with a local.

Kommuneplanstrategi Albertslund

I Albertslund kommunes planstrategi beskriver kommunalbestyrelsen sin vision og strategi for Albertslunds udvikling – en by for børnene, det grønne og fællesskabet.

I temaerne det grønne liv, arbejdslivet og det fælles liv beskrives en række målsætninger, hvor deleøkonomi og cirkulær økonomi er midler til realisering af målsætningerne:

Grønt liv

Albertslund som CO2 neutral energi-by . Kommunen vil tage initiativ til at private, organisationer og virksomheder kan eksperimentere med produktion af økologiske fødevarer i tomme industribygninger eller i områder under omdannelse – city farming. Kommunen vil arbejde med at begrænse ” brug og smid væk ” kulturen, så produkter let kan skifte ejer og få nyt liv, samt støtte projekter som DOLL (fokuserer på Smart City løsninger) i samarbejde mellem vidensinstitutioner og virksomheder. Albertslund ser affald som en ressource, og understøtter nye projekter som Haver til Maver, Nyttehaver på Skolerne.

Arbejdsliv

Albertslund vil være et kraftcenter og læringsmiljø inden for lys og digitale løsninger, og etablere innovative partnerskaber mellem virksomheder, byer, forskning, uddannelsesinstitutioner, borgere og kommune. Partnerskabstanken vil være gennemgående metode i byens udvikling.

Fællesliv

Byens historiske fællesskab er også det, Albertslund vil bygge fremtiden på. Når forskellige holdninger, forståelser og tilgange mødes, skabes nuancer, og lokalsamfund bliver klogere sammen. Byen designet af borgerne. Hver dag opstår der nye fællesskaber, fordi mennesker deler og skaber med hinanden, fx lokale eller globale digitale fællesskaber; deler bolig, dele bil eller deler støtte til en god ide, som når naboer deler værktøj, har fælles madordning eller henter hinandens børn fra idræt. Dele-tanken, eller Collaborative Economy, er drevet af menneskers behov, og skaber kreative løsninger. Albertslund tror på, at alle har noget at dele, og vil derfor skabe platforme, herunder digitale platforme, samt bruge byrum til at skabe fællesskaber for kunst, kultur og historiefortælling.

Der etableres et laboratorium for borgerfællesskab i Hedemarken - et boligområde i Albertslund. Det er et mål, at alle borgere i boligområdet har deltaget i deleordninger inden 2020. Kommunen vil uddele en deleordningspris, åbne byrum og kommunale bygninger 24/7.

Plan- og bæredygtighedsstrategi for Lejre kommune

Strategien bygger på visionen ” Vores sted ”, der blev vedtaget sommeren 2015.

Lejre Kommune rummer hele 49 småbyer og landsbyer og en hel masse steder.

Lejre ønsker at nytænke livet på landet med fokus på det nære , de mange muligheder for at gøre ting sammen, hjælpe hinanden og passe på hinanden.

I denne proces skal der være plads til initiativ og kreativitet og kommunekontoret får en ny rolle som partner for borgere og iværksættere. Vækst skal også måles i kvalitet, lykke og foretagsomhed.

Plan- og bæredygtighedsstrategi 2016 beskriver en række konkrete indsatsområder:

1. Kommunen skaber rammer for gode fællesskaber (dyrker fælles projekter, skaber moderne mødesteder, understøtter innovative erhvervsnetværk, bygger moderne landsbyer, styrker foreninger og klubber)
2. Flere overnatningsmuligheder. Kommunen vil i samarbejde med turistforeningen og andre aktører undersøge, hvordan man bedst muligt kan hjælpe med Bed & Breakfast eller andre typer af overnatningsmuligheder.
3. Kommunen vil videreudvikle fødevare indsatsen og den grønne kommune. Kommunen vil understøtte og inspirere til netværk og samarbejder i madproducenternes værdikæde for at skabe mere innovation og iværksætteri. Et tiltag er "Madfællesskabet", der er et samarbejde mellem Bornholm, Lejre og København.
4. Klima og ressourcer: Affald som ressource. Kommunen vil i to udvalgte landsbyer skabe et lokalt mødested for indsamling af genanvendeligt affald.

Kommunernes mål realiseres gennem partnerskaber

Det gælder for disse deleøkonomiske tiltag, at de udvikles i partnerskaber. Et eksempel herpå er det deleøkonomiske partnerskab, som Erhvervsministeriet og Aarhus Kommune har aftalt for året 2017, hvor Aarhus Kommune er kulturhovedstad.

Partnerskabet vil fokusere på 4 temaer:

- Deleøkonomiske overnatninger
- Udbredelse af elbiler, som delebiler i Aarhus
- Deleøkonomien som værktøjskasse i beskæftigelsesindsatsen
- Deleøkonomi og medborgerskab

Partnerskabet vil basere sit arbejde på 6 principper:

- Test af nye modeller og løsninger der kan skabe bedre rammer for erhvervslivet og borgerne
- Fair konkurrence
- Udnyttelse af potentialerne i digitalisering
- Fokus på forbrugerbeskyttelse og -sikkerhed
- Fokus på fakta/data og monitorering
- Dialogbaseret tilgang

Partnerskabet vil afvikle et deleøkonomisk folkemøde i 2017

Deleøkonomi understøttes af partnerskaber

Partnerskabet er et eksempel på et laboratorium, hvor det offentlige, det private erhvervsliv og civilsamfundet i fællesskab søger at finde nye løsninger. Kommunens rolle vil i høj grad være at facilitere dette samarbejde. Dette arbejde kalder på ledelse af netværk, governance (indirekte styring) og dermed nye praksisformer. Her kan der hentes inspiration fra Innovationsbarometret, der er udviklet af Center for Offentlig Innovation (se side 20-21 i rapporten).

Disse erfaringer skal bringes i spil for at udnytte den store motivation og skaberkraft der findes i de deleøkonomiske virksomheder. Der skal på den ene side sikres rammer gennem lovgivning og myndighedsafgørelse, der skaber den nødvendige tiltro og tillid til de deleøkonomiske løsninger. Men lige så centralt er det, at stat, kommuner og regioner påtager sig rollen som netværksstyrer/facilitator ved at facilitere udviklingsprocesser, støtte disse økonomisk, og skabe muligheder for forsøg og eksperimenter, hvor potentialet i nye praksisformer afprøves.

Hvilke områder indenfor deleøkonomien kan kommunerne med størst mulig fordel støtte op om, og på hvilken måde?

Drøftelserne på symposiet tydeliggør en stor gruppe af aktører, som bruger nye teknologiske muligheder og de nye samfundsstrømninger med vægt på fællesskaber til at udvikle nye forretningsmodeller. Disse små og mellemstore virksomheder har brug for fælles platforme, såvel fysiske som virtuelle. Disse skal faciliteres for at høste det fulde potentiale. De fysiske platforme vil ofte med fordel kunne faciliteres af kommunerne, f. eks. på biblioteker eller i medborgerhuse eller i samspil med boligforeninger. De virtuelle vil oftest med fordel kunne faciliteres på regionalt eller nationalt niveau. Kommunernes rolle som initiativtager til Offentlige Private Partnerskaber er endvidere central, da deleøkonomien ofte udvikles i krydsfeltet mellem det private og det offentlige. Kommunerne er også indkøbere af varer i stort målestok. Her kan konkurrencevilkår inkludere fokus på bæredygtig produktion.

I projektet "Delebyer" (Dansk Arkitektur Center) konkluderes, at kommunerne har en række forskellige roller i relation til deleøkonomien;

- Kommunen som udbyder af egne ressourcer, fx bygninger, biler og service
- Kommunen som myndighed
- Kommunen som platformsskaber
- Kommunen som tilvejebringer af plads til deleøkonomiske virksomheder
- Kommunen som tilvejebringer af levende og attraktive byområder.

Det er derfor afgørende, at det politiske arbejde i kommunerne sker på et strategisk niveau, således at der sikres helhed mellem de forskellige politikområder, og at den politiske styring forbindes med de mange små initiativer, der vokser frem i lokalsamfundet.

Input fra gruppedrøftelsen om governance og partnerskaber – hvordan understøttes transformationerne

Der ses mange potentialer i deleøkonomien, som alle er kendetegnet ved kun at kunne realiseres, såfremt det sker i partnerskaber.

Følgende typer af projekter blev nævnt:

-Den grønne omstilling, hvor ressourceperspektivet sammen med cirkulær økonomi rummer mange potentialer.

-Det store potentiale der vil kunne forløses, hvis der skabes den rigtige infrastruktur med de rigtige platforme, så produkter som ikke lige nu bruges, kan stilles til rådighed for andre.

-Deleøkonomiens betydning for udvikling af arbejdsmarkedet samt jobformidlingsopgaver.

-Deling af ansatte med henblik på kompetencetilvækst i flere virksomheder. Her vil man kunne blive inspireret af ordninger på musikskoleområdet, hvor kompetente musiklærere er ansat i flere skoler og dermed medvirker til at skabe kompetenceløft.

Fælles for alle typer er, at flere aktører arbejder sammen, såvel offentlige som private aktører. Dette kræver et helhedsorienteret syn på ledelse.

Herefter drøftede gruppen konkrete idéer til projekter:

Større grad af regional sammenhængskraft.

Idéen var inspireret af Lejre kommune, der i projekt "Deleby" beskriver hvordan man arbejder med at understøtte samarbejde i fødevareværdikæden mellem producenter i Lejre og restauranter i Københavnsområdet. Gennem projektet understøtter Lejre idéer fra iværksættere, og skaber rammer for deling af produktionsværksteder. Disse tiltag er med til at skabe vækst i Lejre, men samtidig skabes der vækst i det Københavnske restaurationsmiljø og bredere i regionen ved øget turisme. Samtidig bliver by og land ikke set som hinandens modsætninger/ konkurrenter, men som hinandens forudsætninger. Gruppens forslag var så, at Greater Copenhagen støtter op skaleringen af dette projekt, så fx Lolland/Falster, Møn og Odsherred m.fl. områder bliver Greater Copenhagen's spisekammer.

Støtte til "sandboxes" og living labs, der kan være katalysator for digital transformation

Her skal det offentlige primært søge at hjælpe med at fjerne barrierer for innovation, samt facilitere udviklingsprojekter. Der kan både være tale om offentlig privat partnerskab, og om medvirken fra frivillige.

Deling af viden og kompetencer blandt virksomheder og med offentlige organisationer

Gruppen ser potentiale i, at fx tre mindre virksomheder deles om at ansætte en AC'er. Dette vil kunne give vækst i virksomhederne samtidig med en øget beskæftigelse blandt akademikere. Gruppen så endvidere potentialer i delt ansættelse i en privat og i en offentlig virksomhed, hvilket ville kunne være med til at skabe større gensidig forståelse og dermed bedre forudsætninger for offentlig privat samarbejde. Endelig pegede gruppen på det potentiale, der kan være i at videns virksomheder deler medarbejdere.

Referencer

Copenhagen – hele Danmarks hovedstad, Region Hovedstaden, 2015

Regionale løsninger på regionale udfordringer 2015-2016, Region hovedstaden

Regionale løsninger på regionale udfordringer, 2017-2018, Region Hovedstaden.

Rambøll Management Consulting og Dansk Arkitektur Center (2016): Byens deleøkonomi – En forundersøgelse af deleøkonomiske potentialer for dansk byudvikling, Partnerskabet Deleby

Regeringsgrundlaget, ” For et friere, rigere og mere trygt Danmark”, Marienborg aftalen 2016.,

Den regionale vækst- og udviklingsstrategi 2015-2018, Region Sjælland, 2015.

<https://www.kk.dk/indhold/kultur-og-fritidsudvalgets-modemateriale/19052016/edoc-agenda/7f3286dc-0e1e-4897-a800-b349393ab14f/44a7385b-724e-416d-955a-2b88073b055d>

Byens vision og strategi, Albertslund kommune, 2016. www.albertslund.dk/politik/visioner/byen.

Vores Sted – Lejre kommune, www.vores-sted.lejre.dk

Innovationsbarometret. Højere effektivitet og kvalitet i den offentlige sektor gennem innovation, Ole Bech Lykkebo, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2016.

BOLIG OG BYGGERI - ROBUST OG LEVENDE LOKALKULTUR

Boligen er vores base. Derfor er måden vi bor på, indretningen af selve boligen, samt nærområderne omkring boligen vigtige rammebetingelser for vores liv. Boligen og boligområderne har derfor også stor betydning for deleøkonomien.

Beboerforeningen, andelsboligforeningen, ejer- eller grundejerforeningen er centrale aktører i denne forbindelse. Det samme er developere og arkitektfirmaer, der skaber rammer for fremtidige livsvilkår.

Boligselskaber og boligforeninger arbejder med en række konkrete målsætninger i denne forbindelse:

- Finde ressourcerne i mellemrummene mellem den enkelte bolig og livsområderne omkring boligen
- Tænke i helheder, så fx fysiske renoveringer kobles med sociale tiltag, eller at materialer der udskiftes i så stor udstrækning som muligt kan genbruges i boligområdet eller i nærliggende boligområder
- Nytænkning af kombinationer af ejer, lejer og andelsboliger
- Generationernes hus, hvor studieboliger, familieboliger og ældreboliger kombineres
- Tænke vedligeholdelse og renoveringer i sammenhæng med investeringsstrategier
- Øge samspillet mellem boligområder, erhvervsområder og kommunal service, så der sikres liv

Consito har i rapporten "Deleøkonomiens klimapotentiale" undersøgt deleøkonomiens omfang i relation til boligsektoren, primært de almennyttige boligselskaber. Consito vælger at definere deleøkonomiske aktiviteter i boligområder som den uformelle deleøkonomi. Dette fordi, det at dele i boligområder ikke er nyt. Der har været delt legepladser, fællesarealer, vaskeri og festlokaler igennem mange år. Det nye er at deleøkonomien nu bruges mere strategisk fra boligadministratorernes side og mere aktivt fra en række beboere. Det handler både om økonomiske rationaler, holde huslejen ned, men også om at skabe rammer for fællesskaber, samt at skabe bedre miljø.

Der bor omkring 1 mio. mennesker i almennyttige boliger i Danmark. Consito henviser til undersøgelser, som Boligkontoret Danmark har gennemført blandt ejendomsfunktionærer i 2012 og blandt beboere i 2013 om udbredelsen af deleøkonomi. Begge undersøgelser viser, at der finder en række aktiviteter sted, såsom udlån af værktøj, haveredskaber eller byttecentral for genbrug af ting. Men undersøgelserne viser også tydeligt, at der både hos ejendomsfunktionærer og hos beboere er lyst til i væsentlig større grad at dele forskellige ressourcer i relation til boligområdet. Der vil derfor være et stort potentiale i at aktivere denne lyst. Dette arbejder boligforeninger og boligselskaber aktivt med. Boligselskabet DAB har udarbejdet to vejledninger. Den ene giver en række gode idéer til frivillige og ildsjæle, der selv ønsker at igangsætte nye deleinitiativer. Den anden er en vejledning til beboere, der ønsker at etablere genbrugs- eller byttecentraler i boligafdelingerne. Dertil kommer at boligselskaberne, for at effektivisere driften, mange steder har etableret driftsfællesskaber mellem flere boligafdelinger. Figuren på næste side illustrerer, hvordan boligforeningen 3B har iværksat et visionsarbejde med henblik på at understøtte fællesskaber og dermed også deleøkonomiske tiltag:

Andelsboligforeninger bygger i mange tilfælde på en række værdier om fællesskaber omkring boligerne, der rummer potentialer i forhold til at realiserer deleøkonomiske initiativer. Det samme er i princippet en mulighed for grundejerforeninger, men her realiseres potentialet nødvendigvis ikke i så stor udstrækning.

I Aarhus K, der er et nyt boligområde på det tidligere godsbanearreal, eksperimenteres med at skabe en ny integreret og innovativ bydel med fokus på kultur, viden og ressourcodeling. Det er målsætningen at skabe en prototype på fremtidens integrerede by fremfor den funktionelt opdelte by.

Denne prototype skal rumme tre elementer:

1. En dynamisk plan for byudvikling som styringsredskab
2. En urban forretningsmodel med henblik på udvikling af en ny type grundejerforening, udvikling af nye forretningsmodeller samt udvikling af en deleøkonomisk infrastruktur
3. En urban organisationsmodel der understøtter netværk, relationer og aktiviteter på tværs af interessenter.

Bofællesskaber rummer helt særlige forudsætninger for deleøkonomiske aktiviteter. Munksøgård i Roskilde kommune er Danmarks største bofællesskab.

Munksøgård skriver på sin hjemmeside "Vores lille samfund består af tre dimensioner. Fællesskab og demokrati, økologi og bæredygtighed samt samhørighed". Munksøgård er opdelt i 5 bo grupper, seniorerne, ungdommen, ejerne, familie lejerne og andelshaverne. Deleøkonomien trives i form af deling af værktøjer, transport, indkøb, bredbåndsforbindelse, spildevandsanlæg og forbrændingsanlæg.

Roskilde kommune støtter aktivt etableringen af bofællesskaber. Dette betyder, at der i Trekronerområdet er adskillige bofællesskaber, og dette forstærker de deleøkonomiske aktiviteter, bl.a. bruger flere bofællesskaber delebilordningen på Munksøgård.

"Har du lyst til at vide mere om at starte bofællesskaber i Roskilde kommune? Vi har stor ekspertise og gode forhold for jer, der overvejer at bo i fællesskab".

Sådan indledes et opslag på Roskilde kommunes hjemmeside, og der fortsættes:

"Vi har en bred kontaktflade til relevante mennesker, virksomheder, arkitekter, erfaringsgrupper, eksisterende bofællesskaber osv., der alle vil kunne bidrage positivt til den proces man skal igennem som nystartet bofællesskabsinitiativ.

Roskilde kommune skiller sig ud fra mange andre kommuner. Ikke mange steder findes der så mange velfungerende bofællesskaber. Og de findes i alle afskygninger. Der er de gamle og veletablerede som Ibsgård og Jernstøberiet og nyere som fx Absalons Have eller Bakkefaldet. Dertil kommer de, der er bygget op om særlige ideer som fx Munksøgård. Sidst men ikke mindst findes der også bofællesskaber, der retter sig mod særlige aldersgrupper som fx Herfra og til Evigheden, som retter sig mod borgere i den tredje alder.

I kraft af den erfaring vi har med at facilitere, rådgive og hjælpe igennem hele fasen fra den første idé, over første spadestik til første flyttekasse, har vi lyst til at hjælpe endnu flere bofællesskaber i gang i Roskilde kommune."

Kommunen melder sig således på banen i forhold til at facilitere den proces, der skal til for at nye bofællesskaber kan etableres, og samtidig fremgår det tydeligt, at etableringen af flere bofællesskaber er en del af Roskilde kommunes vækst - og byudviklings.

Input fra gruppedrøftelser om deleøkonomiske potentialer i forhold til boliger og byggeri

Samtalen afdækkede en række konkrete potentialer:

- Skab multifunktionelle byer med kontorer om dagen, boliger til aftener og weekender
- Skab platforme for timebanking, hvor man i et boligområde bytter tjenester og bruger tid som valuta
- Skab platforme for deling af ressourcer i et boligområde. Initiativerne er bl.a. interessante i almenyttige boligafdelinger, hvor de vil kunne bidrage til at nedsætte huslejen
- Lav skrotordninger for nedrivningsmodne ejendomme, så byggematerialer genanvendes
- Indfør krav/henstillinger om etablering af delebilsordninger i boligområder. Forslaget vil have effekt på mobiliteten, og reducere behovet for parkeringsarealer ved boligerne
- Undersøg hvordan offentlige institutioner, herunder ikke mindst bibliotekerne, kan være base for udlån af materialer
- Skab muligheder for at deles om offentlige arealer, udstyr m.m.
- Etabler generationernes hus eller bydel og udnyt synergier mellem de forskellige generationers behov
- Tænk forskellige familieformer ind i arkitekturen – hvordan bliver der plads til din og min og vores børn, samt alle deres forældre og bedsteforældre.
- Urban landbrug som giver nærhed til forsyninger og livsglæde ved at have nærhed til fødevarer og dermed mulighed for at kunne tage ansvar for eget liv
- Indføre byggestop og stil i stedet krav om mere optimal anvendelse af eksisterende kvadratmeter.

Gruppen reflekterede i sine drøftelser over balancen mellem de lokale og de globale udfordringer. De globale udfordringer kan ofte løses ved lokal opmærksomhed. Man skal så være bevidst om, at den lokale indsats kan forstærkes, hvis flere boligområder finder sammen i indsatser, der håndterer disse udfordringer.

Gruppen prioriterede herefter de tre mest lovende temaer:

1. Værktøjer, der sikrer deling af ressourcer i den opdelt by.
Her foreslår gruppen en mapping over de forskellige lokalområder eksempelvis erhvervsområderne, villaområder, områder med almennyttige boliger, fritids og naturarealer samt handelsområder. Mappingen skal indeholde oversigt over ressourcer, der kan deles, fx ledige lokaler på bestemte tidspunkter i døgnet, værktøj, børnepasning, indkøb osv. De afdækkede ressourcer skal herefter udbydes på platforme, der kan være digitale men også fysiske fx på det lokale bibliotek.
2. Det ansvarlige boligområde.
Der er behov for udvikling af værktøjer, der kan dokumentere og analysere lokalsamfunds udfordringer og dernæst komme med forslag til organisering og iværksættelse af initiativer, der kan løse udfordringerne - ofte på tværs af forskellige målgrupper.
3. Kloge kvadratmeter.
Hvordan kan man gennem en større anvendelse af eksisterende kvadratmeter reducere udbygningsbehovet, og hvordan kan økonomien til udbygninger i stedet bruges til ombygninger, der både løse pladsudfordringer, men som samtidig giver den eksisterende boligmasse et kvalitativt løft. Hvordan kan fællesarealer indgå i en sådan proces.
Samtidig vil genbrug af byggematerialer, når nedrivning er nødvendig, reducere byggeomkostninger og miljøbelastningen.

Referencer

Deleby - Bofællesskaber som drivkraft for regional udvikling, 2016. Udarbejdet af Urgent Agency og LB
Analyse for Udlændinge-, Integrations- og Boligministeriet

Roskilde kommunes hjemmeside. <http://roskilde.dk/borger/bolig/bofaellesskaber>

Bofællesskabet Munksøgaards hjemmeside. <http://www.munksoegaard.dk>

Boligforeningen 3 B's vision på www.3b.dk.

non-profit initiativet Naboskab: <http://naboskab.dk/>

Concito: Deleøkonomiens klimapotentiale, Mikael Bellers Madsen, 2015

Demenslandsbyen Hogeweyk i Holland, <http://www.reminiscens.dk/node/102>

Gentofte Kommune, Værdibaseret program for plejeboliger, Jægersborg Have,
<http://www.gentofte.dk/da/Borger/Seniorer/%C3%86ldre-og-plejeboliger/Modernisering-og-udbygning-af-plejeboliger/J%C3%A6gersborghave-Fremtidens-plejebolig>

TRANSPORT OG MOBILITET – BÆREDYGTIGE LØSNINGER

partnerskaber til udvikling af fremtidens multimodale mobilitetssystemer

Effektiv og bæredygtig mobilitet er et centralt rammevilkår i realiseringen af Region Hovedstadens vision om at fremstå som en grøn og innovativ metropol med høj vækst og livskvalitet. Der skal skabes sammenhæng i regionen, og anvendes grønne drivmidler. CO2 udledning, støj og luftforurening skal nedsættes, regionens tilgængelighed og infrastruktur skal forbedres, spildte timer og ulykker i trafikken nedbringes væsentligt, overgange mellem trafikformer lettes, infrastrukturen forbedres og transporttiderne for varer, mennesker og viden reduceres. Samtidig skal incitamenterne for at skifte til sundhedsfremmende, bæredygtig og rekreativ mobilitet bidrage til alle borgeres velbefindende og regionens internationale attraktivitet frem mod 2025.

I REVUS handleplan for 2017-18 fremhæves Effektiv og Bæredygtig mobilitet i Trafikplan for Hovedstadsregionen som et centralt Fyrtårnsprojekt.

I deleøkonomisk partnerskab mellem Erhvervsministeriet og Aarhus Kommune, som deleøkonomisk forsøgsby i 2017, er aftalt et fokus på udbredelse af el-delebiler¹⁴.

Kvalificerende dialog mellem aktører på mobilitetsområdet

På Region Hovedstadens Symposium om Deleøkonomi på AAU deltog en lang række centrale aktører på mobilitetsområdet forankret i Greater Copenhagen i et kort og intensivt arbejde med beskrivelse af potentialerne i et partnerskab, skitsering af handleplaner, og indkredsning af relevante aktører i et koordineret og konkret udviklingsarbejde. Drøftelserne beskrev det spænd, der er mellem de aktuelle indsatser, som de enkelte aktører gør, og de både mobilitetsmæssige og regionale gevinster et nyskabende samarbejde på kort og på langt sigt vil indeholde. Et centralt tema blev, hvem der havde kapaciteten og bemyndigelsen til at påtage sig at samle aktører og interessenter i synergiskabende og iterative samarbejdsprocesser.

Det blev synligt, at der, trods forskellige fokusområder og forskellige positioner, er skabt et overordnet fælles værdigrundlag og en erkendt professionel komplementær kompetence blandt aktørerne på mobilitetsområdet i Greater Copenhagen. Det blev også tydeligt, at der var et spænd mellem de aktuelle politiske, markedsmæssige og civilsamfundsmæssige positioner og interesser. Der blev talt om at fortsætte de aktuelle trinvis udviklinger, at koordinere og at rammesætte teknologisk og driftsmæssige mere radikale innovationer, samt at udnytte erfaringer fra de aktuelle arbejder med klima- og miljøstrategier til også at omfatte mobilitetsteknologier og -kulturer gennem transformative 1:1 aktioner i lokale "rugekasser" både i tæt befolkede bydele og i grønne landdistrikter med center-by og landsby strukturer.

¹⁴ Se også <http://www.formelm.dk/>

Deltageropmærksomheder

Både i tema- og plenumdrøftelserne fremkom følgende eksempler på deltagernes vigtigste, aktuelle optagetheder. Sammen danner de et netværk af afsæt for videreudvikling af fremtidens helhedstænkende og synergiskabende mobilitetsløsninger i Greater Copenhagen:

- Alle kan lide og alle går ind for tankerne om grøn, sund, fleksibel og bæredygtig mobilitet. Fx vil Bycyklen gerne i kontakt med andre, der kan bidrage til at videreudvikle projektet (også med henblik på partnerskaber og eksport af løsninger?)
- Har man kontaktet andre regioner og hørt deres erfaringer? Fx fra andre regioner i EU, Neumecken i Holland og Storbritannien bl.a. Manchester og Leeds – ”lad os sammen rette antennerne ud”
- Der er brug for, at kommuner, borgere og små virksomheder bringes sammen og arbejder sammen – det er krydsfeltet og kraftfeltet. Der skal skabes energi der, så det, der sker, kan kvalificeres og professionaliseres, og så der kan ske flere ting. Lokale succes historier skal identificeres, kortlægges, afdækkes i mønstre og enten duplikeres eller opskaleres. Vi er ikke hinandens modstandere, men hinandens forudsætninger, inspiratorer og partnere i udvikling af de løsninger, der ligger imellem os – og som vi kan drage nytte af og eksportere (sammenlign miljøteknologi, miljøforskning og miljø-erhvervs politik). Men hvem tager stafetten og skaber en struktur, der gør, at det kan lykkes?
- Hvad er vores fælles og lokale udvikling af indikatorer på en kvalificerende mobilitetsløsning? Hvem bidrager, også forskningsmæssigt, med at skabe dem og fortsat udvikle dem gennem aktør og borgerdreven praksis? Fx i balancerne mellem bycykler, førerløse biler, busser, Uber, delebiler, baner – til lokal, regional og fjerntransport, 24:7:365?
- Hvordan får man som bruger overblikket, hvilke data om mobilitetsvaner og visioner kan dokumenteres, og hvilke løsninger og kombinationer kan allerede nu bestilles – fx ved videreudvikling af et digitalt rejse/mobilitetskort, en app, og en åben sammenkædning af udbydere og kunder – både offentlige og private?

Deleøkonomiske perspektiver på mobilitet og trafikultur – og på vores aktuelle aktør dialoger

Ud fra totaløkonomiske betragtninger er investeringer i udvikling, drift og stadig optimering af trafik anlæg og værdigrundlagene i udvikling af konkurrerende eller komplementære trafiksystemer et deleøkonomisk tiltag. Vi deler det offentlige vejnet, jernbanenet, havne, lufthavne, broer og intranet. Vi profiterer alle på de goder og gevinster sådanne anlæg skaber. Det er med de aktuelle Metro og Letbane anlæg som eksempler tydeligt, at grundpriserne stiger, jo tættere beliggenheden er på trafikknudepunkter, og jo mere attraktive de lokale infrastrukturer, herunder også overgangene mellem nær og fjerntrafik, kollektiv og individuel transport, er.

Fra udlandet og fra Region Hovedstaden ved vi, at succesfulde infrastrukturarbejder, der skaber ny og attraktiv trafikultur, bedst realiseres i udviklingsselskaber, der via strategisk udbygning eller ”trigger planning” tiltrækker investeringer fra investorer, virksomheder og private. Vi ved, at ikke kun rejsetiden, men også komforten, oplevelserne og variationerne gennem landskaber og arkitektur, kultur og vegetation, gør rejsen og måske selvvalgte ophold undervejs attraktiv. Vi ved også, at det i andre tilfælde er den sikre, hurtige og præcise mobilitet, der efterspørges.

Vi ved, at det kan være særdeles vanskeligt at realisere komplekse og modsætningsfyldte trafikpolitiske målsætninger og dermed gevinstrealisere på investeringer i nye trafik anlæg eller på omlægning og videreudvikling af trafik kultur og bæredygtige mobilitets løsninger. Den værdiskabende helhedstænkning fordrer samarbejde - ofte på tværs af traditionelle interesser - og på skabelse af innovative løsninger. De fremprovokeres i nogle tilfælde via disruption (Uber, apps der giver adgang til tomme pladser i lastvogne, anviser tomme p-pladser, skaber timeshare brug af køretøjer og faciliteter med udgangspunkt i forretningsmæssige dynamikker), og de skabes i andre tilfælde via innovationspartnerskaber (dele biler, elbiler og teknologi/ apps understøttet rejseplanlægning/koordinering/ betaling med udgangspunkt i andelstænkning).

Vi ved, at trafik kultur og mobilitetsvaner er påvirkelige af faktorer, der fremmer eller hæmmer flow; fra uforudsigeligt vejrlig til intelligente trafik tavler eller langvarige omdirigeringer af trafikken i fx København pga. Metro byggeriet, reduktion af p-forhold eller stigning af transport og p-afgifter, jf. studier af betalingsringe og af beskatning, samt af variable billetpriser bl.a. på ø-færger.

Det er dokumenteret, at brede cykelstier skaber megen cykeltrafik, brede motorveje megen biltrafik, og hurtige og komfortable tog megen togtrafik.

Deleøkonomiske analyser som grundlag, og myndighedernes rolle i udvikling af morgendagens mobilitets teknologier, kulturer og fleksible, multimodale mobilitetssystemer

Økonomien, der skaber grundlag for udvikling og drift af vores mobile infrastruktur og for etablering og brug af lokalsamfundenes og regionens transportkultur, har mange kilder og påvirkes af mange interesser.

Derfor er beslutninger om optimering af driften af de nuværende transportsystemer, og om udvikling eller innovation af morgendagens mobilitets kulturer, komplekse. Det er derfor afgørende, at den, der tager initiativet til at analysere og udvikle morgendagens løsninger, har position og legitimitet til at gøre det. Regionerne har i denne sammenhæng både driftsansvar, planlægningsansvar, udviklingsansvar og vækst ansvar.

Opgaven er imidlertid så kompleks, at løsninger ikke kan skabes via en masterplan. De etableres oftere via samspil i en iterativ proces, hvor politik, marked og civilsamfund trinvis fremkalder løsninger, når tiden, teknologierne og tilliden gør det muligt. Myndighederne har ofte "førsteserven" i skabelse af rammebetingelser for mobilitetsløsninger, hvorefter medinvesteringer fra virksomheder og private kommer til. Vi har set disse dynamikker i forbindelse med fx Metro og nu Letbane investeringer sammenkædet med investeringer i områdeudviklinger (fx Nordhavns og Carlsberg grenene på Metroen). Man kan sige, at følgeinvesteringerne til offentlige mobilitetsinvesteringer "trigges" af, at medinvesteringer fra ikke-offentlige aktører kalkuleres at give betydelige afkast. Investorer vil se på øget grundværdi, borgere på øget tilgængelighed, virksomheder på øget kunde grundlag og brugere på mindsket rejsetid/mindskede rejseomkostninger. Omsættes dette til politiske tilgange, kan det udtrykkes i grønne, røde og blå erklæringer – eller erhvervsmæssigt i grå og teknologiske innovations argumentationer eller i sorte privatøkonomiske argumentationer, sådan som det ses i modellen s. 23. Derved synliggøres konfliktgrundlaget for, hvem der har glæde af løsningerne, hvem der vil argumentere *hvordan* for dem, og

hvem der kan komme til at betale for løsningerne – både kortsigtet og ud fra langsigtede helhedsøkonomiske analyser.

Erfaringer både fra Danmark, fra udlandet og fra grænseregioner har vist, at regionale myndigheder ofte fungerer bedst som skabere af udviklingsplatforme og som ledere af langsigtede udvikling af myndighedsroller, som understøtter bæredygtige, innovative og modelskabende løsninger. De regionale myndigheder har legitimiteten til at fastholde perspektivet om helhedstænkning i valg af synergiskabende og bæredygtige løsninger.

Integration er fremtidens mobilitets projekt

Deltagerne blev præsenteret for nedenstående inspirationer fra Wien, der aktuelt og langsigtet arbejder med partnerskaber om udvikling af mobilitetsstrategier, kulturer og innovative løsninger, ofte båret af OPI løsninger. Det blev nævnt, at der, i forhold til håndtering af innovationsstrategierne og partnerskabsdannelserne, kunne hentes inspirationer til metoder og organisationsformer i COI's rapport og redegørelse fra december 2016 om Innovation, disruption og transformationer.¹⁵

INTEGRATING MULTI MODAL MOBILITY INTO A FUTURE TRANSPORT BOUQUET

NeuMo – New Urban Mobility Vienna
GmbH: Mobility Trends 6 Hot Topics

Multimodal mobility behaviour is key trend in mobility
Number of new players in the mobility landscape is exploding
Partnering & Cooperation dominating mobility sector
E-motorization & electric power THE future motorization
Sharing Economy - Car owning will be transitioned to individually tailored and situative use of mobility services (e-)carsharing, bikesharing, private carpooling etc.
Integration is THE future mobility project

16

Med afsæt i deltagerne erfaringer og positioner indkredsede man følgende potentialer og grundlag for videre dialog, udveksling og udvikling i 2017:

1. Samarbejde om informationer og adgang til borgere og kunder - med fokus på synliggørelse af optimering af og interaktion mellem komplementære og bruger-behovs-styrede mobilitetstilbud

¹⁵ <http://coi.dk/nyheder/2016/coi-og-danmarks-statistik-indgaar-ny-aftale-om-innovationsbarometer-20/>

¹⁶ Fra præsentation på international conference om fremtidens multimodale mobilitetsbouquet, Paris, 2013

Deltagerne orienterede ved præsentationen kort deres bidrag til det samlede mobilitetstilbud i regionen. Hver optimerer og udvikler løbende deres tilbud i samarbejde med brugere, virksomheder, kunder, borgere og myndigheder. Der er naturligt, i det arbejde, en balance mellem interessekonflikter og et fælles overordnet ansvar for helhedstænkende og bæredygtige løsninger, der knytter sig til grundlaget for og valget af også deleøkonomiske tilgange, metoder og forståelser. Det gælder også udbuddet af og prisen på de kapaciteter og ressourcer, der samlet stilles til rådighed i regionen. Dialoger om sådanne helhedstænkninger kræver en platform for koordinering af indsatser.

Deltagerne talte om at synliggøre aktuelt arbejde med:

- Grønne mobilitets kvarterer, med multimodale mobilitetsløsninger (igangværende projekt og modeller)
- Mobilitet hubs, med synliggørelse af mobilitets valg og kombinationer, plus sociale opgaver – borgerservice mv. – udvikling af kollektiv Health
- Byrumsforbedringer, hvor vi bruger parkeringspladser og strategier til udvikling af grønne og sociale tiltag
- Realistisk prissætning på parkering – den er for billig – et løft vil fremme delebil og andre mobilitetsløsninger og formindske CO2 udledninger mv.
- Reduktion af bilejerskab i de store byer (tendens: af alle nye biler i 2016 blev 42% leaset, 58% købt)

2. Offentlige handlinger, der synliggør mulighederne i og mindsker barriererne for udvikling af regional multimodal mobilitet

Ud fra et deleøkonomisk perspektiv formulerede nogle af deltagerne: Vi ejer vores transport infrastruktur, finansiering og lovgivning sammen. Derfor har vi også interesse i en helhedstænkning om og et fælles ansvar for; den fremtidige innovation af multimodale løsninger knyttet til byplans- og til teknologiudvikling (fx førerløs metro, tog og bil).

Deltagerne talte om at synliggøre valgene mellem transport kapaciteter, flow og omkostninger ved at forenkle planlægnings- og betalingssystemer gennem arbejde med:

- Opdatering af Rejseplanen. Gør den mere multimodal ved at foreslå andre transportmuligheder end bus, tog og gang/evt. medbragt cykel – ved at tilføje fx bycykel, bybil – måske prioriteret i forhold til tidspunkt, ugedag med afsæt i studier af udvikling af eller opmuntring af mobilitetsmønstre (fx i perioder med vejblokeringer pga. byggeri, events, luftforurening, tidsmæssig vejbelastning)
- Udvikling af et stærkt digitalt Maas system (Mobility as a service) der kombinerer kollektiv, udbyderdreven og private mobilitetsløsninger – med fokus på skabelse af deleøkonomiske og miljø/klimamæssige evt. sociale gevinster) både i metropol-, forstads-, natur- og landdistrikts områder

Flere mente, at systemet enkelt og iterativt, via en grundstruktur med apps, kunne udvikles i 2017 i en OPI struktur, og at indsatsen kunne knyttes til et eventuelt ny fyrtårnsprojekt om et living lab for banebrydende

mobilitet teknologier netværket, og til Smart vækst via optimering af udnyttelsen af digital infrastruktur i Greater Copenhagen¹⁷.

FRA TRANSPORT TIL MOBILITETS FOKUS INTERMODALITET OG ANLÆGSARBEJDER SOM DRIVER FOR NYE MOBILITETSMØNSTRER

3. Brug anlægs- og infrastruktur udvikling til at videreudvikle vaner og mindset om multimodal mobilitet

Kommunernes og regionens rolle i forbindelse med Metro og Letbane udviklingerne blev nævnt. Behovet for helhedstænkning i fornyelsen af mobilitets infrastruktur, kommunalplaner omkring stationer og holdepladser, samt regional udvikling af trafik og transportområdets infrastruktur, energiforbrug (elektrificering, batterier, persondreven transport ved højteknologiske by- og el-cykler mv.), og transformationen af transport korridorer til grønne vækst, teknologi og social mobilitets korridorer blev nævnt.

Der kan tænkes i lokalmobilitet og lokal mobilitetskultur, i regional mobilitetsstrategi og kultur, samt i mobilitet til og fra regionen (fjerntog, fly, skibe, motorveje). Der blev nævnt mulighederne for at arbejde i partnerskaber med innovation og fornyelse af forskellige transporttyper og transportteknologier på samme måde, som det er set indenfor klima-, miljø-, bydels- og områdeudviklingerne bl.a. i Ørestad, Nordhavn, Nærheden og i By&Havn. Greater Copenhagen kan på denne måde blive eksponeret på endnu et betydningsfuldt infrastruktur-, teknologi-, design- eller eksportområde via funktionsduelige og innovative 1:1 deleøkonomiske løsninger. Myndigheder og borgere kan hermed være med til at høste gevinsterne af offentlige investeringer i model og produkt udvikling.

¹⁷ Nedenstående er fra analysearbejder af potentialer og gevinstrealisering i forbindelse med videreudvikling af Letbanen til en grøn, teknologisk og multibiotopisk vækstkorrridor i en revitalisering af Københavns fremtidssikrede forstæder som vækstbånd for Loop City visionen, Rambøll 2015

Det blev foreslået at analysere potentialerne i:

- Et fremtidigt radikalt letbane system (se Basel, Bergen, Karlsruhe mfl.)
- Gevinstrealiseringen i den kommende letbane – og at være opmærksom på forholdet mellem idéudviklingen af potentialer realisering i Loop City og de faktiske realiseringer med henblik på fremadrettet at identificere barrierer og drivere i deleøkonomisk udbytte af trafikantlægsarbejder.

4. Trafikknudepunkter som kraftcentre og udviklingshubs

Workshopen pegede på potentialerne i at arbejde strategisk med trafikknudepunkter. Her mødes mennesker, viden og varer. Her sker omstigninger mellem transportmidler. Her etableres stærke sociale og forretningsmæssige fællesskaber. Fx omlægningen af Nørreport som trafikcenter med anknytning til gågaderne i den historiske bymidte, til parkstrøget med Ørstedsparken, Torvehallerne, Botanisk have og Museumsøen eller med de radiale udstrålinger til Nørrebro, Østerbro og Vesterbro – via Bycykel, bus og taxaplads placeret strategisk.

I relation hertil foreslog deltagerne:

- Etablering (privat, offentlig eller andelsmæssig) af delearbejdspladser ved Trafikknudepunkter. Forankret højteknologisk digitalt og med fælles service, support, produktions- og mødefaciliteter (se symbiose og ledig kapacitetsudnyttelse)
- Citylogistiske hubs eller terminaler, med fremføring af varer, der omlades fra fjern- til nærtransport – fx e-handels varehuse, hvor varer kan hentes eller dagligvare distribution med omladning fra fjerntransport til by-transport kapacitet, fx el-vare biler, el-lad cykler
- Reparations- og oparbejdningshubs, evt. med værksteder og iværksætter-, design- eller kunstneriske miljøer, også for sæsonbetonede aktiviteter – fx afsæt for ture i natur-, land- og fødevareproduktionsområder

5. Vi skal adressere udkanten også

I overensstemmelse med regionens målsætninger, var der enighed om, at den differentierede multimodale mobilitet, både skulle reducere trafiktæthed, sundhedsskadelig forurening og trafikulykker – og samtidig øge tilgængeligheden til alle dele af regionen for alle borgere, samt udnytte transportkapaciteten optimalt (se den nye app for ledig kapacitet i lastvogne mv.).

Det er lige så betydningsfuldt, at metropolens beboere og gæster får nem adgang til de rekreative og grønne landbrugs-, kyst- og baglandsområder, samt at beboerne derfra får nem adgang til alle dele af regionen. Dette som støtte til bosætning, erhvervs-, turisme- og lokalsamfundsudvikling både i centerbyer, oplandsbyer og i landdistrikter.

Denne differentiering af behov, er variabel også med årstider, alder og samfundsudviklinger.

Derfor var der blandt deltagerne enighed om, at der samtidig bør arbejdes med pilotprojekter i alle dele af regionen – og med samspil mellem løsningsmodellerne. Man pegede på regionen som den naturlige aktør i

koordinering og i strategisk udvikling af dette arbejde i tæt samarbejde med kommuner, centerbyer og landsbyklynger¹⁸.

Modellen illustrerer, hvordan tidssvarende, fleksible og bæredygtige mobilitetsstrategier er værdiskabende for bosætnings- og virksomhedsmønstre i centerbyer i landdistrikter: her Græsted i Gribskov kommune. Billedet illustrerer en borgerdrevet udviklingsplan for omformning af den lokale trafikultur i byen og for styrkelse af bæredygtig tilgang til byen af besøgende i et revitaliseret handels-, kultur- og eventcentrum med plads til eldrevne delebiler, cykler¹⁹ og fitness muligheder, der udnytter potentialerne i baglandsturisme, Gribskov og i Smagen af Nordsjælland – Kongernes forrådskammer.

6. Gør samkøring operationel og rentabel her og nu

Samkøring og helhedstænkt person- og varetransport kan øge mobiliteten og mindske trafiktætheden i metropolområder og i myldretid. På samme tid kan samkøring øge mobiliteten og bæredygtigheden af trafikløsninger og anlæg, der skaber tilgængelighed og vækst i yderområder og på "ydertidspunkter".

¹⁸ Vedheftede reference fra Borgerdreven iterativ byudvikling i Græsted, her omformning af Benzintank til holdeplads for dele elbiler og kombineret bus, turist og varetransport, Rambøll 2016

¹⁹ Formel M og fyrtårnsinitiativet Moving People: <http://www.formelm.dk/>

Som understøtning af dette arbejde vil det være muligt, allerede i 2017, at udbrede og forbedre:

- En pendler samkørsels app. Både i geografiske områder, i virksomheder (eksempel fra intern kommunikation mellem medarbejdere: Jeg skal tilbage til Kl. og står klar på – er der nogen der skal samme vej)
- Fri kapacitet app – jeg kører til ... kl. og har 2 pladser
- Pendler klubber, deling af udgifter

7. Skab fordele for de der kører, og de der deler biler sammen

Der blev nævnt:

- Carpooling lanes – decideret forfordeling for biler med mere end 2 personer i myldretiden
- Afskaf kørselsfradraget
- Løft prisen på p-pladser

8. Tænk i bredere sammenhænge og i konkrete praktiske tiltag

Der blev nævnt:

- Udbyg den digitale infrastruktur og beslut, at alle skal have en tvungen hjemmearbejdsdag om ugen – det kan reducere presset på mobilitetsmidlerne med indtil 20%
- Sæt cyklismen i centrum
- Øget udbud af bycykler – også som ladcykler og ”Christiania” cykler
- Bycykler i virksomhedsområder – og i hele regionen

9. Regionens rolle

Der udspandt sig en drøftelse mellem aktørerne om, hvordan der kunne skabes en fortsat dialog og udviklingsplatform. Alle ønskede at bidrage til synergiskabelse, innovation og fortsat transformation – både til gavn for regionen og til gavn for fornyende praksis og trinvis udvikling af multimodal, højteknologisk- og smart mobilitet, og mobilitetskultur.

Der var en erkendelse af behovet for at afklare, hvem der var villig til at inviterer til og at rammesætte samarbejder lokalt og regionalt – i fælles bestræbelser på udviklingen i byområderne og i regionen.

Behovet for etablering af en udviklingsplatform og af forskningstilknyttede innovationspartnerskaber blev nævnt, men det forblev uklart, hvem der havde initiativretten og pligten til kvalificering af udviklingen i de kommende år.

Behovet for etablering af 1:1 pilot projekter i udviklingspartnerskaber – med fokus på praksis, teknologi, by- og mobilitetsudvikling – med tilknyttet effektanalyse- er akut. Flere af deltagerne anså gevinsterne og eksportpotentialerne for at være store. Flere af Ngo'erne ville gerne ”lægge områder, organisation og arbejdskraft” til for dokumentation af effekterne af samskabelse af fornyende transformationer:

Referencer

Se også <http://www.formelm.dk/>

<http://coi.dk/nyheder/2016/coi-og-danmarks-statistik-indgaar-ny-aftale-om-innovationsbarometer-20/>
Fra præsentation på international konference om fremtidens multimodale mobilitetsbouquet, Paris, 2013

Formel M og fyrtårnsinitiativet Moving People: <http://www.formelm.dk/>

FORSYNING, FØDEVARER OG FORBRUG

I handlingsplanen for 2017-18 for den regionale udviklingsstrategi Copenhagen – hele Danmarks Hovedstad, Regionale løsninger på Regionale udfordringer, er kreativ vækst og beskæftigelse i fødevarerektoren et af de valgte Fyrtårnsprojekter. Hensigten er bl.a. at skabe tætte forbindelser mellem fødevarereproducenter, der forædler deres produkter og markedet i de større byer. Men bestræbelserne, sådan som de udfolder sig bl.a. i Lejre, kan også knytte sig til Grøn vækst, Sund vækst og Kompetence vækst, herunder tiltrækning af internationale talenter i alle dele af sektoren, hvor også forskning og udvikling af fødevareteknologi og tiltrækning af turister kan være et (vækst)tema.

Deleøkonomiske tilgange til analyse, kvalificering og bæredygtig vækst indenfor forsyning, fødevarer og forbrug er ikke nævnt i det deleøkonomi partnerskab, der er indgået mellem Erhvervsministeriet og Aarhus Kommune i forbindelse med Kulturbåret 2017. Til gengæld er Food & The City og Energi og Miljø temaer i Vejles arbejde med at håndtere udfordringerne med at sikre fødevarer og energikilder i Den resiliente by. Dette som eneste danske partner i et fællesskab om forebyggende strategiu udvikling i 100 internationale byer²⁰.

I disse to eksempler dokumenteres udspændtheden i temaet forsyning, fødevarer og forbrug – mellem kvalitets- og vækst dagsordenen på den ene side, og modstandsdygtigheden overfor klimatiske, sociale og geopolitiske fremtidsbilleder på den anden. Fokus er på dobbeltblikket mellem forbedringsmuligheder og forebyggelses behov.

Deltagerne i temaworkshoppen repræsenterede mangfoldigheden af aktører på områderne, og dokumenterede de meget forskellige positioner, der kan indtages i forhold til konkret og strategisk analyse af potentialerne i deleøkonomisk praksis som løftestang for helhedstænkende understøttning af bæredygtig vækst og udvikling og innovation på områderne.

Kvalificerende dialog mellem aktører på områderne

I plenum og i gruppen blev nævnt, hvilken betydning deleøkonomiske perspektiver havde for fortolkning og forståelse af udviklingerne fra aktuel til fremtidssikret praksis. Hvordan kan deleøkonomi tænkes ind i hverdagen på disse områder? Det er vigtigt med en strukturerende aktør, så det bliver muligt, perspektivrigt og lærende.

Vi skal have defineret, og vi skal finde eksempler og indikatorer på, hvad den gode deleøkonomi er på disse områder. Hvad kan måles og hvordan? Man må prøve sig frem og ”bumpe” ind i muligheder, løsninger og tankeformer – som fx i Amsterdam. Man må dele bestræbelser, erfaringer og løsninger.

Den teknologiske udvikling af platforme har givet og vil fremover give os muligheder for at dokumentere og udveksle indenfor alle 3 områder. Energi- og ressourceflowet og økonomierne er allerede radikalt forandrede i de seneste år. Det samme sker med nye fremkomster af platforme på de øvrige områder. Men hvad er indikatorerne for, at det er gunstige udviklinger – at den fleksible tilknytning mellem udbydere og

²⁰ Se resume af konference og indlæg af 22. august 2016, bl.a. på <http://www.resilient.vejle.dk/Resilient-Vejle.aspx>

borger-bruger-virksomhed-myndighed er kvalificerende mod en fremtidig bæredygtig og kvalitetsskabende vækst? Hvor foregår, og hvor skal dialogerne om disse udviklinger fremover foregå?

Dialogen vækker følelser i folk, og sætter fokus på muligheder og forhindringer. Vi vil gerne høste mulighederne, men vi må ikke se os blinde på forhindringerne. Der er behov for balance mellem små eksperimenter og organisering af større initiativer.

Lokalområder som rugekasse for konkrete, nyskabende løsninger.

Den franske dokumentarfilm Demain²¹ fra 2016 synliggør lokalområder over hele kloden, der fungerer som rugekasser for samskabelse af konkrete nyskabende og bæredygtige løsninger. Idéen er at skabe tematiske netværk, der globalt kan teste og konceptualisere nye praksisformer, der er lokale og differentierede svar på de udfordringer, der er formulerede i de 17 verdensmål og i målsætningerne vedtaget på COP21²². Lokalområderne udveksler erfaringer, metoder og viden, der kvalificeres af følgeforskning.

Sådanne uformelle og formelle netværk virker også i Region Hovedstaden. De forbinder sig til aktionslæring udtrykt således i 2015 i et samarbejde mellem Life Exhibitions, Copenhagen Green og Rambøll, som udmyntede sig i en strategi for udvikling af fremtidens by-kulturer og livsformer: *Face the challenge, create the solution, share the experiences and enhance learning*. Regioner og kommuner samt internationale organisationer er ofte værter for seminarer og "idémarkeder" som "Det fælles bedste" og "Farmers marked". Sådanne begivenheder synliggør, inspirerer, kvalificerer og spreder resultater af synergiskabende samspil mellem borgere, virksomheder, civilsamfund, forskningsmiljøer og myndigheder. Regioner i Danmark og internationalt indtager i disse sammenhænge rollen som facilitator, metaguvernør eller frontløber. Regionen som udviklingsområde og international brobygger profileres også mediemæssigt i samspil med lokale aktører og interessenter.

Forsyning og lokal håndtering af ressourcer

I Danmark er der tradition for offentligt drevne forsyningsselskaber. Myndighedernes rolle i sikring af energi og ressourcer til lokalområderne er både via lovgivning, i selskabskonstruktioner og via prissætning helt central. Der eksisterer en offentlig platform for tilsyn med en lokal, bæredygtig udvikling, der på en og samme tid tilgodeser ressourcebehovet, ressourceoptimeringen og affalds håndteringen. Det er en af årsagerne til at Region Hovedstaden også internationalt er en inspiration som by og lokalsamfund for nytænkende miljø, klima og forsyningsteknologiske løsninger. Det ofte udtalte mantra at "affald begynder hvor fantasien holder op" udtrykker et mindset, der deles af de fleste aktører i regionen.

Kontrolfunktionerne og standarder for håndtering af ressourcer er under stadig udvikling i en myndighedsstyret "medbetjenings" proces. Alle parter i produktions- og forbrugsprocessen forventes at tage sit ansvar på grundlag af fælles viden og ud fra fælles værdier (fx brugeraflæsning af energiforbrug, affaldssortering og modvirken af madspild). De lokale, fælles forståelser og grundlæggende værdier er gennem årene udviklet gennem praksis opstået i miljøbevægelser og rugekasser som Gate21. Det har skabt

²¹ https://www.google.dk/?gws_rd=ssl#q=demain+trailer

²² Se <http://www.un.org/sustainabledevelopment/> og <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/>

potentialer for en kollektiv forbedringskultur og helhedstænkning, der kombinerer offentlig økonomi, virksomhedsøkonomi og lokaløkonomi i totaløkonomiske udviklingsmodeller, fx i afregningsformer for ressourceforbrug. Spørgsmålet er, hvilke uforløste potentialer og hvilke fornyende praksisformer der med fordel kan arbejdes med på forsynings- og ressourcehåndterings området? Hvilke lokale eksempler foregriber morgendagens praksis? Hvilke lokale udviklings- og alliance platforme kan man forestille sig?

Fødevarer

Forsynings sikkerheden omfatter også mængden og kvaliteten af fødevarer, sundhedsfremmende kost og bæredygtig produktion og distribution af fødevarer.

I Region Hovedstaden vokser i disse år en lang række nye og nære produktionsformer frem. Fra hospitalshaver, der dyrkes af patienter med livslange ernæringssygdomme eller psykiske lidelser, over krydderurtebede som i Kongens Køkkenhave, til taglandbrug som Østergro og TagTomat. Restauranter med Michelin stjerner indgår råvareleveranceaftaler med landbrug i områderne rundt om byerne, og gourmet restauranter indretter egne mejerier i egne lokaler til daglig og vandbesparende produktion af fx mozzarella.

På universitets- og i virksomhedslaboratorier forskes i bioteknologi og agro-biologi på verdensplan, og Torvehallerne i Centrum af København har som gourmet marked et højere besøgstal end Tivoli. Der arrangeres turistture med efterfølgende middage for udenlandske gæster til by-landbrug og til grønne fælles arealer i byen, hvor pryddplanter erstattes af nytte- og frugthaver. Det gælder fx omkring Kathrinedal skole, hvor børn og plejehjemsbeboere i fællesskab passer køkkenhaver og frugttræer hentet fra den danske historiske flora.

Samtidig etableres bevidste civilsamfunds grupper, der i samarbejde med fødevarerforretninger og -leverandører arbejder på at minimere madspild og at forbruge varer med nærliggende udløbsdato i madlavnings programmer for grupper af medborgere i lokalsamfundet. Måltiderne bliver de ny møde- og kontaktsteder eller hubs for social og kulturel udvikling – fx Mit første måltid – for indvandre mødre grupper på Nørrebro Bibliotek.

Spørgsmålet er: Hvilke platforme eksisterer for udveksling af erfaringer, metoder og viden mellem de netværk, der opstår båret af lokale ildsjæle? Hvordan foregriber de nye praksisformer morgendagens organisering af fødevarer produktion, distribution og tilberedning? Hvordan kan erfaringer fra fødevarerområdet overføres til andre forbrugsvare områder som model til støtte for lokal bæredygtig udvikling og vækst?

Forbrug

#joinVigga er et eksempel på, at forbrugsforeningstanken omformes i mødet med deløkonomi og disruption bevægelserne. På hjemmesiden <http://www.vigga.us/#bornetoj-pa-en-ny-made> kan man læse;

"Er du træt af tidens køb-og-smid-væk kultur, og vil du gerne klæde din baby på i lækkert designertøj? Så er VIGGA noget for dig. For 359 kr./mdr. kan du hver dag klæde din baby på i økologisk tøj, som udskiftes til en større størrelse i takt med, at dit barn vokser."

Målgruppen er de nye generationer, der er optaget af bæredygtighed, kvalitet og det gode liv. De er via bl.a. streaming-tjenester og intens brug af kommunikations- og styringsteknologier i egen dagligdag ved at udvikle nye praksis-, kultur- og livsformer, der flytter fokus fra at eje til at anvende, låne, dele, koble og recirkulere forbrugsvarer og services. De flytter sig fra at være kunder til at være netværksetablerede klienter, socialt markerende netværksgrupper, identitetsmarkerende forbrugere og samskabende partnere – der betragter et meningsfuldt forbrug som en sammenkædning af en vare, en service, en relation og en social ytring. De udvikler kultur og adfærdsformer i dialog med virksomheder, der fleksibelt er i stand til at forstå, svare på og videreudvikle brugernes værdibårne og stadig mere kvalitetsbevidste behov. De er trend- og modesættere for det kommende marked, og de handler, deler og bytter lige så meget på nettet og socialt indbyrdes, som de køber i etablerede forretninger.

Fra børne- og voksentøj til Copenhagen Fashion Weeks rettes opmærksomheden mod at signalere kvalitetsfyldt, global, differentieret og bæredygtige livsstil. På samme måde som #joinVigga, kan forældrene til den nye generation melde sig ind i foreninger og fællesskaber, hvor det er muligt at låne modetøj, accessories, transportmidler, møbler mv. til markering og rammesætning af særlige begivenheder.

Disse nye paradigmer for forbrugsmønstre tydeliggør de kraftfelter for innovation, der skabes i møderne mellem tænkning om bæredygtighed, cirkulær økonomi, deleøkonomi og nyskabende livsformer. Det er i disse kraftfelter af konkret handling og udvikling, at der er brug for nye fortolkninger, nye begreber og nye indikatorer, der kan bistå alle i at navigere i de igangværende processer, som forener deleøkonomi, bæredygtighed, kreativitet og innovation i nye praksisformer.

Deltagernes og facilitatorernes ideer til tiltag

Der bør identificeres og skabes "rugekasser" som spydspids for udvikling af fornyende og deleøkonomisk praksis knyttet til områderne. Regionen kan invitere aktører til at udarbejde en procesarkitektur med tilknyttet vision og en fremdriftsorganisation:

- der forbinder regionen med kommunerne i planlægning, driftskoordinering og teknologibåren innovations- og bæredygtighedsudvikling
- der opmuntrer til deleøkonomiske initiativer - som ad hoc projekt og innovationsmiljøer – understøttet af en selvstændig enhed – forankret i regionen
- der sikrer øget udviklingssamarbejde mellem virksomheder, lokalsamfund og myndigheder.

Fokus bør være på etablering af 1:1 udviklingsprojekter i lokalsamfund (community), med afsæt i styrket lokal produktion og borger/aktør/interessent dreven praksis-, metode- og vidensudvikling. Regionen kan udgøre en paraply for mezzo-udviklingstrends. Den enkelte kommune kan ses som myndighed, der står borgerne nærmest i håndtering af micro-udviklingstrends i samarbejdende, lokale fællesskaber. Nationale

og internationale myndigheder, virksomheder og organisationer agerer i forhold til mega-trends, der vil danne bagtæppe, både som udfordring af og skaleringsmulighed for lokale og regionale transformationer og udvikling af modeldannende innovative løsninger. Det kan gøre partnerskaber i lokalområderne til "deleøkonomiske produktions- og andelsfællesskaber" med afsæt i dansk og nordisk teknologi, design og tradition for samskabelse og videndeling.

Facilitatorerne forestiller sig afbureaukratiserende deleøkonomiske frikommuner som inkubator miljøer, der skaber nye praksisformer, der kan duplikeres eller skales i tematiske netværkssamarbejder om fremtidens forsyning, fødevarerproduktion og forbrugs/genbrugs/dele/mønstre.

Deltagerne fremhævede, at det politisk er en opgave både nationalt og kommunalt at sikre gode vilkår for etablering af deleøkonomiske initiativer, ved forsøgsvis ændring af forældede regler, så også mindre og eksperimentelt radikale initiativer ikke forhindres. Fokus, begreber og metoder skal skærpes gennem praksisudvikling. Fx videreudvikling af definitionen af affald, så der i højere grad sker genanvendelse, opgradering, ressourceminimering og så spild mindskes.

Behov for klare tilgange til deleøkonomiske perspektiver, indikatorer og metoder

Naturens økonomi og retten til adgang til ressourcer i bæredygtigt forbrug for kommende generationer er centrale begrundelser for andelstænkende deleøkonomi. Som natur-, samfunds- og social beskyttelse. Konflikter pga. uligheder i ressourceadgang er allerede åbenlyse.

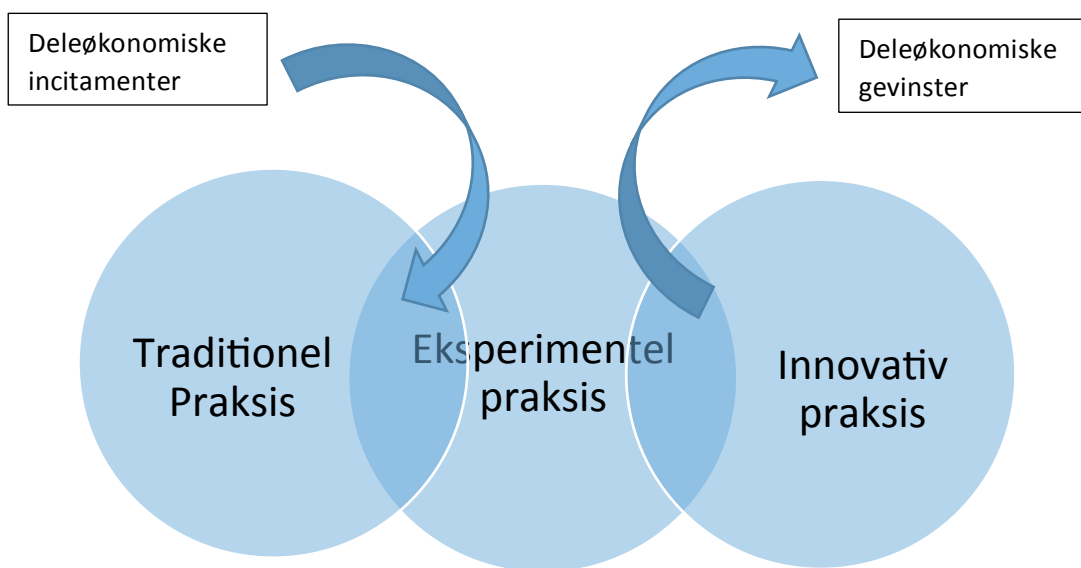
Deleøkonomi som grundlag for besparelse i den enkelte familie er en mere vanskelig drøftelse. Der findes eksempler på løsninger, der udvikles trinvis i større sammenhænge for at løfte kvalitet, mindske spild og give besparelser. Men risikoen for merforbrug, hvis ikke helhedstænkning og mindset udvikles sammen med og i dialektik med praksis, er nærliggende. Derfor er inkubator og rugekasse innovationer væsentlige svar og muligheder på udfordringerne. Men de skal iscenesættes, kvalificeres, koordineres og evalueres systematisk med blik for potentialerne via inkrementelle og radikale innovationsprocesser. Sigtet er at løse konkrete udfordringer på forsynings-, fødevarer- og forbrugsområderne med deleøkonomi som løftestang.

Teknologiske og digitale værktøjer og udviklingsplatforme

IT, digitalisering og innovativ teknologiudvikling og styring giver flere muligheder for etablering af løsninger med deleøkonomiske perspektiver. Udgangspunktet vil ofte være helhedsanalyser af værdistrømme af ressourcer, råvarer og varer i produkternes samlede levetid. For at kunne gennemføre sådanne analyser af forbedrende og bæredygtige processer, er der behov for match-making og netværk mellem virksomheder, brugere/borgere og myndigheder.

Det gælder både, når der arbejdes med ressourcer og affald – med fokus på reduktion af affald, fx væk fra madspild, hen mod bæredygtig fødevarerproduktion i lokale symbioser – med udvikling af fornyende og kvalificerende produkter, services og effekter – og professionelle praksisformer – sådan som det ses i Greater Copenhagen, både indenfor energi, forsyning, fødevarer og design-beklædning.

Det kræver vilje og mulighed at se potentialerne i udvikling af nye produkter, produktionsformer og markeder – i stedet for en fastlåsen i traditionel konkurrence på traditionelle markeder. Her er udvikling af klima- og miljøteknologi og regionens rolle i strategisk og differentieret klimabeskyttelse et eksempel, der kan overføres til andre produktions- og ressourceområder. Effekterne også på regionens branding, internationale omdømme og attraktivitet har været tydelige. Det samme gør sig gældende i de aktuelle bevægelser indenfor fødevarer-restaurations-, design-beklædnings-, samt møbel-arkitektur-byggeri området. Men sådanne transformationer kalder på koordinering eller kapacitets-, ressource- og ofte også kapitalstærke foregangsmiljøer. Disse træder tydeligt frem i Fyrtårnsprojekter, hvor understøttelse af risikovillighed eller aftaler om deling eller/og friholdelse af de potentielle gevinster kan være værktøjer, der vil kunne anvendes på utraditionelle områder og måder.

Konkrete tiltag kan være

Rugekasser i Almennyttige boligområder, på institutioner, i parker, på kommunale grunde eller på hospitaler: understøttelse og vejledning i lokal fødevarerproduktion (jord til bord) med fokus på kvalitet, sundhed, ernæring, bæredygtighed – men også glæden ved selv og sammen at skabe, samt at dele fælles jord, at dele fælles ansvar, og at dele fælles produktion gennem skabelse af fornyende og ”selvforsynende” (lærings) fællesskaber.

Anvendelse af overskudskapacitet; et samarbejde mellem boligforening og supermarked om anvendelse af overskudsmad. Bedre anvendelse af ressourcer, samarbejde om planlægning, sæsonbetonet efterspørgsel og anvendelse af nye former for madvarer – nye og berigende madkulturer.

Juridisk opmærksomhed og nytænkning, så forsigtighedsprincippet ikke stopper gode ny projekter. Rammerne for produktion og samskabelse skal udvides, rettighedsbegrebet til nyskabende også. Immaterielle værdier skal fornyes, og aftaler og krav om deleøkonomisk tilgang til indgåelse af anlægs-, drifts- og servicekontrakter bør afprøves i offentlige udbud og i leverandøraftaler. En deleøkonomisk

dimension kan være et element i et partnerskab – og fornyende ansvarsfordelinger mellem myndigheder, professionelle offentlig ansatte, private leverandører og kunder/borgere – fx vedrørende madudbringning eller madlavning på sociale institutioner og plejehjem – sygehuse, kan medvirke til at understøtte eksperimenter. Et Implementeringsråd skal fjerne de regler, som blokerer for innovation.

Definitionen af affald er gammel og en udfordring. Før var det hensigtsmæssigt af sikkerhedsmæssige grunde. Affald er guld, og det skal behandles som sådan. De nye arenaer skal udvikles: fx byttecentral på genbrugspladsen, egenkontrol i virksomheder af spildevand, affaldssortering, smart teknologistyring af affaldsmængder og betaling for affaldstyper, læringsmiljøer og innovatorier i værdikæden fra råvare til affald, deleøkonomi og bæredygtighedsstrategier i læringsmiljøer, i erhvervsuddannelser, i tilknytning til anlægsarbejder med Facility Management Capacity udvikling. Synliggørelse af Better Practice og Sustainable Technologies også for turister og professionelle, der besøger og studerer The Green Copenhagen Capacity.

Øvrige potentialer og områder for initiativer

Deltagerne bidrog til en idébank om indsatsområder og til involvering af lokale aktører. Sigtet var at opbygge stærke lokale relationer om fælles optagetheder. Man arbejdede med at afdække mønstre og platforme for fælles, lokal udvikling. Følgende deleøkonomiske praksis blev foreslået:

Lokal organisering

- Etablering af lokalråd (nyt koncept)
- Fejring af de små fremskridt.
- Mulighed for etablering af økosamfund
- Opmuntring til socialt entreprenørskab

Lokal kommunikation og relationsudvikling

- Lokalt rådgivningskontor (idébank)
- Lokal TV
- Lokalavis for området
- Minimere asfalt - mere grønt
- Cradle-to-cradle og cirkulær økonomi?
- Inspirationsaftener (også med ideer fra den store verden)
- Telekommunikation

Lokal koordinering, projekter og strategi

- Aktivitetsoversigt
- Aktivt foreningsliv
- Borgerhjælp
- Børneaktiviteter
- Ældregrupper

Lokal udvikling af bæredygtig praksis, værdiskabelse og kultur

Affaldssortering og storskrald (andet ejerforhold)
 Emballage-kampagne
 Genbrugsforretninger (tøj, ting og sager)
 Genbrugsstation som byttecentral?
 Kunstnere/håndværk
 Låne/bytte (tøj, båd, værktøj osv.)
 Reparationsværksted og udvikling/videreudvikling af loppemarked

Lokal udvikling på fødevarer området

Anvendelse af grøn teknologi
 Bedre udnyttelse af private haver
 Farmers marked
 Fødevarefællesskab
 Grøn guerilla (grønsagsproduktion - vertikal, lejligheder og i det frie)
 Insekt, tang og svampe
 Madspild i butikkerne - samarbejde supermarkeder-institutioner
 Samarbejde med gårde (besøg/deltagelse)
 Skolehaver, madlavning, kantinedrift
 Terapihaver

Lokal videns, metode og relationsudvikling

Den lokale skole som kulturcenter
 Folkeoplysning
 Foreningsaktiviteter (afdækning af hvilke foreninger der kommer i området - fx besøgsvenner)
 Friluftsliv
 Fællesspisning
 Inddragelse af uddannelsesinstitutioner
 Institutioner
 Religiøse samfund

Lokal udvikling af praksis indenfor ressource optimering, mobilitet og forebyggelse af forurening

Fokus på cykling (cykelstier, - værksteder, - oplæring)
 Indsats for delebil-ordning
 LAR-løsninger (håndtering af regnvand)
 Lokal energiforsyning
 Plastic-kampagne

Referencer

<https://www.mineisyours.dk>

<https://da.wikipedia.org/wiki/Deleøkonomi>

http://m.dac.dk/media/57543/Rapport_deleby_juni2016.pdf

<http://www.smartaarhus.dk/projekter/deleoekonomi>

<http://stiften.dk/laeserbrev/Aarhus-skal-vaere-deleoekonomisk-forsøgsby-i-2017/artikel/351632>

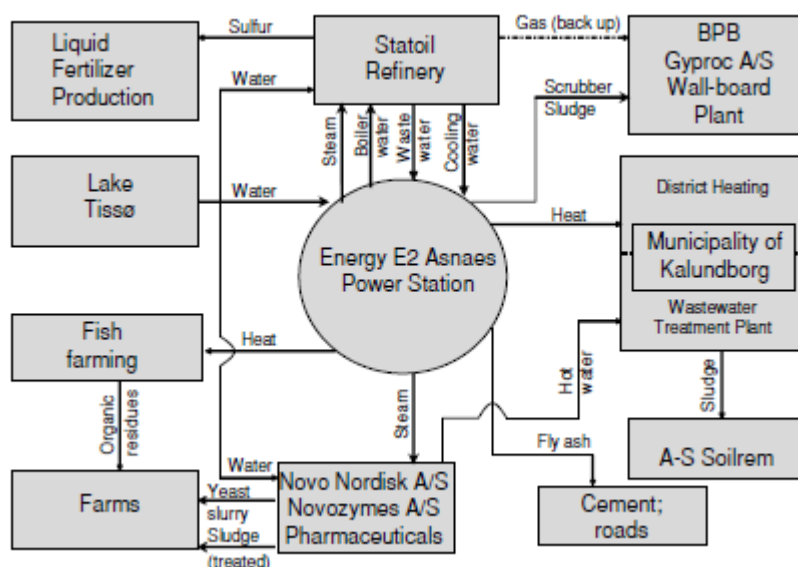
VIRKSOMHEDSSYMBIOSER OG FORRETNINGSUDVIKLING

En symbiose indebærer etablering af en relation mellem to parter med henblik at udnytte en ressource mere optimalt miljømæssigt, socialt eller økonomisk. Symbiosebegrebet har på miljøområdet i mange år i Danmark haft fokus på lokale virksomheders samarbejde, hvor en virksomheds overskydende ressourcer i form af affald eller overskydende energi bliver en del af en anden virksomheds ressourceinput.

Nogle centrale problemstillinger i forhold til virksomhedssymbioser baseret på udnyttelse af ressourcer i form af affald og overskudsenergi er:

- Er det miljømæssigt mere optimalt at forebygge og reducere mængderne af de pågældende overskydende ressourcer?
- Hvilke ressourcer er nødvendige for at transportere og behandle de overskydende ressourcer?
- Ved etablering af en symbiose/ en kommerciel binding mellem virksomheder, der henholdsvis afsætter og modtager overskydende ressourcer: gør det enten den afsættende eller den modtagende virksomhed sårbar eller fastlåser dens nuværende produktionskoncept
- Er der allerede etablerede genanvendelsesordninger og -virksomheder til genanvendelse af den pågældende ressource?

En ofte omtalt industriel symbiose i Danmark er industrisymbiosen mellem en række virksomheder i Kalundborg om udveksling af overskydende energi og affaldsressourcer fra raffinaderi- og kraftværksprocesser, samt industriel bioteknologisk produktion. Kimen til symbiosesamarbejdet i Kalundborg blev lagt i et vandsamarbejde i 1961. I 1972 begyndte Statoil raffinaderiet at levere sin overskudsgas til gipsvirksomheden Gyproc, i stedet for at brænde den af (Skovbjerg, 2014). Figuren nedenfor illustrerer symbiosen udviklet i Kalundborg (Chertow, 2007).

Med inspiration fra den industrielle symbiose i Kalundborg er der i flere lande etableret særlige industriparker, hvor det er forsøgt på udviklingsstadiet at integrere symbioseprincipper om udveksling af vand, energi og materialer blandt de lokale virksomheder (Copenhagen Economics, 2013).

Erfaringerne fra et engelsk program til understøttning af etablering af virksomhedssymbioser, National Industrial Symbiosis Programme (NISP), viser, at vidensstøtte kan hjælpe virksomheder til at overkomme informations- og vidensbarrierer, der kan bremse potentielle industrielt symbiosesamarbejde. Erfaringer fra NISP peger på, at virksomheder har behov for hjælp til at finde partnere til synergier, inspiration til potentielle synergier, og hjælp til at overkomme tekniske barrierer og reducere den kommercielle risiko. Derimod efterspørger virksomhederne i mindre grad hjælp til at få synergien op at køre og administrere det løbende samarbejde (Copenhagen Economics, 2013). Erfaringer med at skabe symbioser viser, at virksomhederne ønsker en relativt kort tilbagebetalingstid for investeringerne på 3-5 år (Skovbjerg, 2014).

I Danmark blev Task forcen for Grøn Industrisymbiose etableret i 2013 i et samarbejde mellem Grøn Omstillingsfond, de fem regioner og Bornholms Regionskommune og har bestået af tekniske eksperter. Task forcen har i perioden 2013-2015 gennemført gratis "ressourcetjek" hos mere end 500 virksomheder, hvor virksomhederne har fået korrigeret deres muligheder for enten at afsætte eller modtage ressourcer. Task forcen har endvidere hjulpet med at finde relevante samarbejdspartnere til at udveksle ressourcer med på tværs af brancher og geografi. Virksomheder, der ønsker at etablere et symbiosesamarbejde, har desuden kunnet søge tilskud til teknisk, finansiel og rådgivning med henblik på at udarbejde et beslutningsgrundlag for implementering af en industrisymbiose (Erhvervsstyrelsen, 2017). Dansk Symbiose Center, der er etableret i tilknytning til industrisymbiosen i Kalundborg, varetog indsatsen på Sjælland og Lolland-Falster, hvor der blev skabt 60 symbiose-match i Region Sjælland og Region Hovedstaden (Dansk Symbiose Center, 2017). Erfaringer fra Erhvervsstyrelsens indsats peger på, at muligheden for symbiosesamarbejder især synes at ligge inden for områder som bygge- og anlægsområdet, energi, spildevand, sygehusaffald, organisk affald, træaffald og plastaffald, mens symbioser om pap, papir og metal synes mindre attraktive, fordi der på de områder i forvejen er et veletableret marked for affaldsressourcer med en høj grad af genanvendelse (Skovbjerg, 2014).

Copenhagen Economics' analyse for Region Hovedstaden i 2013 af potentialet for industrielle symbioser i hovedstadsregionen pegede på, at et lille udsnit af virksomhederne har en meget stor del af affaldsproduktionen i de fleste brancher. Der vil formentlig være bedre økonomi for bl.a. affaldsvirksomheder i at rette sig mod større virksomheder og deres store mængder overskydende ressourcer. Analysen pegede på potentialet for at der opstår virksomheder, som enten har en særlig teknologi, der kan nyttiggøre restprodukter og affald, eller som er specialiserede rådgivere, der kan hjælpe andre virksomheder med at nyttiggøre og skabe værdi af deres restprodukter og affald. Spørgsmålet i udviklingen af symbioseaktiviteter er derfor, om indsatsen skal målrettes mod store virksomheder, som måske endda har egne ressourcer til at vurdere potentialet i symbioser, og hvad denne fokusering kunne betyde for mindre virksomheders muligheder for at få håndteret deres overskydende ressourcer på optimal vis (Copenhagen Economics, 2013).

Senest har en række virksomheder og offentlige og private institutioner i Hillerød etableret Hillerød Symbiosen, som, ud over symbiose om overskydende affalds- og energiresourcer, også har intentioner om fælles udnyttelse af andre ressourcer, hvor arealer og medarbejderkompetencer har været nævnt som

andre mulige fokusområder (Hillerød Forsyning, 2017). Gladsaxe Kommune har startet ressourceformidlingssitet ressourcedating.dk, hvis formål er at "give virksomheder, forsyningsselskaber og kommuner en platform for at skabe kontakt med hinanden med henblik på at udveksle restprodukter til ressourcer". Deltagerne i symbiosen skal selv indhente viden om miljølovgivning og eventuelle tilladelser (Ressourcedating, 2017).

GØR REST TIL RESSOURCE

RESSOURCEDATING FOR VIRKSOMHEDER OG MYNDIGHEDER

Projektet Guldminen, der er etableret af Københavns Kommune i forbindelse med en genbrugsplads i Sydhavnen, er baseret på, at iværksættervirksomheder får mulighed for at udnytte affaldsressourcer til at udvikle produkter og services i tilknytning hertil. Guldminen beskrives som "et laboratorium, for udvikling af nye måder at genbruge, up-cycle, reparere, re-designe og distribuere udvalgte genbrugsmaterialer..... for at skabe mulighed for direkte genbrug som et alternativ til en tung genanvendelsesproces." (Guldminen, 2017).

På workshoppen 10. januar 2017 blev en række behov og muligheder for symbiose om forskellige former for ressourcer diskuteret. Tabellen beskriver fokus og status for de disse symbioseområder.

Ressource i fokus	Beskrivelse af symbiose-ideen samt baggrund og status
Lokaler	Udnyttelse af tomme private og offentlige lokaler i dagtimerne, evt. stille del af lokaler til rådighed for andre. Mulighed for lejeindtægt, og omvendt kan mindre aktører få billig adgang til at få dækket lille lokalebehov. Der kan måske udvikles faglig synergi mellem vært og lejer om administration, udvikling af materiale til sociale medier m.m. Udnyttelse af lokaler efter skole-/arbejdsdag til andre aktiviteter kendes i dag fra fritidsaktiviteter på bl.a. kommuneskoler.
Varmemester	Mange mindre ejer- og andelsforeninger har varmeanlæg, der ikke er indstillet optimalt, hvilket koster både foreningen og forsyningsselskabet penge. En række mindre foreninger kunne gå sammen om at dele en uddannet varmemester, således at de kunne få deres varmeanlæg styret optimalt. Opgavens omfang og omkostninger skal konkretiseres. Modeller for samarbejde mellem foreninger og mellem foreninger og forsyningsselskab skal udvikles, hvor brugernes besparelser kan indgå som finansieringsgrundlag.
Overskydende ressourcer fra	Forankringen af industrisymbiose i forskellige regioner og kommuner

virksomheder	efter ophøret af ordningen "Grøn Industrisymbiose" kan belyse regionale ligheder og forskelle. Dansk Symbiose Center leder projektet "Rest til ressource" for SMV'er i Region Sjælland, og i Region Hovedstaden har Gladsaxe Kommune startet dating-site for overskydende ressourcer. Potentialet er at kunne etablere "recycle to cradle" for overskydende ressourcer. Projektet "Bæredygtig Bundlinje", der ledes af Gate21, er rettet mod SMV'er, og har virksomhedssymbiose som et af de områder, hvor det analyseres, om der er potentiale for integration af miljøaspekter i en virksomheds forretningsstrategi.
3D-printmaskiner m.m.	Virksomheder har behov for hurtig adgang til reservedele for at undgå at produktions- eller forsyningsanlæg står stille. En mulighed for hurtig leverance kunne være en B2B-deleøkonomisk adgang til at få foretaget on-demand 3D printning e.l. af nogle reservedele hos virksomheder, der ejer med sådanne maskiner 3D-printere o.l., mens andre reservedele stadig masseproduceres hos de normale leverandører. Adgang til on-demand produktion på 3D-printere o.l. er en forretningsmodel, der anvendes hos Under Broen i København. Virksomheder som Under Broen, der foretager/ laver sådan on-demand produktion, skal certificeres af den oprindelige leverandør af den maskine/anlæg/produkt, der skal repareres for at overholde service- og garantiordningers krav. Leverandørvirksomheden skal stille digitalt materiale til produktion af reservedelene til rådighed. Denne model og certificering er allerede etableret i nogle tilfælde. Hyppige brugere af sådanne anlæg kunne måske være interesserede i at bidrage med investeringer i maskiner for at sikre hurtig adgang til reservedele.
Infrastruktur anlæg til håndtering af affald, spildevand m.m.	Lokale symbioseløsninger med samarbejde mellem virksomheder og kommune om håndtering af fx spildevand kan støde på forskellige økonomiske interesser hos kommunen, der ønsker at minimere omkostninger og investeringer og leverandører af anlæg og udstyr, der kan have interesse i at sælge flest mulig anlæg, ved at de enkelte virksomheder selv investerer i at håndtere spildstrømmene.

Referencer

Chertow, M.R. (2007): Uncovering industrial symbiosis. J. Ind. Ecol., Vol. 11 (1), p. 11-30.

Copenhagen Economics (2013): Industrielle symbioser i Hovedstadsområdet. Analyse for Region Hovedstaden.

Dansk SymbioseCenter (2017): Grøn industrisymbiose gav over 170 symbiosematch, tilgængelig på <http://www.symbiosecenter.dk/blog/groen-industrisymbiose-gav-170-symbiose-match/>

Erhvervsstyrelsen (2017): Grøn Industrisymbiose, tilgængelig på <https://groenomstilling.erhvervsstyrelsen.dk/industrisymbioser>

Guldminen (2017): Guldminen er et laboratorium, for udvikling af nye måder at genbruge, upcycle, reparere, redesigne og distribuere udvalgte genbrugsmaterialer, tilgængelig på <http://guldminenkbh.dk/om-guldminen/>

Hillerød Forsyning (2017): Symbiose Hillerød - bæredygtig innovation og vækst, tilgængelig på <http://hillerodforsyning.dk/symbiose/>

Ressourcedating (2017): Gør rest til ressource. Ressourcedating for virksomheder og myndigheder, tilgængelig på <http://www.ressourcedating.dk/om-os/>

Skovbjerg, M. (2014): Industrielle symbioser, kapitel 8.4 i Erhvervshåndbogen, Klimaledelse, Forlaget Andersen

TEKNOLOGI, INNOVATION OG SMART SOLUTIONS

Teknologi og platformsøkonomi.

Internettet og platformsteknologien skaber muligheder for handel og samvær og aktiviteter lokalt, nationalt og globalt, som vi for få år siden ikke anede kunne finde sted. Potentialerne er mange, fordi teknologien gør det muligt at genbruge knappe ressourcer, eller for at leje noget ud, der ikke lige nu er i brug. Det er elektroniske platforme, der har gjort det muligt at handle brugt børnetøj eller dyre designerkjoler med hinanden, at leje sit pulterkammer ud, eller at tage en medpassager med på turen fra Aarhus til København - blot for at nævne nogle af de talrige muligheder, der er opstået.

Samtidig giver platformsteknologien mulighed for crowdfunding, der på en og samme tid udfordrer de eksisterende banker og kreditforeninger, men som samtidig skaber mulighed for nye virksomheders vækstmuligheder

IT teknologien gør det muligt for os at handle peer to peer ved at anvende blockchains. Blockchain fungerer som en offentlig – crowd styret – database eller hovedbog, der gemmer detaljerne i enhver udveksling af fx penge (bitcoin - den virtuelle mønt enhed) eller i udveksling af dokumenter, kontrakter, værdipapirer m.v.

Gennem åbenhed for alle brugere af den pågældende blockchain (kæde) sikres, at dokumenterne er ægte, at der ikke rettes i dokumenterne og at en pengebeløb kun anvendes en gang i forbindelse med handel. Dette muliggør, at vi kan handle globalt med den virtuelle valuta bitcoin uden om de etablerede banker, med sikkerhed for at pengene er tilstede. Gennemsnitsomkostningerne ved globale transaktioner udgør ca. 10% af værdien af det handlede, og ca. 2 mia. af jordens befolkning har i dag ikke muligheder for at få en bankkonto. Der er således store økonomiske potentialer i en udvikling af blockchains teknologier, som samtidig vil disrupte de nuværende bankers, kreditforeningers og andre finansielle virksomheders forretningsmodeller.

Blockchain rummer potentialer ud over muligheden for økonomiske transaktioner. Blockchain teknologien har potentialer for samskabende fælleskaber ved direkte og ægte deling mellem aktører uden central koordination. Teknologien muliggør derfor fx direkte kontakt mellem udlejer og lejer af en bolig, og tilsvarende direkte mellem en bilist og en passager. Ligeledes sikrer blockchain mulighed for deling af vidensdokumenter, fx forskningsdokumenter under udarbejdelse. Et eksempel er Stocksy, hvor professionelle fotografer lægger deres fotos op i en fælles blockchain, som andre fotografer har adgang til uden at betale royalties. Fælles ved disse tiltag er, at blockchain giver mulighed for at skabe større fælles værdi indenfor den kreds, der indgår i den konkrete blockchain. Teknologien giver videre mulighed for, at små entreprenante virksomheder kan vækste, at der relativt enkelt kan skabes finansiering til tiltag i form af crowdfunding. På denne måde rummer teknologien potentialer til en større demokratisering, idet den synliggør mulighederne for udvikling af en lokal, national og global andelskultur, der går på tværs af de etablerede markeder.

Teknologi og Smart Cities

Smart Cities fokuserer på anvendelse af teknologi, big data og partnerskaber med henblik på at skabe en byudvikling baseret på bæredygtighed, innovation og borgerinddragelse. Smart Cities strategier bringes i anvendelse i såvel storbyer som i mindre byer.

Svebølle vil være lige så smart som storbyerne.

Politiken beskriver d. 30.11.16 laboratoriet Svebølle, der er blevet et levende laboratorium, hvor Kalundborg Kommune, i samarbejde med energiselskabet SEAS-NVE, tester, hvordan smarte løsninger for byer også kan bruges uden for storbyerne. Sensorer i byen måler indeklimaet på skolerne, hvornår der skal saltes på vejene, og hvornår affaldscontainerne bør tømmes. 10 forskellige teknologier testes for at se, hvordan livet for borgerne i Svebølle kan blive lettere, mere miljøvenligt, og forhåbentlig også billigere.

Der er tale om P-sensorer, temperaturfølere i vejbelægningen, trafiktællinger og trafikkameraer, samt sensorer i affaldscontainere, i pumpebrønde og til måling af luftforurening.

Borgerne inddrages nu i den videre proces, hvor de får muligheder for at komme med nye idéer til udvikling af nye digitale services i Svebølle, fx muligheder for at kunne se, hvor bussen er på Smartphone.

Målsætningen for udviklingspartnerskabet, der løber frem til 2020, er også at gøre livet mere attraktivt i landsbyen, så folk ikke kun flytter fra, men også til landsbyen, og så landsbyen vil kunne tiltrække nye virksomheder.

Gate 21. Smart City

Gate 21 er et partnerskab mellem Region Hovedstaden og Region Sjælland, kommuner, virksomheder og vidensinstitutioner, der arbejder for at accelerere den grønne omstilling. Gate 21 udvikler og demonstrerer energi- og ressourceeffektive løsninger i en række produkter og living labs.

Et af disse living labs er DOLL, hvis vision er at være verdens førende innovationshub for at udvikle, teste og demonstrere Smart-City løsninger. DOLL er placeret i Hersted Industripark i Albertslund og området anvendes som et testbed 1:1. Der fokuseres primært på udviklingen af intelligent belysning, men DOLL huser desuden projektet Smart Urban Services i 2015-2016. Dette projekt demonstrerer en række konkrete Smart City løsninger inden for følgende områder:

1. Trafik, mobilitet og parkering
2. Miljø, luftkvalitet og støj
3. Affald, tømning af containere og affaldsspande
4. Klima, målinger af sne, is og temperaturer
5. Vand, tømning af kloaker
6. Bygninger, målinger af energiforbrug
7. Internet og kommunikationsnetværk i det åbne rum
8. Borgerinformation, apps og infotavler m.v.

En stor række af disse udviklingstiltag baserer sig på at udnytte teknologi og Big Data til at fremme cirkulærøkonomi og deleøkonomi.

Smart City Laboratorium i centrum af København

Københavns Kommune har indgået et partnerskab med tre globale partnere om udviklingen af det højteknologiske bylaboratorium - Street Lab. Partnerne er den franske lys- og trafikgigant Citelum, den multinationale IT-virksomhed Cisco og TDC erhverv.

Street Lab er placeret i centrum af København fra Rådhuspladsen til havnefronten ved Christians Brygge langs de to parallelle gader H.C. Andersens Boulevard og Vester Voldgade. Herved kommer Street Lab til at kunne anvise løsninger på nogle helt centrale udfordringer for byen, nemlig de store trafikmængder på H.C. Andersens Boulevard, udfordringerne med at finde parkeringspladser, luftforureningen i området, og ønsket om at området fortsat er attraktivt for turister.

Derfor er arbejdet i partnerskabet startet med at fokusere på at måle luftkvalitet, forbedre affaldshåndtering, lave intelligente parkeringsløsninger og levere internet over wifi til turisterne. Dette sker ved at fiberforbindelser og tre trådløse teknologier på en strækning af 700 meter kobler hundredvis af sensorer, så der kan samles og formidles data, der vil kunne anvendes til intelligente byløsninger.

Generelle tendenser og opmærksomhedsfelter i udviklingen af smart cities løsninger

Som det fremgår af ovenstående oversigt kan smart teknologi bringes i anvendelse i både mindre områder på landet, i forstæderne og i storbyen.

Udviklingen bygger på partnerskaber mellem viden, virksomheder, borgere og kommunalbestyrelser/regionsråd og folketing.

Det er værd at undersøge yderligere potentialer i forhold til udviklingen af fremtidens intelligente samfund, såvel på landet, som i storbyerne, samtidig med at eksport potentialet udnyttes maksimalt grundet Danmarks førende verdensposition digitalt.

Input fra gruppedrøftelserne på symposiet

Gruppen drøftede, hvordan vi forholder os undersøgende og agilt til mulighederne for vækst i platformsteknologien, samtidig med at denne udvikling skaber disruptions i forhold til eksisterende forretningsmodeller, samt hvilke kompetencer der skal opbygges, så potentialerne kan høstes og forandringerne håndteres.

Gruppen oplistede tre initiativer:

1. Understøt udviklingen med "sandboxes" og living labs for læring og praktik

Det er nødvendigt, at systemet understøtter en slags undtagelsestilstand "sandboxes", som skaber læring. Der skal være politisk vilje til midlertidigt at dispensere fra visse gældende regler, så

aktørerne får større råderum til innovation. På denne måde kan nye produkter/ handlemåder testes i en ikke helt virkelig verden. En "sandbox" eller et living lab kan samle 10 til 50 stakeholders, praktikere, teknikere, kommercielle og offentlig ansatte, hvor man tester nye løsninger. Potentielt gode løsninger skal efterfølgende kunne afprøves i større skalaer i living labs, fx byrumsløsninger.

2. Pilotprojekter, der udvikler værktøjskasser med API, geodata og dashboards.

En nem adgang til brug af data, herunder også offentlige data, er et afgørende redskab for strategisk udvikling af nye produkter. Der er brug for at skabe sammenhænge mellem forskellige datasæt og overblik. API (Application Programming Interface) sikre softwaregrænser, der tillader et software at interagerer med andre software, hvorved der skabes en række nye muligheder. Dashboard sikrer overblik, ved at en række datasæt visualiseres i form af grafer og diagrammer. Kobles dette overblik med geografiske data, skaber dette ny viden, som kan omsættes i vækstinitiativer. Da mange af de deleøkonomiske aktører er privatpersoner, enkeltmandsvirksomheder eller små virksomheder, er der brug for pilotprojekter, der støtter de enkelte i udviklingen af fx bookingsystemer, så mindre grupper kan dele ressourcer, og der er endvidere behov for støtte til, at de lovende platforme kan skaleres til kommunalt-, regionalt-, statsligt- eller globalt niveau. I disse pilotprojekter vil mulighederne i handel peer to peer ved blockchain teknologi også kunne undersøges nærmere. Gruppen nævner Filmværkstedets værktøjskasse til udlån, som et godt eksempel.

3. Udviklingen af deleøkonomi ved teknologiske muligheder bør i større omfang ske i partnerskaber, og der kan med fordel foretages en mapping af eksisterende partnerskaber.

Det er vigtigt at virksomhederne i større udstrækning spiller sammen med det offentlige når potentialerne skal forløses. Det er vigtigt, at der i større udstrækning besluttet krav til dette samarbejde ved at stille krav om arbejde med åbne standarder og data, og at API'ere gøres tilgængelige. Dette omfatter også det offentliges indkøb af data, åbne standarder og API'ere. Partnerskaberne bør fokusere på, hvordan udbydere og forbrugere i større udstrækning kan forbindes. Der er allerede mange netværk og partnerskaber mellem det offentlige og privat, men der er behov for at få et bedre overblik. Det foreslås, at der laves en mapping af de forskellige partnerskabers forskellige behov og muligheder. Der er rigtig mange fora, der arbejder med deleøkonomi, og der sker rigtig mange ting lokalt. Der vil være et stort potentiale i at lære mere af hinanden. Her vil en mapping være et godt grundlag.

Ud over disse tre konkrete forslag pegede gruppen endvidere på:

- at teknologien og smart solutions rummer potentialer i forhold til fremtidens governance, hvor teknologien gør at data kan bruges som enabler.
- at udviklingen af digital infrastruktur skaber løsninger, hvor kunderne bliver en aktiv del af platforme.
- at brugen af big data kan sikre bedre anvendelse af bygningskapaciteter, mere effektiv mobilitet
- at data vil kunne bruges til at opbygge clusters til lagring og distribution af energi.
- at teknologien vil skabe nye muligheder for handel peer to peer og for nye måder for funding.

Realiseringen af disse potentialer kræver en åbenhed for nytænkning, så virksomhedernes forretningsmodeller ikke skal trækkes igennem fortidens reguleringer og systemer. Da det samtidig er nødvendigt at undgå fuldstændig anarki opfordres til afgrænsede forsøg ” sandboxes ”, forsøg i byrum ”living labs ” og forsøg med ”Deleøkonomi-frikommuner”. Disse laboratorier i forskellige skalastørrelse vil kunne bruges til at afdække en hensigtsmæssig fremadrettet lovgivningsmæssig regulering.

Referencer

www.gate21.dk

<http://www.shareable.net/blog/11-platform-cooperatives-creating-a-real-sharing-economy>

Svebølle vil være lige så smart som storbyerne, Politiken d. 30.11.2016.

Copenhagen Solutions Lab, www.cphsolutionslab.dk.

BILAG

SYMPOSIUM OM DELEØKONOMI D. 10. JANUAR 2017

Tid	Tema
12.00	Check in, forfriskning, sandwich, netværksdannelse
12.30	Velkomst ved Vicedirektør Christian Bruhn Rieber , Region Hovedstaden
12.40	Temaer, dilemmaer og arenaer i Deleøkonomi • Introduktion til begreber og problemstillinger i deleøkonomi • Den samfundsøkonomiske effekt af deleøkonomi • Deleøkonomi som løftestang for forretningsudvikling • Deleøkonomi i et myndigheds- og styringsperspektiv Oplæg, dialoger og plenum med pointer og kvalificering af fælles fortolkninger og forståelser
14.00	Kaffe og netværksdialog
14.15	Produktive platforme for kvalificerende deleøkonomisk praksis. Aktioner og workshops om: • Bolig og byggeri - robust og levende lokalkultur • Transport og mobilitet • Forsyning og fødevarer • Virksomhedssymbioser og forretningsmodeller • Teknologi, innovation og smart solutions • Governance og partnerskaber - understøtning af transformationer Oplæg, analyser, prioriteringer af potentialer, aktørinddragelse, handleplansskitser
15.30	Understøtning, samskabelse og styring af deleøkonomisk udvikling • Mønstre og synergier i opmærksomheder og handleplansskitser fra platforms workshops • Bearbejdet i dialoger mellem workshopværter og oplægsholdere, perspektiveret i plenum
16.00	Check ud, forfriskning, energiboost og netværksdannelse med fokus på nye partnerskaber

REFLEKSIONSSPØRGSMÅL

Potentialer, spørgsmål og dilemmaer vedrørende deleøkonomi til drøftelse ved symposium om deleøkonomi tirsdag d. 10.1.2017 på AAU, Sydhavnen.

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. begreber og problemstillinger i deleøkonomi:

På hvilke samfundsområder, og med fokus på hvilke former for ressourcer, er der behov for deleøkonomiske initiativer?

Hvordan sikres en miljømæssig, social og samfundsøkonomisk bæredygtig udvikling af deleøkonomiske tiltag?

Hvordan ser I mulighederne for forskellige typer deleøkonomiske initiativer: offentlige institutioner og steder, private virksomheder, almennyttige organisationer m.fl.?

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. de samfundsøkonomiske effekter af deleøkonomi:

En række effekter af deleøkonomiske aktiviteter bliver ikke fuldt ud indregnet i opgørelsen af bruttonationalproduktet. Det drejer sig fx om en række miljømæssige og sociale aspekter, som bedre brug af miljømæssige ressourcer og værdien af øget personlig trivsel og sundhed.

Hvordan kan der skabes et økonomisk indeks, hvor disse miljømæssige og sociale aspekter samt øvrige effekter af deleøkonomien indgår, således at dette indeks kan bruges til dokumentation af værdien af de deleøkonomiske tiltag?

Hvilke succesfulde samarbejder om transformationer er "Greater Copenhagen" (Hovedstaden og Sjælland) lykkedes med og blevet kendt for internationalt?

Hvordan kan erfaringer for sådanne forløb overføres til transformationsarbejde knyttet til identifikation af deleøkonomiske potentialer og kortlægning af deleøkonomiske praksisudviklinger og gevinstrealiseringer?

Hvilke potentialer vil et sådant arbejde have for videreudvikling af forståelse og praksis af transformation af velfærdspraksis og regional værdiskabende udvikling?

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. deleøkonomi i et myndigheds- og styringsperspektiv:

Hvordan sikrer lovgivningen optimale muligheder for vækst i kraft af deleøkonomi?

Hvilke deleøkonomiske initiativer egner sig bedst til opskalering, og hvordan kan regionen støtte disse initiativer?

Hvilke områder inden for deleøkonomien kan kommunerne med størst mulig fordel støtte op om, og på hvilke måder?

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. bolig og byggeri – robust og levende lokalkultur:

Diskuter konkrete forslag til deleøkonomiske initiativer, der med fordel kan forankres i boligforeninger, bofællesskaber, andels-, ejer- eller grundejerforeninger.

Hvordan kan de fysiske rammer skabe forudsætninger for deleøkonomiske tiltag blandt beboere? Her tænkes på større renoveringsprojekter, helhedsplaner i almenlystige boligselskaber, men også på udformningen af nye boligområder som det fx er tilfældet i Vinge ved Frederikssund og Nærheden i Høje Taastrup.

Diskuter potentialerne i deleøkonomiske initiativer i forhold til byggeprocessen ved større anlægsprojekter.

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. transport og mobilitet – bæredygtige løsninger:

Hvad er de seneste års mest succesfulde transport og mobilitetsmæssige transformationer i "Greater Copenhagen" (Hovedstaden og Sjælland)? Hvad er baggrunden for, at de er skabt?

Og hvordan anvendes viden om planlægning, styring og gevinstrealisering via disse processer i aktuelle partnerskaber om udvikling af fortsat nyskabende mobilitetsløsninger?

Hvad er aktuelt de største trafik, transport, infrastrukturelle og mobilitetsmæssige udfordringer i "Greater Copenhagen" (Hovedstaden og Sjælland)? Hvad er aktuelt de mest betydningsfulde forandringer indenfor transport, trafik og mobilitetsområdet?

Hvilke deleøkonomiske tilgange, metoder og potentialer vil det være interessant at inddrage i opbygning af en styrings- og transformationskapacitet i 2017 og i de kommende år med henblik på at kunne håndtere disse udfordringer og forandringer?

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. forsyning og fødevarer i et deleøkonomisk perspektiv:

Hvilke potentialer og fornyende praksisformer vil der med fordel kunne arbejdes med på forsynings- og ressourcehåndteringsområdet, således at investeringer i forsynings anlægsprojekter samtidig skaber rammer for flere deleøkonomiske aktiviteter?

Hvordan sikres platforme for udveksling af erfaringer, metoder og viden mellem ildsjæle der skaber nye og nære fødevarer produktionsformer?

Kan initiativer mellem fødevarer producenter og forbrugere knytte de urbane områder tættere sammen med de landdistrikts- og landbrugs områder i Region Hovedstaden og Region Sjælland?

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. deleøkonomi som løftestang for forretningsudvikling:

Hvordan understøttes forskellige typer virksomheder bedst i at vurdere hvorvidt og hvordan deleøkonomiske initiativer egner sig som del af deres forretningsstrategi?: Eksisterende virksomheder og nye virksomheder. Produktionsvirksomheder og servicevirksomheder.

Hvilke forretningsmodeller kan danne grundlag for deleøkonomisk forretningsudvikling?

Potentialer/spørgsmål vedrørende virksomhedssymbioser og forretningsmodeller:

Hvilke former for ressourcer kan danne udgangspunkt for virksomhedssymbioser: overskydende energi, affald, kompetencer, uddannelse, infrastrukturer m.m.? Hvilke former for facilitering og vidensstøtte er nødvendig for at støtte virksomheder i at finde inspiration til potentielle symbioser, finde partnere til symbioser, overkomme tekniske barrierer og reducere den kommercielle risiko?

Hvordan undgås det at virksomhedssymbiose etablerer en kommerciel binding mellem virksomheder, der henholdsvis afsætter og modtager overskydende ressourcer, som gør enten den afsættende eller den modtagende virksomhed sårbar eller fastlåser deres forretningskoncepter?

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedr. teknologi, innovation og smart solutions i et deleøkonomisk perspektiv:

Platformsteknologien åbner muligheder for vækst, men skaber på samme tid disruptions i forhold til visse eksisterende forretningsmodeller. Diskuter hvordan vi forholder os undersøgende og agilt til denne udvikling, og hvordan vi opbygger de nødvendige kapaciteter, så vi kan høste potentialerne og håndtere forandringerne.

Diskuter hvordan og hvilke smart cities strategier, der med fordel kan skaleres til større projekter i dele af regionen eller i hele regionen med henblik på at skabe vækst.

Smart cities strategier udvikles i partnerskaber. Diskuter potentialer og udfordringer i styring/ledelse af disse partnerskaber.

Potentialer/spørgsmål/dilemmaer vedrørende governance - partnerskaber – understøtning af transformationer:

Diskuter de forskellige aktørers rolle og interesser inden for deleøkonomien:

- Civilsamfund (boligforeninger, NGO, lokalråd m.fl.)
- Forsyningsselskaberne
- Erhvervslivet (små og mellemstore virksomheder, større virksomheder)
- Væksthusene
- Kommunerne
- Regionerne
- Staten
- Universiteterne

Diskuter de enkelte myndigheders rolle i forhold til styring af udviklingen af deleøkonomiske initiativer.

Hvilke konkrete initiativer kan med fordel iværksættes i partnerskaber mellem en række aktører, og hvordan understøttes udviklingen optimalt?

INVITATION TIL SYMPOSIUM OM UDVIKLING AF DELEØKONOMI

	Center for Regional Udvikling Kongens Vænge 2 3400 Hillerød
	+45 38 66 50 00 www.regionh.dk
	Dato: 7. december 2016

Kære NN

Region Hovedstaden inviterer dig hermed til at deltage i Symposium om:

Potentialer og partnerskaber om udvikling af deleøkonomi i Greater Copenhagen

Tirsdag d. 10. januar 2017, kl. 12.00 – 16.00 på Aalborg Universitet, A. C. Meyers Vænge 15, 2450 København SV

<http://www.aau-cph.dk/om-aau-cph/korselsvejledning/>

Region Hovedstaden har, i sin regionale vækst- og viklingsstrategi, bl.a. fokus på, hvordan deleøkonomi kan bidrage til grøn omstilling og jobskabelse. Med dette symposium vil vi samle aktører om dels at afdække potentialerne og udfordringerne i deleøkonomien, dels at etablere nye partnerskaber om udvikling af deleøkonomien.

Copenhagen Facilitation, der faciliterer workshopen for Region Hovedstaden, vil umiddelbart inden symposiet udsende et fagligt inspirationskatalog til forberedende refleksion. Kataloget vil indeholde 4 overordnede tematikker indenfor deleøkonomien, samt 6 udvalgte praksisområder, der er relevante for Region Hovedstaden at få belyst.

Vi håber meget på din deltagelse, da symposiet kun kan gennemføres ved aktiv deltagelse af udvalgte centrale aktører inden for deleøkonomi. Skulle du være forhindret men interesseret på vegne af din organisation, er du meget velkommen til at udvælge en relevant anden deltager i jeres regi.

Tilmelding til: Projektsekretær Camilla Newcomb Burgess / camilla@burgess.dk / +4528266233 senest d. 19. December 2016. Vi vil tillade os at kontakte dig telefonisk, hvis vi ikke hører fra dig. Dette for at sikre, at andre kan få glæde af din plads.

Du er meget velkommen til at henvende dig med spørgsmål, idéer eller forslag til referencer i forbindelse med symposiet, samt projektet som helhed til Projektleder Flemming Olsen / flemming.olsen@godmail.dk

Med venlig hilsen

Camilla Lønborg-Jensen
Enhedschef, Mobilitet, Klima & Ressourcer

DELTAGERLISTE MED TILGANGE TIL SAMSKABELSE AF PARTNERSKABER TIL REALISERING AF POTENTIALER D. 10. JANUAR 2017

VELKOMMEN TIL SYMPOSIET
DELEØKONOMI
POTENTIALER, PARTNERSKABER OG UDVIKLING
I REGION HOVEDSTADEN

Connie Barfod

Projektdirektør, Herlev Hospital, Region Hovedstaden

Steen Solvang Jensen

Bestyrelsesformand, delebilsordningen, Munksøegaard

Kaya Elise Petersen

Bestyrelsesformand, Munksøegaard

Gunilla Stine Rasmussen

Sekretariatet, Musicon, Roskilde Kommune

Thorkil Skov

Social psykiatrisk Center Norvest

Maya Arffmann

Chefkonsulent Byudvikling, Nærheden, Høje-Taastrup

Sidsel Gelting Hodge

Arkitekt, Bo, By og Byggeri, Rambøll

Stephane Parize

Konsulent, 3B

Mikkel Warming

Sekretariatsleder, boligforeningen 3B, Urbanplanen

William Frederiksen

Leder, Game Copenhagen Skaterpark

Dialoger, erfaringsudvekslinger og netværksdannelser. Hvordan kan vi anvende vores viden fra miljø og klima transformationer i vores aktuelle arbejde med udvikling af deleøkonomisk vækst og bæredygtighed?

Nicolai Sebastian Richter-Friis

Arkitekt MAA, partner, Lundgaard & Tranberg

Erik Jørgensen

Specialkonsulenter Miljøpunkt Nørrebro

Vibeke Linde-Strandby & Janet Nielsen

By strategisk programledere, Loop City

Søren Riis

Lektor på RUC og medstifter af GoMore

Kathrine Marie Fjendbo Jørgensen

Specialkonsulent, Region Hovedstaden

Tina Füßel + 1

Adm. Direktør, By- og Pendlercykel Fonden, Bicyklen

Stephan Krabsen

Sekretariatet, Foreningen Bæredygtige Byer og Bygninger

Niels Buus Kristensen

Transportforsker, Klimarådet

Bjarne Fonnesbech

Direktør, LetsGo

Kjeld Larsen

Formand, Rådet for Bæredygtig Trafik

Mellem udsigt og indsigt kan inspirationer fra COIs innovationsbarometer føre til samskabelse af et deleøkonomi kompas, der kan støtte navigationen mellem udfordring og muligheder ved disruption?

ROLLER UNDER OG EFTER SYMPOSIET

- Fælles: skabe åbne, undersøgende og eksperimenterende rum
- Partnerskaber og platforme: at bringe fagviden, lokalkendskab og netværk i spil for at generere og kvalificere idéer, viden, metoder og kompetencer i det videre værdiskabende arbejde

Anette Enemark
Movia

Katrine Hartmann-Pedersen
Lektor, fysisk planlægning, Bystudier, RUC

Marie Hertz
Cand. Soc. I Miljøplanlægning, SLOW Frederiksberg

Frank Øland
Cheføkonom, cirkulær økonomi i Landbrug og Fødevarer

Tove Preisler
Leder, Krogerup Alvsgård

Simon Dreyer
Strategikonsulent og forretningsudvikling, HOFOR

John Thesmer
Ressourcechef, ARC

Henrik Skriver
Vestforbrændingen

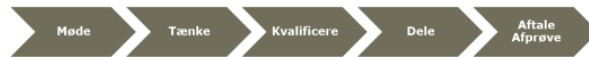
Ida Bigum Nielsen
Økonomiforvaltningen, Københavns Kommune

Sara Green Brodersen
Founder og CEO, Deemly

Fra dialoger i interesse og projektgrupper til samtaler og synergier mellem udviklingsgrupper

**FORLØBET PÅ SYMPOSIET
OG I BRUGEN AF
OPSAMLINGS NOTATERNE**

Henriette Øllgaard

Principal Consultant, Hillerød forsyning, Symbiosen

Katrine Josefsen

Erhvervsministeriet, Center for Erhvervsregulering og velfungerende markeder

Anders Søgaard

Konsulent, Mobilitet, Klima og Ressourcer, Region Hovedstaden

Line Bech

Seniorprojektledere, Gate21

Peter Bøgh

Kontorchef, Danmarks statistik

Hjarn Von Zernichow Borberg

Ekstern Lektor, Økonomisk Institut, KU

Flemming Madsen

DOLL

Hassan El Hani

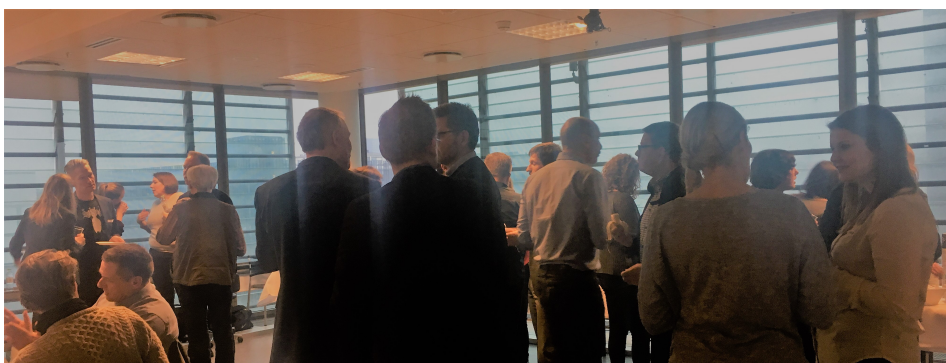
Journalist og redaktør

Rikke Gram Hansen

Projektleder Street Lab, Copenhagen Solutions Lab

Bjørn Hallberg Nielsen

Konsulent, Region Hovedstaden

At spejle efter potentialer, partnere og projektplatforme inspireret og koordineret af myndigheder

Potentialer	Mest lovende temaer	Indsats-/ handleplaner	Mest lovende handlinger	Aktører/ partnerskaber
Alle ideer – tematiseres	Vælg 3	Skitser 3	Vælg 2	Hurtigste/vigtigste resultater
				

Hvilke konkrete tiltag kan skabe synergi mellem SMART innovation og modelskabende deleøkonomi projekter i 2017?

Jasper Steinhauser

Business Advisor & Owner, Ouroboros A/S

Michael Ørnø

Direktør, Statens IT, medlem af Dansk IT

Anders Danielsen

Erhvervs- og Vækstministeriet, Bolig og Byggeri

Majken Caroline Jacobsen

Chefkonsulent, Innovation og Vækst

Henrik Madsen

Chefkonsulent, Region Hovedstaden

Emmy Laura Perez Fjalland

Ph.d. , RUC, DAC Deleby Projekt

Niels Johan Juhl-Nielsen

Næstformand, Sociale Entreprenører

Michael Fock

Kunstnerisk leder, Kulturværftet

Ditte Vesterager Christensen

Konsulent, Region Hovedstaden

Vibeke Myrtue Jensen

Miljøpolitisk rådgiver, Forbrugerrådet TÆNK

Brian Landbo

Management Consultant, Growth & Planning, Rambøll Management Consulting

Mathias Busck

Direktør, Blackrock

Leif Gjesing Hansen

Konsulent, Ph.d., Region Sjælland

Henrik Bo Hansen

Strategic Technology Officer, Zibra Digital Media Group

Hvor og hvordan understøtter nytænkning eksemplariske udviklingspartnerskaber for deleøkonomi?

Lene Bjerg Kristensen

Teknik- og miljøforvaltningen, Københavns Kommune

Stine Nynne Larsen

Grønt Innovationsforum, Erhvervsstyrelsen

Rasmus Brandt Pedersen

CEO, Green Mobility

Annette Kayser/ Kasper Brenøe Isbrand (1 deltager)

Medarbejder, Københavns Kommune

Jonas Åbo Mortensen

Klima- og miljøplanlægger, Københavns Kommune

Steffen Haurum

Konsulent, Region Sjælland

Christian Bruhn Reiber

Vicedirektør, Region Hovedstaden

Leise Marud

Senior Consultant, WASTEless

Hvordan kan deleøkonomiske perspektiver og metoder styrke udviklingen af "Kloge m2" og stærke bo- og boligfællesskaber i anlægs-, driftsudviklings- og innovations projekter fra 2017?

Deleøkonomiske potentialer vi er særligt opmærksomme på i 2017 i udvikling af Symbiose og forretningsmodeller

Peter Danielsen

Projekt "Bæredygtig bundlinje"

Claus Knudsen

Centerleder, Miljøpunkt Amager

Lene Hartmann

Formand for bestyrelsen, Bicycle Innovation Lab

Lasse Schelde

Initiativtager til Bicycle Innovation Lab

Stine Hansen

Projektleder, Kompostbudene

Hodan Osman

Projektleder, Miljøambassadørerne på Amager

Charlotte Fischer

Chef for CONCITO Bæredygtigt erhverv

Louise von Müllen

Værkstedsfælleskabet Under Broen

Søren Smidt-Jensen

Chef for By og Landskab, Frederikssund Kommune, ansvarlig for Vinge bydelen

Tina Unger

Lokal projektleder på projekt Deleby

Anders Nielsen

Investment Director, Better Energy A/S

Anette Nielsen Kollits

Klimakoordinator, Ballerup kommune

Christian Ege

Sekretariatsleder, Det økologiske Råd

Hvilke potentialer repræsenterer deleøkonomiske tilgange i vækst og bæredygtig videreudvikling af forsynings-, fødevareproduktions- og forbrugsmønstre?

Erik Hagelskjær Lauridsen

Associate professor, Department of Planning, AAU

Tommy Olsen

Fagkonsulent, Gate21, Albertslund Kommune

Morten Skibstrup

Projektleder Hillerød kommune

Asger Trier Bing

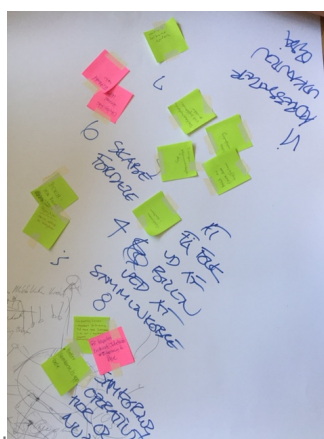
CEO, M-PAYG

Martine Moflag

Founder, Spotly

Agnes Tassy

Specialkonsulent, Danmarks statistik

At søge efter mønstre, at se muligheder og at skabe mærkbare effekter
Mellem fortolkninger, forståelser, fremtidsbilleder og fornyelser

KONTAKDATA PÅ OPDRAGSGIVER, PROJEKTTEAM, FACILITATORER MFL

Opdragsgiver

Region Hovedstaden, Center for Regional Udvikling, Chefkonsulent Henrik Madsen,
Henrik.Madsen@regionh.dk

Projektteam

Projektledeelse, Flemming Olsen, cphfacilitation, flemming.olsen@godmail.dk

Forskningsledelse, Michael Søgaard Jørgensen, AAU, msjo@plan.aau.dk

Sekretariatsledelse, Camilla Newcomb Burgess, cphfacilitation, camilla@burgess.dk

Design, proces og programledelse, Peder Kjøg, cphfacilitation, peder@kjogx.dk

Symposium, facilitering og faglige perspektiver

Procesledelse, netværks- og samskabelseskultur, Tim Struck, ts@timstruck.dk

Civilsamfund, bæredygtighed og entreprenørskab, Niels Johan Juhl-Nielsen, nielsjohan@gmail.com

Byggeri, boliger og anlæg, Lars Poulsen, l_eap@yahoo.dk

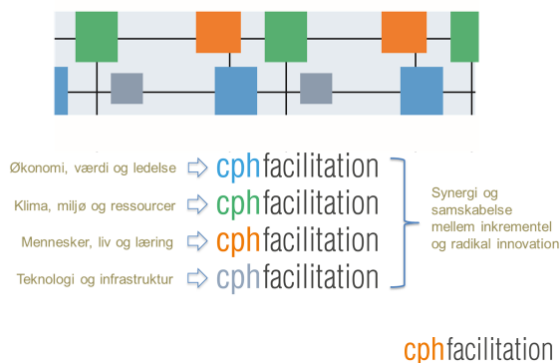
Teknologi, SMART cities og teknoantropologi, Jeppe Linnet, jeppe@linnetresearch.dk

Økonomiske analyser, modeller og indikatorer, Hjarn von Zernichow Borberg, hzb@hzb.dk

Symposium, tilrettelæggelse, kontakt, arrangement og dokumentation

Arrangementsledelse, Camilla Newcomb Burgess, cphfacilitation, camilla@burgess.dk

Rapportering, Specialestuderende: Kira Pumali Pedersen, AAU, Anna Magdalena May, AAU, Julie Bigum kristensen; AAU, Lotte Andersen, CBS. Louise Aagaard Svarrer, CBS, Kristina Østergaard Christensen, CBS

DET FLEKSIBLE RÅDGIVNINGSNETVÆRK

Hver rådgiver repræsenterer en komplementær faglighed

Hver rådgiver er en del af et stærkt fagmiljø med både danske og internationale relationer til lignende fag- og innovationsmiljøer

Hver rådgiver har erfaringer med tværfaglig og tværprofessionel analyse, projekt- og innovationsarbejde

Hver rådgiver vil teste temaer og problemstillinger i eget netværk og tilbyde at inddrage kolleger med relevante spidskompetencer i analyser, workshops, kontaktdannelser og rapportskrivning

Rådgivningsnetværket er forankret på CBS i et sekretariat ledet af Flemming Olsen og bemannet af studentermedhjælpere, der studerer temaer svarende til de centrale projektemaer

cphfacilitation